शेठ कंकुचंद मुळचंदना तरफथी भेट.

श्री तत्त्वप्रकाश पाठमाळा

भाग पहेलो

रचनार:

यतिवर्य मनसुखलालजी नेमचंदजी.

जैन मंदिर ठाणा.

प्रसिद्ध करनार,

श्री श्वेतांबर श्रेयस्कर वर्गना सेक्रेटरी

शा. लालचंद छगनलाल, ठे. जैन मंदिर-ठाणा.

आवृत्ति बीजी, प्रत १०००   जून १९१२.

धर्मविजय प्रेसमां हरजीवन भगवाने छाप्युं, पायधुनी नं. ५७२–मुंबई.

श्री

तत्त्वप्रकाश पाठमाळा.

भाग पहेलो.

रचनार

मुनिवर्य मनसुखलालजी नेमचंदजी.

श्री थाणाना जैन गृहस्थोनी मददथी

छपावी प्रसिद्ध करनार,

श्री श्वेतांबर श्रेयस्कर वर्गना

सेक्रेटरी शा. लालचंद छगनलाल.

आवृत्ति पहेली. **प्रत २०००.**

वीर संवत २४३८ इसवी सन १९१२

धर्म विजय प्रेस. पायधुनी नं. ५०२ मां ह. भ. छाप्युं.

साभार स्वीकार

आ पुस्तकनी बे हजार नकलो छपावी मुफत वहेंची आपवा माटे श्री ठाणाना केटलाक धर्मचुस्त परोपकारी गृहस्थोए नाणानी मदद आपेली छे जेने माटे तेओनो आ मंडळ आभार माने छे.

आ पुस्तक खास करी बाळकोने नानी उमरमांथीज वंचाववामां आवे तो तेथी तेओनुं धर्म प्रत्येनुं सारुं ज्ञान थइ बचपणथीज उत्तम संस्कारो पडे छे जेथी तेने पाठमाळाना रूपमां गोठवेला छे.

सर्व दानोमां विद्यादान श्रेष्ठ छे, अने विद्यानी प्राप्ती धर्मना ज्ञान साथे थाय ए वधारे उत्तम छे. आवां पुस्तकोनुं दान करवुं एज सर्वोत्तम दान छे.

आ खाता तरफथी अनेक जातनां धर्मने लगतां पुस्तको उदार गृहस्थोनी मददथी छपावी मुफत वहेंचवामां आवेला छे अने तेज मुजब आ पुस्तक पण छपाववा माटे श्री थाणाना केटलाक जैन सद्गृहस्थोए मदद आपी पुस्तक छपावी आप्यां छे ते गृहस्थोना अमर नामनी टीप आ साथे आपेली छे.

मदद आपनार गृहस्थोनां नाम.

रु.	नाम.
२१	सा. हेमचंद इंदाजी झवेरी आहोर.
१७	सा. जोधा हेमाजी मादडी.
१७	सा. फर्सराम नगाजी जालोर.
१७	सा. श्रीचंद लखाजी खिमाडा.
१५	सा. जसा लुंबाजी वाली.
१५	सा. खीमा दलाजी खिमाडा.
१५	सा. खीमा नाथाजी रायपुरिया.
१५	सा. भूता मनरूपजी अगवरी.
१५	सा. सखा चत्राजी तखतगढ.
१५	सा. नरसिंह लालाजी सिआंणा.
१५	सा. कसतूर ऊमाजी तखतगढ.
१५	सा. वना जेताजी आहोर.
१५	सा. धना हुकमाजी देवांणदी.
१५	सा. जगपाल ऊमाजी तखतगढ.
१५	सा. हेमा संभूजी भुंडपरा.
१५	सा. अखा चत्राजी बालवाडा.

१५ सा. पूनमचंद नाथाजी आहोर.
१५ सा. मोती सौदानजी देभावस.
११ बाइ पेमीबाइना स्मणार्थे सा. कसतुरचंद लखमाजी आहोर.
९ सा. नवला चंदरभांणजी खडारा
७ सा. नेमा रामाजी खिमारा.
७ सा. जोआरमल चेनाजी आहोर.
७ सा. नानकराम प्रतापजी सादडी.
५ सा. डूंगा रामाजी खिमाड़ा.
५ सा. गोमा हकमाजी सिंदरू.
५ सा. दलीचंद भाणाजी आहोर.
५ सा. भूता अचलाजी आहोर.
५ सा. फौजमल जेताजी आहोर.
३ सा. फौजमल ओख्याजी वाली.
३ सा. टेकचंद भांणाजी आहोर.
१ सा. पूनमचंद कसतूजी आहोर.

॥ अथ अनुक्रमणिका ॥ प्रारंभः ॥

श्रीजिनायनमः ॥

॥ तत्वप्रकाश पाठमाळा. ॥

श्रीजिनेश्वरनी स्तुति.

मालिनी छंद.

सकल कर्मवारी, मोक्ष मार्गाधिकारी ।
त्रिभुवन उपकारी, केवल ज्ञानधारी ॥
भविजन नित सेवो, देव ए भक्तिभावे ।
इहिज जिन भजंतां, सर्वसंपत्ति आवे ॥ १ ॥

अर्थ—अरिहंत प्रभु आठ कर्मनो क्षय करवाथी मोक्ष मार्गाधिकारीछे; त्रण भुवनमां ते उपकारना करवावालाछे, अने केवळ ज्ञान पामी मोक्षे गया छे एवा श्रीजिनेश्वरनुं स्मरण करतां सर्व संपत्ति प्राप्त थाय छे. तेवा श्री जिनराजनी कृपाथी आ तत्वप्रकाश पाठमाळानो रचना करुंछुं.

श्रीगुरु देवने नमस्कार.

मालिनी छंद.

स्वपर समय जाणे, धर्म वाणी वखाणे ।
परम गुरु कह्यार्थी, तत्त्व निःशंक माणे ॥
भविक कज विकाशे, भानु ज्युं तेज भासे ।
इहिज गुरु भजीजे, शुद्ध मार्ग प्रकाशे ॥ २ ॥

अर्थ—स्वधर्मना सिद्धांतने जाणवावाळा तथा बीजा धर्मना रहस्यने पण ओळखवावाळा, अने जेओ धर्म व्याख्या आपवामां घणा कुशल, जेमना उपदेशथी आत्माने तत्वनुं ज्ञान एवुं थाय के तेमां शंका बीलकुल रहे नहीं ने तेनाथी भविक एवा श्रावकोना हृदयरुपी कमळ विकासमान थाय, अने जेम सूर्योदयनुं तेज तिमिरनो नाश करेछे तेम दरेक कर्मरुपी अंधकारनो नाश करवावाळा छे, अने जे शुद्ध मार्गना बताववावाळाछे एवाजे मारा गुरुराज तेमने नमस्कार करुंछुं.

॥ श्री जिनायनमः ॥

अहिंसा परमोधर्म.

बे प्रकारे धर्म.

सागारी धर्म. अणगारी धर्म.

त्रणं रत्न—ज्ञान. दर्शन. चारित्र.

त्रण रत्न--देव. गुरु. धर्म.

चार प्रकारे धर्म—दान. शियळ. तप. भावना.

पांच ज्ञान—मतिज्ञान. श्रुतज्ञान. अवधिज्ञान. मनपर्यवज्ञान. केवळज्ञान.

पांच इंद्रिय—स्पर्शेंद्रिय. जिव्हाइंद्रिय. घाणेंद्रिय. चक्षुइंद्रिय. कर्णेंद्रिय.

छ काय--पृथ्वीकाय. अपकाय. तउकाय. वायुकाय. वनस्पतिकाय. त्रसकाय.

छ परीयाप्ती--अहारपरी. शरीरपरी. इंद्रीपरी.

श्वासोश्वासपरी. भाषापरी. मनपरी.

सात व्यसन--द्युत. जुगार. मांस. दारू. वेश्या. पाप. चोरी. परस्त्री.

आठ कर्म--ज्ञानावर्णि. दर्शनावर्णि. वेदनी. मोहनी. आयुष्य. नाम. गोत्र. अंतराय.

नव तत्व--जीव. अजीव. पुण्य. पाप. आश्रव. संवर. निर्जरा. बंध. मोक्ष.

नव पद--अरिहंत. सिद्ध. आचार्य. उपाध्याय. साधु. दर्शन. ज्ञान. चारित्र. तप.

दसप्राण--शरीर, जीभ, नासीका, चक्षु, कान. मनबळ, वचनबळ, कायबळ, श्वासोश्वास, आयुष्य.

पाठ १ लो.

जीवविचार.

प्रश्न–जीवना भेद केटला छे?

उत्तर–जीवना मूळ भेद बे छे. एक संसारी जीव अने बिजा सिद्धना जीव. सिद्धना जीव सिद्ध थइ मोक्षमां बिराजे छे, माटे तेमने कांइपण कर्मनी साथे संबंध नथी. एटले तेनो एकज भेद छे, अने संसारी जीवना घणा भेद छे. ते नीचे प्रमाणः—

संसारी जीवना पण बे भेद छे. एक त्रस जीव अने बीजा स्थावर जीव.

प्रश्न–स्थावर एटले शुं? अने त्रस एटले शुं?

उत्तर–स्थावर एटले स्थिर रहेनार, जेनाथी हलाय चलाय नहीं. अने त्रस एटले जे त्रासने जाणे अने एक ठकाणेथी बीजे ठकाणे आवे जा करवानी शक्ति धरावे ते.

प्रश्न–साहेब प्रथम स्थावरनी समज पूरेपुरी बतावो. पछी त्रसनी बतावबा कृपा करशो.

उत्तर–सांभळो. स्थावरने एक इंद्रिय होयछे. अने तेना पण पांच भेद होयछे. पृथ्वी, पाणी, अग्नि, वायु अने वन-

स्पति (झाड पाल्लो) वगी जाणनी. हवे तमने ते पांचे भेदोनी समज जुदी जुदी समजावुंछुं. प्रथम पृथ्वी एटले माटी, पथरा, परवाळा, मोती, रत्न, आदि जेटली वस्तु पृथ्वीमां थायछे ते पृथ्वीकाय एकेंद्रिय जीव कहेवाय.

प्रश्न--तेमां जीव क्यां छे? ते कांइ देखाता नथी.

उत्तर--तेमां जीव छे. ते तमने प्रत्यक्ष देखाय छे. पण हजी तमे ते वातने जाणता नथी. जुओ, माटीमां जीवछे तेथीज तेमां अनाज उगे छे. जीव विनानी रस्तानी धूळमां अनाज वावशो तो उगशे नहीं. पण ते पृथ्वीने खोदी चार आंगळ नीचे लीली माटी नीकळशे ते जीववाळी. ते माटीनो एक भाग जुवारना दाणा जेटलो लइ तेमांथी जीव नीकळी पारेवा जेवडी काया करे तो आखा जंबुद्वीपमां समाय नहीं. एवी वात ज्ञानीए कहीछे. ते दरेक पृथ्वीकाय सूक्ष्म अने बादर एम बे प्रकारे समजवा. सूक्ष्मने केवळी सिवाय बीजा देखे नहीं, ने बादरने सर्वे देखे छे. तेना कुल बार लाख क्रोड छे.

प्रश्न--पृथ्वीकायना जीवोनुं आयुष्य केटलुं होयछे?

उत्तर--कममांकम बे घडी अने वधुमां वधु बावीश हजार वर्ष.

प्रश्न--तेने प्राण केटला?

उत्तर--चार. (शरीर, ईन्द्रीय, श्वासोश्वास, आयुष्य, कायबळ.) आ पृथ्वी एकेंद्रियनो पेहेलो भेद.

पाठ २ जो.

अप् काय (पाणीना जीव.)

प्रश्न--त्यारे बीजा भेदमां आपे जे पाणी कह्युं तेनी शुं समज छे? ते बतावबा कृपा करशोजी.

उत्तर--पाणी पण एकेंद्रियना जीवो छे. पाणीना घणा प्रकार कह्या छे. वरसादनुं पाणी, दरियानुं पाणी, कुवा, नदी, झाकळ, धुमस, आदि घणी जातनां पाणी कह्यां छे. मीठुं खारुं एवां घणी जातनां पाणी छे. ते दरेक पाणीमां असंख्याता एटले जेनी संख्या न थाय तेटला जीव छे. तेना एक बुंद (टीपां) मांथी जीव नीकळी सरसवना दाणा जेवडी काया करे तो लाख योजनना जंबुद्वीपमां समाय नहीं. तेनां कुळ सात हजार क्रोड छे.

प्रश्न--ते पाणीना जीवनुं आयुष्य केटलुं छे?

उत्तर—कममांकम ते बेघडीवार रहे. ने वधारेमा वधारे सात हजार वर्ष पाणीमां जीव रहे. आ एकेंद्रियनो बीजो भेदछे.

प्रश्न--तेने प्राण केटला.

उत्तर--चार. (शरीर, इन्द्रीय, श्वासोश्वास, आयुष्य 'कायबळ.)--आ एकेंद्रियनो त्रीजो भेद जाणवो.

पाठ ३ जो.

अग्नि काय. (अग्निना जीव.)

प्रश्न—हवे त्रीजो भेद बतावी कृतार्थ करशोजी.

उत्तर—त्रीजो भेद अग्निनो छे. ते दरेक जातनी अग्नि जेवीके चूला, भठ्ठी, तापणी, लालचोळ लोढानी विगेरे. तेमज केटलांएक लाकडांमां अग्नि छे. जेवांके वांसनां लाकडां, अरणीनां लाकडां तेमां पण अग्नि छे. केटलाएक पथ्थरमां पण अग्नि रहेछे तेने चंकमकनो पथ्थर कहे छे ते अग्निना एक तणखामां असंख्याता जीव छे.

प्रश्न—एक तणखामां असंख्याता जीव छे एटले शुं?

उत्तर—असंख्याता एटले संख्या (गणत्री) न थाय तेटला. अने तणखो एटले अग्निने फुंक मारवाथी तडतड थ

उडे छे ते. एक तणखाना जीव नीकळी खसखसना दाणा जेवडी काया (शरीर) करें तो जंबुद्वीपमां समाय नहीं. तेनां कुळ त्रण लाख क्रोड छे.

प्रश्न–तेनुं आयुष्य केटलुं छे ?

उत्तर–तेनुं आयुष्य कममांकम बे घडीवारनुं, अने वधारेमां वधारे त्रण रात्रिदिवसनुं छे.

प्रश्न–तेने प्राण केटलाछे ?

उत्तर–चार–शरीर–इन्द्रीय–श्वासोश्वास–आयुष्य–कायबळ.

आ एकेंद्रीयनो त्रीजो भेद जाणवो.

पाठ ४ थो.

वायु काय. (वायुना जीव.)

प्रश्न–वायु काय एटले शुं ?

उत्तर–वायु काय एटले जेने हवा तथा पवन कहे छे ते.

प्रश्न–तेमां पण जीव होय छे ?

उत्तर–हा. ते पण जीव छे. ते जीव केवा होय छे ते हुं तमने बतावुं छुं ते सांभळो: ते जीवने तमे देखोछो छतां हजी तमे तेने ओळखता नथी. जुओ पूर्व, पश्चिम, उत्तर, दक्षिण आदिक दिशाओथी पवन आवे छे ते बधा जीवछे.

प्रश्न—ते जीव छे ते केम मालम पडे ?

उत्तर—पवन होय छे त्यांरे मोटां मोटां झाडो हाले छे. कोई वखते तो एटलो बधो पवन होय छे के झाडोने जडमूळमांथी उखेडी नांखे छे. तमारा शरीरने पवन लागे छे के तरत मालम पडे छे. कोई दिवस पवन न होय तो तमारो जीव गभराय छे, पण जो पवन होय तो आनंद तमने थाय छे. आ बधां उदाहरणो तेमां जीव छे ते बतावे छे. पवन बधा जीवोनुं जीवन छे.

प्रश्न—बधा जीवोनुं जीवन छे ते केवी रीते ?

उत्तर—पवन न होय तो जीव जीवे नहीं. सांभळो, तेनुं दृष्टांत कहुं छुं. एक दीवो करी तेना उपर जो तमे ढांकण ढांकी दई कोइ जगाएथी पवनने अंदर जवा देशो नहीं तो ते दीवो तरत बुझाइ जशे. तेमुं कारणके ते दीवाना जीवने पवन न मळवाथी ते दीवामां जे जीव छे ते मरी जाय छे. तेवीज रीते बधा जीवने पवननी जरुरछे.

प्रश्न—ते जीवोनो नाश केम थाय छे ?

उत्तर—पंखाथी पवन नांखवाथी पवनना जीवो मरे छे. हिंचके हिंचकवाथी पवनना जीवो मरे छे. ताळीओ वगाडवाथी, झांझो वगाडवाथी, उघाडे मोढे बोलवाथी,

एवा घणा प्रकारथी तेनो नाश थाय छे.

प्रश्न—उघाडे मोढे बोलवाथी जीवो मरे छे ते माटे शुं मोढुं बांधी राखवुं?

उत्तर—मोढुं बांधी राखीए तो पछी आपणाथी बोलाय केम. पण बने तेटला प्रयासे ते जीवोनुं रक्षण करवुं ते आपणुं काम छे. तमे हजी अज्ञात छो. तत्वना भेदनी मालम नथी, पण ज्यारे आ तत्वप्रकाश पाठमाळा संपूर्ण वांची जोशो त्यारे तमने मालम पडशे. सर्व जीवोनुं रक्षण करवुं ते साधु मुनिराजनुं काम छे. साधुओ कोई वखत उघाडे मोढे बोलता नथी. पंखाथी पवन लेता नथी. हिंचोळे हिंचकता नथी. विगेरे साधनोथी वायराना जीवोनो नाश करता नथी. तमे संसारमां रही तेम करी न शको, तो पण जेम बने तेम रक्षण करवुं ते तमारुं काम छे.

प्रश्न—तेमां जीवनी संख्यानुं प्रमाण केटलुं छे?

उत्तर—तेमां पण असंख्याता जीवो छे.

प्रश्न—तेनुं आयुष्य केटलुं छे?

उत्तर—कममां कम बेघडीवारनुं, अने वधारेमां वधारे त्रण

हजार वर्षनुं छे. तेनी वधारे समज ज्यारे तमे तत्त्वना वधारे पुस्तको वांचशो त्यारे थशे.

प्रश्न—तेने प्राण केटला छे ?

उत्तर—चार. शरीरइन्द्री, श्वासोश्वास, आयुष्य, कायबळ. आ एकेंद्रियनो चोथो भेद जाणवो.

पाठ ५ मो.

वनस्पति काय. (झाडपालाना जीव.)

प्रश्न—वनस्पति कायना केटला भेदछे ?

उत्तर—वनस्पति कायना बे भेदछे. एक प्रत्येक अने बीजो साधारण.

प्रश्न—प्रत्येक ते शुं ? अने साधारण ते शुं ?

उत्तर—जेनी अंदर एक शरीरमां एकज जीव होय ते प्रत्येक केहवाय; अने एक शरीरमां अनंता जीव होय ते साधारण केहवाय. उदाहरणतरीके भींडा कारेलां, तुरियां आदि प्रत्येक वनस्पतिछे. तेमां जेटलां बीज छे, तेटलां जीवछे, अने ते बीज ते ते जीवोनुं शरीर केहवायछे. वधारे बीज-वाळी वनस्पतिमां वधारे जीव होय छे. जेवां के अंजीर,

जामफळ, दाडम, रींगणां विगेरे. बहु बीजवाळी वनस्पति पण प्रत्येक वनस्पति काय कहेवाय छे. बीजो भेद साधारण वनस्पति कांय. तेनी समज कहुं छुं ते सांभळो. एकज शरीरमां अनंताजीव होय तेने साधारण कहेछे उदाहरण तरीके बटाटां, डुंगळी, लसण, आदु, गरमर, मूळां, गाजर, विगेरे. जे जमीनना अंदरना भागमां थाय छे ते कंदमूळ अनंतकाय कहेवाय.

प्रश्न—अनंता एटले शुं ?

उत्तर—अनंता एटले जेनो अंत नथी ते अनंता उदाहरण तरीके एक बटाटुं अगर एक डुंगळी ते एक शरीर कहेवाय, अने तेवा दरेक शरीरमां अनंता जीवछे.

प्रश्न—ते केम मालम पडे ?

उत्तर—तेनी मालम बराबर पाडवी होयतो एक बटाटुं अने एक कारेलुं लई बनेने साथे एकज स्थळे मुको. थोडा दिवस बाद तेमांथी जलदी कयुं सूकाय छे ? जे जलदी सूकाय तेमां थोडा जीव, अने वधारे दिवसे सूकाय तेमां वधारे जीव. एवी जेटली वनस्पति जमीनना अंदर पडविनानी जमीनमां उगेली होय ते साधारण कहेवाय. बीजी पण सेवाळ लीलफुल अगर दरेक उगती वेळाए

कोमळ ते वनस्पति पण साधारण कहेवायछे.

प्रश्न–तेने प्राण केटला छेँ?

उत्तर–चार–शरीरइन्द्री श्वासोश्वास, आयुष्य कायबळ. आ एकेंद्रियनो पांचमो भेद जाणवो.

पाठ ६ ठ्ठो.

त्रस काय.

प्रश्न–त्रस काय एटलें शुं ?

उत्तर–बे इंद्रिय, तेंइंद्रिय, चउरिन्द्रिय अने पंचेंद्रियने त्रस जीवो कहेछे. पहेलां बे इंद्रिय जीवनी समज कहुं छुं ते सांभळो. आगळना पाठमां एकेंद्रियनी वात तमोने समजावी ते फक्त एक शरीरेंद्रियवाळां जीव जाणवा पण जेने शरीरेंद्रिय अने रसेंद्रिय (मोढानी जीभ) आ बे होय ते बे इंद्रिय जीव कहेवाय छे. जेवाके इयळ, लट, अळशीआं, शंख, छीप, कोडा, विगेरे. बे इंद्रिय जीवनी अनेक जाती छे.

प्रश्न–तेओनुं आयुष्य केटलुं छे ?

उत्तर–कममां कम बेघडी अने वधारेमां वधारे बार वर्ष. ए

प्रमाणे बे इंद्रिय जीवने माटे घणां विवेचन छे पण तेनी समज तत्व ज्ञानना वधारे पुस्तकी वांचशो त्यारे थशे.

प्रश्न–तेने प्राण केटला छें.

उत्तर–छ. शरीरइन्द्रीय, रसइन्द्रीय, श्वासोंश्वास, आयुष्य कायबळ. अने वचनबळ आ त्रसकायनो पेहलो भेद जाणवो.

पाठ ७ मो.

तेंइंद्रिय. (त्रण इंद्रियना जीवो.)

प्रश्न–साहेब हवे त्रसकायनो बीजो भेद जे आप त्रण इंद्रियना जीवो कहोछो तेनी समजण करावशो.

उत्तर–शरीर, मोढुं (जीभ) अने नाक होयछे तेने तेंइंद्रिय जीव कहेछे. ते जीव मांहेना केटलाएकनां नाम तमने कहुं छुं ते सांभळो. चांचड, मांकड, जू, लीख, कीडी, कंथुआ, धनेडां, जूवा, इतडो, गींगोडा, घिमेल, गधैया, कानखजूरां, मंकोडा विगेरे घणा प्रकारना तेंइंद्रिय जीवोछे. ते पण. विशेष तत्त्वनां पुस्तको जोवाथी विशेष ओळखवामां आवेछे

प्रश्न–साहेब, शुं कीडीओ अने मंकोडाने आंखो नथी होती?

उत्तर–नहीं. तेने तो फक्त त्रण इंद्रिओ होय छे. त्रण इंद्रियवाळा जीवने आंख होती नथी. ते उपरोक्त उत्तरमां

बतावेलुं छे. आंखवाळा जीवोने चउरिंद्रिय जीवो कहे छे.

प्रश्न–कीडी मंकोडा विगेरे जीवो चाले छे ने दोडादोडी करे छे. ते आंखोविना केम बनी शंके?

उत्तर–तेओनी जे नासिका (नाक) इंद्रियछे तेनो विषय घणोज बळवान होय छे. तेथी करीने ते ज्यां जवा इच्छे छे त्यां नासिकाथी वास लईने ते दिशामां चाल्या जाय छे.

प्रश्न–तेनां कुळ केटलां होय छे?

उत्तर–तेनां कुळ आठ लाख क्रोड होय छे

प्रश्न–तेनुं आयुष्य केटलुं होय छे?

उत्तर–कममांकम बे घडीवार अने वधारेमां वधारे ओगणपचास दिवसनुं होय छे. तेवा त्रण इंद्रियना जीवो घणा छे. ते बधा जीवनी समज वधारे ज्ञान मेळवी अनुभव लेवाथी मालम पडशे. आ वधी वात अहींआ संक्षिप्तथी कही छे.

प्रश्न–तेने प्राण केटलाछे.

उत्तर–सात–शरीरइन्द्रीय, रसेइन्द्रीय, नासीकाइन्द्रीय, श्वासोश्वास; आयुष्य, कायबळ अने वचनबळ आ त्रसकायनो बीजो भेद जाणवो

पाठ ८ मो.

चउरिंद्रिय. (चार इंद्रियवाळा जीवो.)

प्रश्न–चार इंद्रियवाळा जीवने कई कई चार इंद्रियो होय छे? तेनां नाम आपशो.

उत्तर--शरीर, मोढुं (जीव्हा), नाक अने आंख.

प्रश्न--चार इंद्रियवाळा जीवनां केटलांक नाम जणावशो.

उत्तर--मच्छर, माखी, भमरा, भमरी, तीड, पतंग, करोळीआ, कंसारी, वींछी, खडमांकडी, बगां, कुदां, विगेरे घणां छे तेवा चार इंद्रियवाळा जीवोनी ओळखाण तत्त्वनुं ज्ञान करी अनुभव मेळववाथी थाय छे.

प्रश्न--वींछीने कान नथी?

उत्तर–नहीं वींछीने कान होता नथी. कानवाळा जीवोने पंचेंद्रिय जीवो कहे छे.

प्रश्न–चउरिंद्रिय जीवोनां कुळ केटलां छे?

उत्तर--तेनां कुळ नवलाख क्रोड छे.

प्रश्न--चउरिंद्रिय जीवोनुं आयुष्य केटलुं होय छे?

उत्तर–बे घडीवारनुं, अने वधारेमां वधारे छ महिनानुं होय छे.

प्रश्न–तेने प्राण केटला छे?

उत्तर—आठ. शरीरइन्द्रिय. रसइन्द्रिय. नासिकाइन्द्रिय. चक्षुइंद्रिय. श्वासोश्वास. आयुष्य. कायबळ अने वचनबळ. आ त्रसकायनो त्रीजो भेद जाणवो.

पाठ ९ मो.

पंचेंद्रिय. (पांच इंद्रियवाळा जीवो.)

प्रश्न—पांच इंद्रियवाळा जीवोने कई कई पांच इंद्रियो होय छे? तेनां नाम आपो.

उत्तर—शरीर, मोढुं (जीव्हा), नाक, आंख, अने कान.

प्रश्न—पंचेंद्रिय जीवोना मुख्य केटला भेदो छे? तेनां नाम आपो.

उत्तर—पंचेंद्रिय जीवोना मुख्य चार भेद छे. १ नारकी, २ तिर्यंच, ३ मनुष्य. ४ देवता. पहेलो भेद नारकी, तेनी समज. नारकी सात छे तेनां नाम—१ घमा (रत्नप्रभा), २ वंशा (शर्कराप्रभा), ३ शेला (वालुकाप्रभा), ४ अंजणा (पंकप्रभा) ५ रींठा (धूमप्रभा), ६ मघा (तमःप्रभा) ७ माघवती (तमस्तमप्रभा)

प्रश्न—ते नारकी क्यां छे? तेनी समज आपो.

उत्तर—आपणे रहीए छीए ते जंबूद्वीप कहेवाय छे. ते जंबूद्वीपमां मेरुपर्वतना मूळमां संभूतळा पृथ्वी छे. त्यांथी मांडी नीचे एकलाख एंशीहजार जोजननी पहेली नारकी छे. तेनी नीचे एकलाख अठ्ठावीश हजार जोजननी बीजी नारकी छे. तेनी नीचे एकलाख एकवीश हजार जोजननी त्रीजी नारकी छे. तेनी नीचे एकलाख वीश-हजार जोजननी चोथी नारकी छे. तेनी नीचे एकलाख अढार हजार जोजननी पांचमी नारकी छे. तेनी नीचे एकलाख सोळ हजार जोजननी छठ्ठी नारकी छे. तेनी नीचे एकलाख आठ हजार जोजननी सातमी नारकी छे. ते नारकीना जीवो कर्मानुसारे पहेली नारकीना जीवो करतां बीजी नारकीना जीवो उत्तरोत्तर वधारे दुःख भोगवे छे.

प्रश्न—ते नारकीना जीवोनुं आयुष्य केटलुं होय छे?

उत्तर—क्रममांकम दश हजार वर्षनुं, अने वधारेमां वधारे तेत्रीस सागरोपमनुं छे. नारकीनी वात घणाज विस्तार-वाळी छे माटे वहोळा ज्ञानविना तेनी समज पडे नहीं. तमे ज्यारे तत्त्वज्ञाननां पुस्तको वधारे वांचशो त्यारे मालुम पडशे. हाल आ वात संक्षिप्तमां बतावी छे

प्रश्न–तेने केटला प्राण छे ?

उत्तर–दश प्राण छे. स्पर्शइंद्री. रसइंद्री. घ्राणइंद्री (नाक) चक्षुइंद्री. श्रोतेंद्री. मनबल. वचनबल. कायबल. श्वासोश्वास. आयुष्य. ए दश प्राण होयछे.

पाठ १० मो.

पंचेंद्रिनो बीजो भेद. (तीर्यंच.)

प्रश्न–पंचेंद्रि (तिर्यंच) जीवो कोने कहेवा ? तेना भेद बतावो.

उत्तर–पंचेंद्रि (तिर्यंच) जीवोना मुख्य त्रण भेद छे. तेनां नामः–
१ जळचर. २ स्थळचर अने ३ खेचर.

१ जळचरनी समज–जळ (पाणी) मां रहेवावाळा जीवो माछलां, काचबा, मगरमच्छ, जळो विगेरे घणा छे. तेनुं आयुष्य वधारेमां वधारे एक पूर्वकोटी वर्षनुं होय छे.

२ स्थळचरनी समज–पृथ्वी उपर चाळनारा जीवोने स्थळचर कहे छे. तेना त्रण भेद छे.

१ चार पगे चालनारा जेवा के–गाय, भेंस, घोडा, हाथी विगेरे घणा छे. तेनुं आयुष्य कममांकम बे घडीनुं अने वधारेमां वधारे त्रण पल्योपमनुं होय छे.

२ छातीवडे चालनारा जेवा के–सर्प विगेरे. तेनुं आयुष्य

કમમાંકમ બે ઘડીનું અને વધારેમાં વધારે પૂર્વકોટી વર્ષનું હોય છે.

૩ ભૂજાવડે ચાલનારા જેવા કે—નોળીઆ, ખીસકોલી, ચંદનઘો, કાંકીડા, ઉંદર વિગેરે. તેનું આયુષ્ય કમમાં કમ બે ઘડીનું અને વધારેમાં વધારે પૂર્વ કોટી વર્ષનું હોય છે.

૩ ખેચરની સમજ—આકાશ રસ્તે પોતાની શક્તિથી ચાલેછે તે ખેચર કહેવાય છે. તેના બે ભેદછે.

૧ રોમજ પક્ષી—રોમજ પક્ષીમાં પોપટ, કાગડા, હંસ, કોયલ, કબૂતર, ચકલાં વિગેરે ઘણાં છે.

૨ ચર્મજપક્ષી—કાનકડીઆં, વડવાંગડી વિગેરે ચામડાંની પાંખોવાળાં હોય છે. તેનું આયુષ્ય કમમાંકમ બે ઘડીનું અને વધારેમાં વધારે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલું હોય છે.

પ્રશ્ન—તેને કેટલા પ્રાણછે?

ઉત્તર—દશ પ્રાણ છે. સ્પર્શઇંદ્રી. રસઇંદ્રી. નાસીકાઇંદ્રી. ચક્ષુઇંદ્રી. શ્રોતેંદ્રી. મનબલ. વચનબલ. કાયબલ. શ્વાસોશ્વાસ. આયુષ્ય. એ દશ પ્રાણછે. પણ અસંજ્ઞી તિર્યંચ પંચેંદ્રીયને મનબલ વિના નવ પ્રાણ છે.

पाठ ११ मो.

पंचेंद्रिनो त्रीजो भेद. [मनुष्य.]

प्रश्न—पंचेंद्रि (मनुष्य) जीवो कोने कहेवा ? तेना भेद बतावो.

उत्तर—मनुष्यना बे भेद छे १ संमूर्छिम अने २ गर्भज. संमूर्च्छिम मनुष्य मनुष्यना मळमूत्रनी अंदर उत्पन्न थाय छे. गर्भज मनुष्य गर्भमां उत्पन्न थाय छे. तेना बे भेद छे. १ कर्मभूमिज अने २ अकर्मभूमिज.

असि १ मसि २ अने कृषिना ३ व्यापारो ज्यां होय छे तेने कर्मभूमि कहेछे. ते कर्मभूमिमां उत्पन्न थएला मनुष्यो कर्मभूमिज कहेवायछे. ज्यां असि, मसि अने कृषिना व्यापारो नथी तेने अकर्मभूमि कहेछे, ते भूमिमां उत्पन्न थएला मनुष्यो अकर्मभूमिज कहेवायछे. कर्मभूमि १५ छे, अने अकर्मभूमि ३० छे. तेनी पधारे समज जंबूद्वीपनो पाठ आगळ ऊपर वांचशो त्यारेज मालुम पडशे. मनुष्यना कुले ३०३ भेदोछे. तेनी समज पण आगळ उपर जंबूद्वीपना पाठमां आवशे.

प्रश्न—मनुष्यनुं आयुष्य केटलुं होयछे ? ते बतावो.

---

१ असि-तरवार २ मसि शाही. ३ कृषि खेती.

उत्तर--मनुष्यनुं आयुष्य कममां कम बेघडीवारनुं अने वधारे-
मां वधारे त्रण पल्योपमनुं होयछे.

प्रश्न—तेने केटला प्राण छे.

उत्तर—दश प्राण छे. स्पर्शइंद्री. रसइंद्री. नासीकाइंद्री. चक्षुइंद्री. श्रोतइंद्री. मनबल. वचनबल. कायबल. श्वासोश्वास. आयुष्य. ए दश प्राण होयछे. पण असंज्ञी मनुष्यने (समुर्छीम मनुष्यने) ऊपर कहेला नव प्राणमांथी काय बल होतुं नथी. एटले आठ प्राण होयछे. अने वळी जो श्वासोश्वास पर्याप्ति बांधतो मरीजाय तो तेने नव प्राण होयछे. ते विशेष जाणवुं. ए सात अथवा आठ प्राण असंज्ञी मनुष्यने होयछे.

पाठ १२ मो.

पंचेंद्रिनो चोथो भेद. [देवता]

प्रश्न--देवताओना भेदोनी समज बतावो.

उत्तर—देवताना मुख्य चार भेदछे. १ भवनपति, २ व्यंतर, ३ जोतिष्क अने ४ वैमानिक.

१ भवनपतिनां नाम—असुरकुमार, नागकुमार, सुवर्णकुमार, विद्युतकुमार, अग्निकुमार, द्वीपकुमार, उदधिकुमार, दिशि,

कुमार, वायुकुमार, स्तनितकुमार, ए दश भेदों भवन-पतिना कहेवायछे. तेना वीश इंद्रो होयछे.

२ व्यंतर देवतानी समज- तेना बे भेद छे. व्यंतर अने वाण-व्यंतर. व्यंतर देवनां नाम—पिशाच, भूत, यक्ष, राक्षस, किन्नर, किंपुरुष, महोरग अने गांधर्व. तेना सोळ इंद्रोछे. वाणव्यंतर देवनां नाम—अणपणी, पणपणी, ऋषिवादि, भूतवादि, कांदित, महाकांदित, कोहंड अने पतंग. तेना सोळ इंद्रोछे. भवनपति अने व्यंतर देवताओ आ पृथ्वी-नी नीचे रहेछे..

३ जोतिष्क देवोनी समज—तेना बे भेद छे. चरजोतिष्क अने अचरजोतिष्क.

जोतिष्क देवोनां नाम—चंद्र, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र. अने तारा. आ ज्योतिष्क देवो जे अढी द्वीपमां फरता रहे छे तेने चरज्योतिष्क कहेवामां आवेछे अने अढी द्वीपनी बाहिर फरतां नथी तेथी तेने अचरज्योतिष्क कहेवायछे तेनी वधारे समज अढी द्वीपना पाठमां मालम पडशे. तेना इन्द्रो बे छे.

४ वैमानिक देवोनी समज—वैमानिक देवो बे प्रकारना छे कल्पोपन्न अने कल्पातीत. कल्पोपन्ननी समज अने

तेनां नाम-तीर्थंकरादिकना पांच कल्याणकने विषे आवे जायछे ते कल्पोपन्न केहवायछे. सौधर्म, ईशान, सनतकुमार, माहेन्द्र, ब्रह्म, लांतक, शुक्र, सहसार, आनत, प्राणत, आरण, अच्युत. ए बार देवलोकना देवताओ, कल्पोपन्न केहवायछे. अने तेना इन्द्रो दस छे.

कल्पातीतनी समज-श्रीतीर्थंकरादिकना पांचकल्याणक आदि समये आव्या गयाना आचारथी रहितछे ते कल्पातीत केहवायछे. तेना बे भेदछे. नव ग्रैवेयक अने पांच अनुत्तरविमान. तेना इंद्रो नथी. आ प्रमाणे देवताना चार भेदनी समज जाणी लेवी.-कुले इंद्र चोसठछे. तेनी समज ऊपर आपेलीछे.

प्रश्न--तेने केटला प्राण छे?

उत्तर--तेने दश प्राण छे. स्पर्शइंद्री. रसइंद्री. नासिकाइंद्री. चक्षुइंद्री. श्रोतइंद्री. मनबल. वचनबल. कायबल. श्वासोश्वास. आयुष्य ए दश प्राण होय छे.

पाठ १३ मो.

(पर्याप्ता अपर्याप्ता)

अध्यापक-ऊपरना पाठमां तमने पांच प्रकारे स्थावर जीव अने चार प्रकारे त्रस जीव तेनी समज करावी छे पण

ते जीवोमां पर्याप्ता अने अपर्याप्ता एम बे प्रकार होयछे ते तमे जाणोछो ?

प्रश्न—ते पर्याप्ता अने अपर्याप्ता शु ते अमे समजता नथी आप कृपा करी बतावशो.

उत्तर—सर्व संसारी जीव प्रथम उपजवा समय आहार ले ते आहारने रसपणे परिणमाववी जे शक्ति ते आहार पर्याप्ति. पछी ते रसथी शरीर बांधवानी जे शक्ति ते शरीर पर्याप्ति. वळी ते शरीरने विषे इंद्रीयो बांधवानी शक्ति ते इद्रीय पर्याप्ति (ए त्रण पर्याप्ति बांध्या वगर कोई जीव मरेज नही) ए त्रण पर्याप्ति बांध्या पछी श्वासोश्वास लेवानी शक्ति नीपजाववी ते आणपाण—श्वासोश्वास पर्याप्ति अने ते पछी भाषा पुद्गळ लेवा मुकवानी शक्ति नीपजाववी ते भाषा पर्याप्ति अने ते पछी मन योग पुद्गळ लईने मन पणे परिणमावीने मुकवानी जे शक्ति नीपजाववी ते मनः पर्याप्ति कहेवाय छे.

प्रश्न—ए छ पर्याप्ति तो समजाणी पण पर्याप्ता अने अपर्याप्ता ते शुं ?.

उत्तर—एकेंद्रियने—आहार. शरीर—इंद्रीय. अने श्वासोश्वास ए चार पर्याप्ती होयछे.

तथा विगलेंद्री (बेइंद्री तेंद्री चौरेंद्री) ए त्रणने आहार. शरीर. इंद्रीय. श्वासोश्वास अने भाषा ए पांच पर्याप्ती होय छे. असंज्ञी पंचेंद्रीयने मन पर्याप्ति सीवाय पांच पर्याप्ति होय छे अने संज्ञी पंचेंद्रीयने आहार. शरीर. इंद्रीय. श्वासोश्वास. भाषा अने मन पर्याप्ति ए छ होय छे उपर केहलाने जेटली जेटली पर्याप्ति कही छे तेमां पर्याप्ति बांधतां ओछी रहे ने काळ करे ते अपर्याप्ताने कह्या प्रमाणे पुरी करे ते पर्याप्ता केहेवाय. उदाहरण तरीके एकेंद्रीने ४ पर्याप्ती कही छे ने त्रण बांधीने मरण पामे तो ते अपर्याप्तो ने जो ४ बांधी लीये तो पर्याप्तो केहेवाय.

पाठ १४ मो.

[भक्ष्यी भक्ष्य विचार.]

अध्यापक- बाळको, तमे जीवनी भेदनी केटलीक वातो समज्या हशो. तमांना केटलाक प्रश्नो तमने पूछ्या तेनो जवाब तमे संतोषकारक आप्यो ते सांभळी मनमां घणो आनंद थाय छे. उत्तम जीवोनु ए लक्षण छे के धर्म

आदिकनी वातो जे सांभळीये ते बराबर ध्यानमां लावीने ते प्रमाणे वर्ते. जीवना भेदोनी वातमां भक्ष्याभक्ष्यनी वात पण तमारे जाणवी जोइए. ते जाणवाथी पण जीवनुं रक्षण थायछे.

प्रश्न–भक्ष्याभक्ष्य ते शुं ? ते कांई अमे समज्या नहीं, माटे समजावशो.

उत्तर–केटलीक वस्तुओ खावा लायकछे ने केटलीक खावा लायक नथी. खावा लायक जे होय ते भक्ष्य कहेवाय, अने न खावा लायक ते अभक्ष्य कहेवाय.

प्रश्न–कई कई वस्तु खावा लायक (भक्ष्य) अने कई कई वस्तु न खावा लायक (अभक्ष्य) ते समजावशो ?

उत्तर–प्रथम, धर्ममां बावीश अभक्ष्य कह्या छे, ते तमने समजावुंछुं.

मूळगाथा.

पंचुंबरि चउविगई हिम विस करगेअ सव्वमट्टीअ
राइभोयणगं चिय बहुबिअ अणंत संधाणा ॥१॥
घोलवडा वायंगण अमुणिय नामाइं पुप्फफलयाइं
तुच्छफलं चलिअरसं वज्जे वज्जाणि बावीसं ॥२॥

उंपरनी बे गाथामां बावीश अभक्ष्यनी वात छे. तमने हुं तेनो अर्थ विस्तारथी कही बतावुं ते नीचे प्रमाणेः—

पंचुंबरि एटले पांच जातना उंबर [वड] नी जात छे, तेनां फळ अभक्ष्य छे. वडनी पेपी (टेटा), पींपर तथा पींपळाना टेटा, पारस पींपळानां फळ, उंबर [गुलर] नां फळ, कचुंबर [कालुंबर] नां फळ. ए पांचे वृक्षनां फळमां घणा सूक्ष्म त्रस बेंद्रिय जीवो होय छे. तेनी गणत्री पण थइ शकती नथी. माटे ते सघळां अभक्ष्य [न खावालायक] छे. माटे तेनो सर्वदा त्याग करवो एवुं जिनेश्वरनुं वचन छे.

प्रश्न—पींपळो, पींपळ अने वड तो अमे जोयां छे, तेम गुलर तथा उंबरनां फळ पण जोयां छे, पण पारसपींपळो तथा कालुंबरनां झाड जोयां नथी. ते केवां होय?

उत्तर—पारस पींपळो तथा कालुंबरनां झाड मोटां होयछे. तेने पण वडनी वडवाई जेवी वडवाई थायछे.

झाडनुं कारण एवुं छे के कोई मुलकमां कोई झाड होय छे तो कोई मुलकमां कोई झाड होय छे, माटे लोकोने पूछीने तेनां फळ खावां.

छोकराओ—साहेब. गुरू विना ज्ञान न होय ते वाक्य खरे-खरछे. आटला दिवस अमे गाम बहार रमता हता त्यां

वडना टेटा खाता हता, पण तेमां बेंद्रिय जीवछे तेवुं कांई पण जाणता नहि. आ आपना कहेवाथी खबर पडी, माटे हवेथी तेवां फळ अमे कोई दिवस खाशुं नहीं.

अध्यापक–शाबाश छे. तेमज जोइए. नानां बाळको नानपणथी धर्मनी बाबत ध्यानमां लई धर्म करवानी टेव राखे तो जन्मपर्यंत ते पाळी शकायछे. माटे तमे करेल प्रतीज्ञा धर्म बराबर पाळजो.

पाठ १५ मो.

चार महा विगय.

गाथाना बीजा शब्दमां चउमाहावीगई ए शब्द छे तेनो अर्थ एवो थायछे के चार मोटी वस्तुओ अभक्ष्य छे. तेनां नामः–मध, मदिरा, मांस अने माखण.

प्रश्न–शुं ! मध, अने माखण पण अभक्ष्य छे ? मध तो में खाधुंछे. ते घणुं मीठुं लागे छे. तेम माखण पण खाधुं छे ते पण घणुं स्वादिष्ट होय छे.

उत्तर–मध मीठुं लागेछे पण तेमां पाप घणुं छे. आपणी जीभने मीठुं लागे पण ते बीजा जीवोनुं लोहीने मांसछे.

ते जीवो बिचारा मरण पामतां केटला दुःखी थया हशे तेनो जो विचार करशो तो कोई दिवस मध खावानुं मन थशे नहीं. मध केवी रीते उत्पन्न थायछे ते तमने समजावुं.

मधमाखी ए माखीनी जात छे. ते माखीओ पोतानी चांचवडे जंगलमांथी दरेक जातनां झाडमांथी रस लावीने एक ठेकाणे भेगो करेछे, तेने मधपुडो कहेछे. ते मधपुडो मधथी भराई जाय त्यांसुधी ते माखीओ महा मेहनते मध भेगुं करेछे. ते मधपुडा (माखीओनुं आनंदी घर) नीचे वाघरी लोको अग्नि सळगावी धूमाडो करेछे. ते धूमाडाना त्रासथी माखीओ उडी जायछे, केटलीक मरी पण जायछे. ते मधपुडामां माखीओनां बच्चां होयछे. वाघरी लोको ते मधपुडाने आखोभे आखो लावी (बच्चां सहित) एक कपडामां नाखी नीचोवे छे. तेथी ते मध माखीओनां बच्चांनां लोही मांसनो रस साथे नीकळे छे. एक मधपुडामां असंख्याता, (जेनी गणत्री न थाय) बच्चां नीचोवाई जायछे. आवीरीते अनेक प्राणीओना प्राण जवाथी बनेलुं मध मीठुं जाणी अज्ञानी लोको खायछे ते मूर्ख सम समजवा.

प्रश्न–साहेब ! पछी ते मधमाखीओ केवो विलाप करती हशे ? ते मधमाखीओ मध साथे पोतानां व्हालां बच्चांने पण गुमावे छे. मध आवा प्रकारे पेदा थायछे ते अमे आजेज जाण्युं. मधमाखीओना बच्चांना लोहीमांसथीज मध बने छे तेम कहीए तो कांई खोटुं केहवाशे नहीं.

उत्तर–बाळको. तेना विलापना दुःखनी बीजाने शुं खबर पडे. (एक कवीनी केहवत छे के जेने वीती जगतमां ते परपीडा जाण.) जेने दुःख पडेछे तेनेज पोताना दुःखनी मालम पडेछे. कोई माणस घणा वर्ष सुधी मेहेनत करी धन भेगुं करे ने तेज धन एक रात्रिमां चोर लई जाय तो तेने तथा तेना कुटुंबने केटलुं दुःख थाय. तेमज आ अनेक जीवोए घणा वखतथी महाप्रयासे भेगुं करेलुं मध (पोतानो खोराक) वाघरी लोको लई जाय तेथी कांई थोडुं दुःख थतुं हशे ? घणुंज दुःख थाय. पण ते बिचारा जीव शुं करे, अने कोने कहे.

प्रश्न–ते वाघरी लोक कोण हशे ?

उत्तर–ते वाघरी लोको भीखारी थई फरे छे. भीख मागेछे. मुंबई जेवां मोटा शेहेरमां देरासरनी आगळ भीख मागवा जे बेसेछे तेमां मोटे भागे वाघरी अने वाघरणोज होयछे.

प्रश्न–एवा भीखारीने दान आपवाथी शुं पुण्य थाय ?

उत्तर–एज वात ध्यानमां लेवानी छे. दान कोने आपवुं ते विचारवानुं छे. वाघरी लोको घणा दुष्ट होयछे तेने आश्रय आपवो ते पापनुंज काम छे. ते लोको पोपट पकडी लावी वेचेछे. नानी नानी चकलीओने पकडी लावी वेचेछे. तेतरने पण पकडी लावी वेचेछे. आवी रीते वाघरीनी जात हिंसानुंज काम करेछे. तेने उत्तेजन आपवुं ते केवळ सर्पने दूध पावा जेवुं छे. " पयःपानं भुजंगानां केवलं विषवर्धनं." सर्पने दूध पावुं ते झेरज थायछे.

विनंति–साहेब, मधनी उत्पतिनी खबर न हती ने अज्ञान पणामां खाधुं तेनो पश्चात्ताप थायछे. पण हवेथी बील-कुल खावुं नहीं. सर्वे छोकराए मध नं खावुं एवो निश्चय कर्यो.

पाठ १६ मो.

चार महाविगय भाग २ जो.

अध्यापक–पहेला भागमां मधनी समज आपी अने आ बीजा भागमां तमने मदिरा एटले जेने लोको दारु कहे छे

तेनी समज आपवामां आवशे. दारूमां घणुं पापछे. जे ठेकाणे ते बने छे त जगाधर जोशो तो जणाशेके महुडां विगेरे केटलीक चीजोने सडावेछे. बरावर ते सडीजाय ते वखते एक यंत्रमां घालीने तेनो अर्क काढेछे. दारू पीवाथी घणा अनर्थ थायछे. दारू पीनारने नीशो आवेछे ते वखते तेने बोलवानुं के कोई पण बाबतनुं भान रहेतुं नथी. पोतानी माता, बेन, स्त्री विगेरे साथे केम बोलवुं तेनी पण शुद्धि रहेती नथी. त्यारे न्याय अन्यायनी तो खबर क्यांथी रहे. दरेक धर्ममां दारू पीवानी मनाई करीछे. मुसलमानो पण दारू पीनारने धिक्कारे छे.

प्रश्न—यंत्रमां घालीने अर्क काढेछे एटले शुं ?

उत्तर—गोळ, खजुर, महुडां, विगेरे घणी चीजोनो दारू बनावे छे. जे चीजनो दारू बनाववो होय तेने घणा दहाडा पाणीमां पलाळी राखेछे. ज्यारे तेमां खमीर आवेछे त्यारे भठ्ठी ऊपर चडावी तेनो अर्क एटले सत्व काढेछे. तेमां घणा जीवोनी हिंसा थती होवाथी दरेक वातथी ते निषेध छे माटे तेनो सर्वथा त्याग करवो जोइये.

विनंति—ए वस्तु अमे कोई दिवस वापरशुं नहीं.

अध्यापक-शाबाश छे. जे आत्मा धर्मने समजीने अने धर्मने धारण करीने ते प्रमाणे वर्ते तेने धन्य छे. तमे पण तेवी चीजो न वापरवा निश्चय कर्यो तेथी हुं घणो राजी थयो छुं.

पाठ १७ मो.

चार महाविगय भाग ३ जो.

अध्यापक-मांस ए वस्तुनो श्रावकने सदाने माटे त्याग छे. केटलाक अज्ञान लोको जैन धर्मना खरा रहस्यने समजता नथी ते लोको तेनुं भक्षण करे छे. केटलाक दगाखोर लोको घीमां चरबीनो भेग करेछे. तेमज विलायती बिस्कुट विगेरेमां पण तेवो भेग थायछे तेम केटलाक लोकोनुं केहवुं छे. माटे तेवी वस्तुनुं भक्षण न करवुं जोइए.

प्रश्न-विलायती बीस्कुटना डबा आवेछे अने ते घणा माणसो खायछे तो ते शुं न खावा जोइये?

उत्तर-ना. तेवी चीजो खावाथी अभक्ष्यनुं भक्षण थायछे. ते घणुं खेदकारीछे. शरीर सारुं थवा माटे केटलाक

कोडलीवर ओईल (माछलांनुं तेल) दवा तरीके वापरेछे ते पण पापनु कामछे. केटलाक वैद्यक ग्रंथमां लख्युं छे के अभक्ष्य दवाने बदले देशी दवा तेटलोज गुण करे छे. जुओ डॉ. त्रीभोवनदासना बनावेल वैद्यक ग्रंथमां लखे छे के कोडलीवर ओइलनुं काम कोपरेलथी सरेछे अने मुंबई नामनी दवानुं काम शिलाजीत खावाथी सरे छे.

प्रश्न—मुंबई नामनी दवाथी शुं पापछे ? तेम ते शेनी बनेछे.

उत्तर—मुंबई नामनी दवा विषे एम कहेवायछे के माणसना तथा जनावरोना काळजामांथी थायछे. माटे ते तो सर्वथा अभक्ष्यजछे. माटे प्राण जतां पण एवी दवा श्रावकोए कदी वापरवी नहीं.

विनंति—साहेब, अमे एवी वस्तु कोई दिवस वापरी नथी अने हवे वापरशुं पण नहीं.

पाठ १८ नो.

चार महाविगय भाग ४ थो.

अध्यापक—महाविगयनी चोथी जात माखणनी छे. तेने दक्षिणमां लोणी कहेछे अने संस्कृतमां नवनीत कहेछे. माखणमां घणा सारा गुण रहेला छे, पण तेने छाश-

मांथी व्हहार काढ्यापछी बे घडीवार सारुं रहे छे. त्यारबाद तेमां तेना जेवाज रंगना सूक्ष्म जीवो उत्पन्न थाय छे अने चवे छे. (मरे छे.)

प्रश्न–माखणमां जीव उत्पन्न थाय छे तो ते केम जोवामां आवता नथी? त्रण महाविगयनी जे हकीकत उपर समजावी तेथी अमारा समजवामां आव्युं के तेमां महा पाप छे. पण माखण केम अभक्ष्य कहेवाय?

उत्तर–तेमां तमारे शंका करवी उचित नथी. कारणके दरेक वस्तु बे प्रकारे सिद्ध थाय छे. एक हेतुगम्य अने बीजो आगमगम्य.

प्रश्न–हेतुगम्य एटले शुं? अने आगमगम्य एटले शुं?

उत्तर–हेतुगम्य एटले प्रत्यक्ष हेतु देखाय ते. अने आगमगम्य एटले जे सिद्धांतो, आगमो विगेरे धर्मनां पुस्तकोमां बताव्युं होय ते. आगमनी वातमां शंका थाय तो पछी बधी वातमां शंका थाय. केमके मोक्ष, स्वर्ग, नर्क आदिक जे वातो छे ते कांई प्रत्यक्ष देखातां नथी पण आगममां कहेलुं छे. माटे जिनेश्वर भगवंत प्ररूपी गया छे तेमां शंका न करतां साचुं जाणीने ते प्रमाणे पाळवुं ए श्रावकनो धर्म छे. माखणमां जीव उत्पन्न थाय छे

ते हेतु प्रमाणमां नथी पण आगम प्रमाणमां छे. एम मानी लेवुं जोइए.

प्रश्न—घी माखणमांथीज थाय छे एम मारी बा कहेता हता ते खरुं के नहीं. ?

उत्तर—हा. घी माखणमांथी थाय छे.

प्रश्न—त्यारे घी खावामां पण पापज हशे ?

उत्तर—हजी तमे समज्या नथी. छाश थई के तरत माखणने तावडामांथी गरम करी घी करी लेवुं. पछी तेमां जीव थता नथी, पण माखणमां बे घडीवार पछी तरत जीव उत्पन्न थाय छे.

विनंति—ठीक साहेब. हवे अमे बे घडीवार पछीनुं माखण कदी खाशुं नहीं. पांच जातना वडनां फळनी तथा चार महाविगयनी मळी नव अभक्ष्यनी समज अमने थई हवे दसमा अभक्ष्यनी समज करावशोजी.

पाठ १९ मो.

हिम.

अध्यापक—गाथाना त्रीजा पदमां हिम शब्द लखेलो छे तेनो अर्थ. हिम एटले पाणीनो बांधेल प्रकार. कुदरती

तथा संचाप्रमुखथी बरफ आदिक जे बने छे ते बंने जातनो अभक्ष्य छे. कारणके ते पाणीना असंख्य जीवोनो पींड छे. ते बहु आरंभीक छतां स्वादिष्ट नथी. वळी श्री तीर्थंकर महाराजे पण निषेध करेल छे माटे तेवी वस्तु खावी नहीं.

प्रश्न—बरफ (आईस) अभक्ष्य छे ते आजेज मालम पडे छे. अमे अज्ञानतामां घणीवार बरफ खाधो छे. अने मोटा माणसो पण खाय छे. वळी आइसक्रीम आइसवोटर आइससोडा, कुलफी मलाई विगेरे चीजो अभक्ष्य कहेवाय के नहीं.?

उत्तर—हा, एवी बधी चीजो अभक्ष्यज छे. मोटा माणसो खाय छे तेम कहोछो. पण शास्त्रमां मोटो कोने कह्यो छे ते सांभळो. सो वर्षनो माणस होय ने ते धर्मथी अज्ञान होय तो ते नानो, अने १०—१५ वर्षनो बाळक होय पण धर्मज्ञानने जाणतो होय तो तेने मोटो समजवो. मोटा थया होय ते तो बिचारा श्रावक धर्मने समजे नहीं त्यांसुधी तेवी चीजनुं भक्षण करे छे. आइसक्रीम बनावे छे त्यारे तेना यंत्रमां काचुं मीठुं अने आइस नाखे छे. तेथी तेना बधा जीवोनो नाश थई

जाय छे. आवी रीते आइसक्रीम बनाववामां लाखो एकेंद्रिय जीवोनो नाश थाय छे. तेने काढी लीधा पछी बराबर साफ न थाय तो बेइंद्रियं जीवो तेमां उत्पन्न थाय छे. ने ज्यारे बीजी वखत तेमां दुध विगेरे नाखे के तरत ते नाश पामे छे.

प्रश्न—मीठामां जीव होय छे?

उत्तर–हा. मीठुं ए सचेत छे, ने ते पृथ्वीकाय एकेंद्रिय जीव छे. आगळना पाठमां तेनी समज तमने बराबर कराववामां आवशे. पण आ वखते तमारे समजवुं जोइए के बरफथी थती बधी चीजो अभक्ष्य छे. माटे आपणी जीभना स्वाद वास्ते असंख्य जीवोनो नाश थाय तेवी वस्तुनुं भक्षण न करवुं. वळी आजकालना लोको तो हालतां चालतां तेवी चीजो खावाने होटलमां तथा विश्रांतिगृह (अरे विश्रांति नहीं पण विनाशकारीगृह) मां जाय छे अने तेनुं भक्षण करे छे. तेवे स्थळे दरेक जातनां माणसो आवे छे. जे प्यालाथी हलकी जातना माणसे चा पीधो होय तेज प्यालाथी उत्तम जातवाळा चा पीये छे, जे प्यालाथी रोगी माणसे चा पीधो होय तेज प्यालाथी निरोगी मनुष्य चा पीये छे. वळी ते

प्याला चीनाई माटीना होय छे. माटीनुं वासण आपणे घर बहार काढता नथी कारण के ते अभडाय छे–वटलाय छे. पण आवा स्थानके वटलवानी के अभडावानी कांई बीक राखता नथी. आवा केटलाक व्यवहारिक तथा धर्मना कारणे तेवी वस्तुनुं भक्षण करवुं नहीं तेम तेवे स्थानके जवुं पण नहीं.

विनंति–आ वात बराबर समजाणी. एवी वस्तुनुं भक्षण पण न करवुं तेम तेवे स्थानके जवुं पण नहीं. साहेब, अमारा ऊपर आपनो मोटो उपकार थशे; कारण हजी अमे एवी होटलमां जवा शीख्या नथी ते पहेलांज आवी अमूल्य शीखामण मळी. तेनी छाप बराबर पडी. अमे कोई दिवस पण ए पापनां काम करशुं नहीं.

पाठ २८ मो.

विष (झेर)

अध्यापक–गाथामां विष शब्द छे तेनो अर्थ. अफीण, सोमल, वच्छनाग, झेर कोचलां, हरताल, मीठातेलीआं, संखीआ, प्रमुख घणीजातनां (विष) झेर छे. ते बधां अभक्ष्य छे.

प्रश्न--झेरने कोणं खाय ? ते बधां खावानुं काम पडतुं नथी.

उत्तर—एवा घणा मूर्ख माणसो थाय छे के तेओ झेरने खाईने आनंद माने छे. केटलाक अफीणनुं बंधाण करे छे. तेने ज्यारे अफीण न मळे त्यारे पग घसवा पडे छे. वळी तेना हाथ पग गळी जाय छे. अफीण खावाथी पेटमांना कृमी जीवडां मरीजाय छे, शरीर शिथील थाय छे, क्रोध वधे छे, मीजाज खराब थाय छे. सोमल आदिक खावाथी मनुष्य काळ प्राप्त थाय छे (मरी-जाय छे). तेवी चीज खाईने मरी जनारने पाछा सात भव सुधी तेवुंज दुःख भोगववुं पडे छे. माटे दरेक झेरी चीज अभक्ष्य छे.

प्रश्न—केटलीक बाईओ पोतानां नानां बाळकने अफीण केम आपती हशे ?

उत्तर—जे बाइओ अज्ञान छे, धर्मने तथा व्यवहारने जाण-ती नथी, तेम पोतानी जातेथी पोतानां बाळकने साच-ववाने अशक्त होय छे तेज बाइओ पोतानां बच्चांने अफीणनुं व्यसन करावे छे. बाकी शाणी बाइओ तेवुं व्यसन करावती नथी. अफीण के अफीणवाळी बाळा-गोळी पण बच्चांओने फायदो करती नथी पण उलटुं

नुकसान करे छे. कदी ते बाई अफीणनी के बाळा गोळीनी दाबडी ठेकाणे मूकतां भूली गई अने ते बाळकना हाथमां आवी जाय तो ते बाळक तेनो उपयोग वधारे करे छे ने प्राणमुक्त थाय छे. माटे अभक्ष्य वस्तु कदी खावी नहीं के खवरावची नहीं.

विनंति–साहेब ! एवी झेरी चीज अमे कोई दिवस पण वापरशुं नहीं.

पाठ २१ मो.

वरसादना करा.

अध्यापक–गाथामां पांचमो शब्द जे " करगेअ " लखेल छे तेनो अर्थ. शियाळामां अथवा चोमासा. नजीक जे वगरं ऋतुनो वरसाद थाय छे तेने. लोको मावठुं कहे छे. ते वरसादमां पाणीनो कांचो गर्भ पडे छे. ते मोटा मोटा कांकरा जेवा खडा आकाशमांथी पडे छे तेने लोको कराना नामथी ओळखे छे. ते पण अभक्ष्य छे. तेनो भेद हिम एटले बरफना प्रमाणे समजवो.

प्रश्न–करा शेना थता हशे ? अने ते अभक्ष्य केम छे ?

उत्तर–ते कुदरतीं पाणीनुं पुद्गळ छे अने ते अभक्ष्य छे एवुं श्री जिनेश्वरनुं वचन छे. तो ते वचन ऊपर श्रधा राखी ते प्रमाणे आपणे चालवुं एवो आज्ञा पाळक श्रावकनो धर्म छे.

विनंति–अमने तो (खरेखरो) जिनेश्वरना वचन ऊपर पूर्ण भरूसो छे अने ते सर्व आप गुरूजीना वचनामृतनो प्रताप छे.

अध्यापक–गाथानो छट्ठो शब्द जे " सव्व मटीअ " लखेलो छे तेनो अर्थ. सर्व जातनी माटी (पृथ्विकाय) जेवी के खडी, भूतडो (सराकडो) खारो, सोनागेरु, काचुं मीठुं प्रमुख वधी अभक्ष्य छे. ते खावीं नहीं.

प्रश्न–माटी खावानुं शुं काम पडे ? अने ते कोण खाय ?

उत्तर–तमोने हजी अनुभव नथी. केटलीक स्त्रीओ एवी होय छे के तेने रोज माटी खावीज जोइए. केटलीक मुलतानी माटी खाय छे तो केटलीक भूतडो खाय छे. वळी तमे हमेशां मीठुं खाओ छो ते पण माटीनीज जात छे.

प्रश्न–मीठुं तो आखी दुनिया खाय छे ते विना केम चाले?

उत्तर–मीठा विना चाले नहीं ते वात खरी छे. पण श्रावकोए अचित मीठुं वापरवुं जोइए. मीठाने एक माटीना

मटकामां नाखी तेनुं मोढुं मजबुत बंध करी तेने कुंभारनी भट्ठीमां के कंदोइनी भट्ठीमां मूकवाथी ते अचित थई जाय छे. आ प्रमाणे करवानी रीत हजी घणे भागे गुजरात पाटणमां जोवामां आवे छे. आ रीवाज कुमारपाळ राजाना वखतथी पडेलो छे एम केटलाकनुं कहेवुं छे. माटे दरेक श्रावके ते प्रमाणे अचित मीठुं वापरवुं जोइए. पृथ्विकायनी वस्तुओ वापरतां सचित अचित जोइने वापरवी ए श्रावकनो धर्म छे.

प्रश्न—बलवण कोने कहेता हशे !

उत्तर—ऊपर कह्युं तेम अचित थयेल मीठाने बलवण कहे छे. ते वात तमारे ध्यानमां राखवी अने सचित वस्तु वापरवानी प्रवृतिथी दूर रहेवुं.

विनंति—ठीक साहेब, अमे एवी वस्तुने माटे घणुं ध्यान आपीने वापरशुं."

"पाठ २२ मो.

अध्यापक—गाथाना बीजा पदमां पेहेलो शब्द "राइभोयणगं" छे तेनो अर्थ. रात्रिभोजन एटले रातनुं खावुं ते अभक्ष्य छे. रात्रिए खावुं ते मोटामां मोटुं पाप छे अने ते हेतुगम्य एटले प्रत्यक्षपणे देखाय छे. रात्रिए

खावाथी घणा जीवोनी हानि थाय छे. रात्रिए त्रसजीवो थाळीमां पडे छे ते आपणा जोवामां आवता नथी.

प्रश्न–रात्रिए दीवो सारो तेजवाळो होय तो ते जीवो केम न देखाय ?

उत्तर–दीवानुं तेज सूर्यना तेज आगळ हिसाबमां नथी. दीवाने अने सूर्यने तो सरसवनो दाणो अने मेरुपर्वत जेटलो फरक छे. रात्रिए जमतां कीडी खावामां आवे तो बुद्धि मंद थाय, जू खावामां आवे तो जळोदर थाय. माखी आवे तो वमन (उलटी) करावे. करोळीओ आवे तो कोड रोग उत्पन्न थाय छे. एवा रोगो थवा उपरांत मांसाहारनो दोष लागवाथी जीव नर्कगतिए जाय छे. तेमज रात्रिए पाणी पण पीवुं नहीं. तेमां पण घणुं पाप छे. उत्तम पशु पक्षी पण रात्रिए भोजन करता नथी.

प्रश्न–पक्षीओ रात्रिए भोजन करता नथी ?

उत्तर–चकलां, पोपट, कबूतर विगेरे घणां पक्षीओ रात्रिए खातां नथी. अज्ञान मनुष्यो रात्रिए खाय छे ते केटला मूर्ख कहेवाय. रात्रिए जमवुं ते मांस भक्षण जेवुं छे अने रात्रिए पाणी पीवुं ते लोही समान छे एम अन्य मतिना

शास्त्रमां पण कह्युं छे. एक इटालीअन कवितानो अर्थ नीचे प्रमाणे छेः—

पांच वागे उठवुं, अने नव वागे जमवुं;
पांच वागे वाळु, अने नव वागे सूवुं;
एथी नेवुने नव वरस जीवाय छे.

अर्थात्—रात्रिए न जमवाथी धर्मनी साथे शारीरिकनो पण लाभ छे. आ मनुष्य भव घडी घडी मळवानो नथी माटे शरीरने पण संभाळो. ते सारूं हशे तो धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष आदिक सर्वे कार्य थशे. माटे रात्रिनुं भोजन तजवाथी धर्म अने शरीर बंने लाभ सचवाय छे. वळी जे घरमां रात्रि भोजननो रिवाज होय छे ते घरनां बाळको पण ते जोइने तेवुं कर्तव्य करे छे माटे श्रावकोना घरमां ते रिवाज बीलकुल राखवो नहीं.

विनंति—साहेब, रात्रि भोजनमां आटला बधा दोष नजरे जोवामां आव्या तो हवे अमोए रात्रिए खावुं पीवुं नहीं एम नक्की करी लीधुं छे. पशु पक्षी पण तेने छोडे छे ने माणसो छोडी शकता नथी तेने धिक्कार छे. अमे तो आजथी निश्चय कर्यो छे के प्राण त्याग थाय तो पण रात्रि भोजन करवुं नहीं.

पाठ २३ मो.

अध्यापक—गाथाना बीजा पदमां बीजो शब्द " बहुबीअ " छे तेनो अर्थ. जे फळनां बीजे बीज वच्चे अंतर न होय अर्थात बीजे बीज अडेलां होय एवी जातनां फळ अभक्ष्य छे.

प्रश्न—बीजे बीज अडेलां फळ कोने कहेवां ?

उत्तर—जे फळनां बीज वच्चे अंतर नथी तेनां नामः—कोठीं-बडां, रींगणां, खसखस, राजगरो, जामफळ, पंपोटा, पटोळ आदिक घणी जातनां फळो छे. ते बधां अभक्ष्य छे. तेमां जेटलां बीज छे तेटला जीव छे. जेमां बहु बीज तेमां बहु जीव छे तेथी तेने वर्जवानी वितरागनी आज्ञा छे. ते खावामां ओछुं आवे तो पण तेमां जीव हिंसा घणी छे माटे ते खावानी ज्ञानिनी मनाई छे. वळी ते बहु बीजवाळां फळ खावाथी पित्तनो रोग उत्पन्न थाय छे.

विनंति—अमोने आज सुधी ते वातनी समजण न होती. तेथी तेवां फळ खाधां हशे, पण हवेथी अमे कदी खाशुं नहीं.

पाठ २४ मो.

अध्यापक–गाथाना बीजा पदमां त्रीजो शब्द "अणंत" छे तेनो अर्थ–अनंतकाय थाय छे. तेनी बत्रीश जात छे. ते बधां अभक्ष्य छे.

प्रश्न–ते बत्रीश जातनां नाम बतावो ?

उत्तर–१ भूमि कंद एटले पृथ्विनी अंदरना भागमां जमीनने लागीने पडवगर जेटली वनस्पति थायछे तेने लोको कंदमूळ कहे छे ते. २ लीली हळदर. ३ लीलुं आदु. ४ सुरणकंद. ५ वज्रकंद. ६ लीलोकचुरो. ७ सतावळीवेली. ८ विरालीलताविशेष सोफाली. ९ कुंआरनां शेलरां.[1] १० थोहरी कंद (थोर दरेक जातनो.) हाथीओ, कांटाळो, डांडली विगेरे. ११ गिलो–गुलवेल (गळो.) १२ लसण. १३ वांस कारेला एटले वांस संबंधीनी कारेली. १४ गाजर. १५ लुणी.[2] १६ लोटीपद्मनी कंद. १७ गरमर (गिरिकरनीं) कच्छ देशमां प्रख्यात छे अने काठीआवाडमां तेनुं अथाणुं करे छे. १८ किसलय पत्र एटले वनस्पतिनां उगती वखतनां कोमळ पांदडां अनंतकाय कहेवाय छे. जेम

१ कुवारना झाडमां वच्चे एक सोट नीकळे छे. २ एक जातनी भाजी छे.

मथीनां मूळमां बे पांदडां जाडां होयछे ते अनंत काय कहेवाय माटे एवी भाजी आदिक वापरतां उपयोग राखवो. दरेक वनस्पतिनी उगती वखतना अंकूर अनंत काय कहेवाय छे. माटे तेनो विचार करीने वापरवी. १९ खीर सुवाकंद-कसेरु (खरसइयो). २० थेगकंद-थेगनी भाजी थेगीपोंक. (काठीआवाडमां थाय छे.) २१ हरिमोथ (लीली मोथ) २२ लुण वृक्षनी छाल. २३ खिलोडा कंद. २४ अमृत वेली. २५ मूळा (देशी तथा परदेशी, राता तथा धोळा). मूळानां पांचे अंग अभक्ष्य छे. (१) मूळाना कांदा, (२) पांदडां, वचली डांडली, (३) फूल, (४) फल (मोगरा), ५ बीज. ए बधां अभक्ष्य छे. कारण के तेमां त्रस जीवोनी उत्पत्ति पण होय छे तेथी, मूळानो सर्वथा त्याग उत्तम छे. २६ भूमि फोडा-वर्षा ऋतुमां छत्र आकारे उगे छे ते. केटलाक लोको तेने भूमिनुं फळ कहे छे ते पण अभक्ष्य छे. २७ वथवानी भाजी (प्रथम उगती अभक्ष्य छे.) २८ वल्हार एटले विदळ धान्य. जेवांके मग, मठ, चणाने रात्रिये पलाळी मूके तो तेमां कोंटा फुटी जाय छे. त्यार पछी खावां ते अभक्ष्य छे. माटे ते खावानो विचार होय तो सवारे पांच वागे पलाळी

दसव्यामे ग्वावां. तेटला वग्वतमां अंकुरा फुटता नथी. अंकुरा फुट्या पछी अभक्ष्य छे. २९ पल्लंकानी भाजी. ३० सुअर वल्ली जे जंगलमां मोटी वेलना जेवी थाय छे ते. ३१ कोमळ आंबली. ज्यां सुधी आंबलीना कातरामां बीज न थाय त्यां सुधी ते अभक्ष्य छे. ३२ आलु-कंद-ते रताळु-वटेटां-पिंडाळु (डुंगळी)-सकरकंद विगेरे घणी जातनां कंदो छे ते बधां अनंत काय छे. ऊपर प्रमाणे बत्रीश जातनी वनस्पति अनंत काय छे माटे ते अभक्ष्य छे.

अध्यापक—बाळको, बावीश अभक्ष्यमां आ केटलामुं अभक्ष्य छे?

उत्तर—बावीशमां ए अनंतकाय सोळमुं अभक्ष्य छे.

अध्यापक-पहेलेथी गणी बतावो जोइए ?

उत्तर—पांच जातनां फळ अभक्ष्य, चार महाविगय अभक्ष्य, ए नव. दसमुं बरफ, अगीआरमुं विष, बारमुं वरसादना करा, तेरमुं बधी जातनी माटी, चौदमुं रात्रि भोजन, पंदरमुं बहु बीज अने सोळमुं अनंतकाय.

अध्यापक—शाबाश छे बाळको ! एमज. जेटलुं भणवुं वांचवुं ते ध्यानमां राखी याद राखवुं तथा ते प्रमाणे वर्तवुं एज सुश्रावकनो आचार छे.

विनंति—आ सोळमुं अभक्ष्य सांभळी अमारा मनमां घणोज आनंद थयो ते बत्रीश अनंतकायनी दया पाळवी एज धर्म छे. अमे कदी ते वापरशुं नहीं एम अमारा आत्मा साथे नक्की कर्युं छे.

पाठ २५ मो.

अध्यापक—सतरमा अभक्ष्यमां बोल अथाणुं छे. जेवां के आंबानुं अथाणुं, पाडलनुं, लींबुनुं, केरीनुं, गुंदानुं, केरडानुं, करमदानुं, काकडीनुं, डाळांनुं, गुवारनुं, लीला मरचांनुं, लीला मरीनुं, चीभडां विगेरेनुं अथाणुं त्रण दिवस उपरनुं अभक्ष्य छे. ए सर्व बोळ अथाणां तुच्छ अने त्रस जीवनी खाण छे. (बीलां, बीली, लीलो वांस, आदु, हळदर, गरमर, गाजर, कुंवार वीगेरे तो प्रथमथीज अभक्ष्य छे. 'तो तेनुं अथाणुं तो श्रावके करवुंज नहीं.) उपरनां बोळ अथाणामां चोथे दिवसे बे इंद्रिय जीव उपजे छे, अने एठे हाथे स्पर्श करे तो पंचेंद्रिय समूर्च्छिम जीवो उपजे छे. लीलां तीखां (मरी) जे मलबारथी मीठाना पाणीमां आथीने अहीं

आवे छे ते पण बोळ अथाणुं कहेवाय माटे ते पण अभक्ष्य छे.

अन्य दर्शनीओना शास्त्रमां पण बोळ अथाणुं अभक्ष्य गण्युं छे. तेथी तेने जैन धर्म पाळनारे तो अवश्य त्यागवुं जोइए.

प्रश्न—अथाणुं तो बधा श्रावको खाय छे ,ते केम खाता हशे?

उत्तर—ते बोळ अथाणुं नहीं, बोळ अथाणुं खाय ते श्रावक न कहेवाय. जुओ, श्रावकना घरमां अथाणुं केवुं होय ते समजावुं. ते ध्यानमां राखी बराबर ते प्रमाणे वर्तशो. दरेक जातनां अथाणांने मीठुं लगाडी तेने तडके खूब सुकवी नांखवुं. पछी ज्यारे ते बराबर सूकाई जाय त्यारे तेने राई, गोळ चडावी तेलमां बुडी जाय तेटलुं तेल बरणीमां (छलोछल) भरी दे. ते अथाणुं खवाय छे.

एक छोकरो—साहेब केटलीक स्त्रीओना मुखथी सांभळ्युं छे के आ अथाणुं बोळ नथी त्रण तडकानुं छे. ते केवुं हशे.

अध्यापक—उपर कह्युं तेम मीठुं दई खूब सूकवी, राई, गोळ लगाडी तेलमां बोळे तेज अथाणुं. पण केटलीक अज्ञान स्त्रीओने बोळवानी टेव पडी गई छे. वळी केटलीक तो एमज करे छे के त्रण दिवस तडके सूकवे. पछी ते

સૂકાઈ ગયું હોય કે લીલું હોય તેની દરકાર ન કરતાં ત્રણ તડકામાં મૂકવ્યું માટે બોળનો દોષ મટી ગયો. પણ તેમ કદી સમજવું નહીં. ત્રણ દિવસ તડકે મુકવતાં જો તે બરાબર સૂકાય નહીં તો ચાર પાંચ કે તેથી વધારે દિવસ સૂકવવું પડે તેમાં હરકત જેવું નહી. પણ જ્યારે ખૂબ સૂકાઈ જાય ને ખખડે ત્યારેજ બોળનો દોષ ન લાગે. વળી અથાણાની બરણીઓ પણ ખૂબ ધોઈ સાફ કરી કોરી કરવી જોઇએ. તેમાં પાણીનો અંશ પણ રહેવો ન જોઇએ. ત્યાર પછી તેમાં અથાણું ભરવું. કદાપી પાણીનો અંશ રહી જાય તો તે તરત અભક્ષ્ય થાય છે.

વિનંતિ—અમને અજ્ઞાનને આપ દોષ આવી સમજાવોછો તેથી આપ મોટો ઉપકાર કરો છો. આજ સુધીમાં અમને કોઈ એ અથાણાના દોષ બતાવ્યા નહીં. આપના ઉપદેશથી એવું બોળ અથાણું અમે કોઈ દિવસ વાપરશું નહીં.

પાઠ ૨૬ મો.

વિદળ.

અધ્યાપક—અઢારમા અભક્ષ્યમાં વિદળ ગણાય છે.

પ્રશ્ન—વિદળ એટલે શું સાહેબ ?

ઉત્તર-અનાજની જાતમાં જેને કઠોળ કહે છે એટલે જે અનાજને ભરડવાથી દાળ થાય છે. (એક દાણાના બે સરખાં ફાડીઆં થાયં છે.) જેવાં કે ચણા, મગ, અડદ, મઠ, વાલ, વટાણા, લાંગ, તુવેર, કળથી, મેથી, ગુવાર, અને મસુર વગેરે ઘણી જાતનાં અનાજ કઠોળ છે. તેની દાળ અથવા તેનો લોટ વિદળ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-કઠોળની દાળ કે લોટ હમેશાં ખાવામાં આવે છે તો તે અભક્ષ્ય કેમ કહેવાય ?

ઉત્તર—તે એકલાં અભક્ષ્ય કહેવાતાં નથી પણ તેની સાથે કાચાં ગોરસ (દૂધ, દહીં, છાશ.) નો સંજોગ થતાં તત્કાળ બે ઇંદ્રિય જીવ ઉપજે છે. દૂધ, દહીં, છાશ ખૂબ ગરમ કરી પછી તેની સાથે મેળવે તો વિદળ થતું નથી.

પ્રશ્ન—ઘણાં માણસો છાશમે ઉની કર્યા સિવાય ચણાનો લોટ નાંખી કઢી કરે છે તો તે અભક્ષ્ય થાય.?

ઉત્તર—હા. છાશને ઉની કર્યા વિના તેમાં ચણાનો લોટ નાંખે તો તે અભક્ષ્ય કહેવાય છે. શ્રાવકને તે વાપરવાને યોગ્ય નહીં તેમજ મેથી, ગુઆર, તમામ કઠોળનાં પાંદડાંની ભાજી, વાલોળ, તુવેર, ચોળાફળી, મગની ફળી, ગુવારની ફળી, વટાણાની ફળી. લીલા ચણા, પાંદડી

विगेरेना शाकमां काची छाश के दहीं नांखे तो ते पण विदळ थाय—अभक्ष्य थाय. तेमज सुकवणी, संभारो, अथाणुं के दाळ, बुंदी, सेव, गांठीआ वीगेरे कठोळनुं बनेलुं, तळेलुं, जे कांई होय तेनी साथे तथा मग, अडद वीगेरे कठोळना पापड साथे दूध, दहीं छाश काचां वापरवाथी अभक्ष्य थाय छे.

प्रश्न—बजारमां दहीवडां वेचाय छे [जेने लोको घोलवडां कहे छे. ते खावामां घणां सारां लागे छे.] ते भक्ष्य के अभक्ष्य?

उत्तर—ते दहींवडां अभक्ष्य छे कारण ते लोको काचा गोरसमांज तेने राखे छे. ते खावाथी अभक्ष्य खावानो दोष लागे छे. जीव्हाइंद्रियना स्वाद माटे केटला जीवनो विनाश थाय छे ते अज्ञानी जोता नथी. पण ज्यारे ते पापनां फळ जीवने भोगववां पडे छे त्यारे खबर पडे छे.

प्रश्न—राइतां करे छे ते विदळ हशे के केम?

उत्तर—द्राक्ष, केळां, खारेक विगेरेनां राइतामां चणानो आटो [लोट] आवे छे तेमां छास के दहीं उनुं करीने नाखे तो भक्ष्य छे नहीं तो अभक्ष्य. छास के दहीं बराबर उनां

करवां. जरा वराळ नीकळी के उनुं थयुं तेम समजवुं नहीं. माटे ते बराबर संभाळ राखवी.

प्रश्न–राइ, सरसव, घउं, बाजरी विगेरे अनाजनी साथे काचुं गोरस खावाथी कांइ अभक्ष्य छे?

उत्तर–ना, ते कांइ अभक्ष्य न कहेवाय. पण बाजरी अगर घउंनी रोटली खाधा पहेलां थाळीमां कठोळनी चीज [जेम खीचडी खाधी होय अने पछी बाजरीना रोटला साथे दहीं अथवा छाश खाधी होय] खाधेली होय तो तेमां छाश के दहीं लेवाथी अभक्ष्य थाय. शिखंडनी साथे पण कठोळ खावुं नहीं, नहींतो विदळनो दोष लागेछे.

विनंति–आवो दोष अमाराथी घणी वखत थयो हशे. पण अमने कोईए कहेल नहीं. अमारां मातापिताए पण आ वातनी अमोने समज आपी नथी. आपे आज समजाव्यां हवे अमे एवुं पाप कदी करशुं नहीं. आपणी आळसने लीधे काचा गोरसमां कठोळ खावाथी बे इंद्रिय जीवोनो नाश करवो ते घणुं पापनुं काम छे. तेवुं करनार मूर्ख कहेवाय. अमे हवे कदी तेम करशुं नहीं.

पाठ २७ मो.

वेंगण.

अध्यापक—ओगणीशमां अभक्ष्यमां "वेंगण" एटले सर्व जातनां रींगणां गणाय छे. ते खावामां घणुंज पाप छे. कारण के एक तो तेमां बहु बी छे. बीजुं तेना डींटमां घणा त्रस जीवो (बे इंद्रियादिक) होय छे; वळी ते कंदर्प (काम चेष्टा) नो वधारो करे छे तेम निद्रा (उंघ) नो पण वधारो करे छे. तेना माटे वैद्यक शास्त्रमां लखे छे के तेनुं अजीर्ण थाय तो महारोग पेदा थाय छे. एवा केटलाक कारणोथी ते वस्तुनो शास्त्रमां निषेध कर्यो छे. माटे सर्व जातनां वेंगण अभक्ष्य छे. तो ते खावां नहीं. जैन शास्त्रमां तो निषेध छेज. पण अन्य शास्त्रवाळा पण तेनो निषेध करे छे. (पुराणादि शास्त्रोमां पण रींगणा खावानो निषेध करेल छे.)

प्रश्न—तेनी सुकवणी करीने केटलाएक खाय छे तेनुं केम ?

उत्तर—तेनी सुकवणी पण खवाय नहीं.

प्रश्न—केटलाएक माणसो एक वर्षमां पांच के दश शेर सुधी रींगणां खावानो नियम करे छे तेनुं केम ?

उत्तर–ते॰बधां कायर मनुष्यनां काम छे.' कर्मरूपी रोगोनुं उन्मूलन करवा माटे त्रिकाळ ज्ञानीओए आ अभक्ष्य वस्तुनो कायम माटे त्याग करवा फरमावेल छे. माटे सुज्ञ जनोए ज्ञानीनी आज्ञा प्रमाणे वर्ती तेवी वस्तुओनो त्याग करवो जोइए. तेमांज परभवनुं अने आ भवनुं हित समाएलुं छे.

विनंति–रींगणां खावाना दोषनी आज बराबर खबर पडी माटे अमे एवां फळ कोई दिवस खाशुं नहीं.

पाठ २८ मो.

अजाण्यां फळ.

अध्यापक–वीशमां अभक्ष्यमां " अजाण्यां फळ " ने गणेल छे. अजाण्युं फळ एटले जेनुं नाम पण कोई जाणतुं न होय तेवां फळ. अजाण्यां फळ के अजाण्यां फूल ते अभक्ष्य छे. केमके तेना गुण दोषनी कोईने खबर न होय. घणां घणां फळ जोवामां एवा सुंदर होय छे के ते खावा मन ललचाय छे. एवां फळनुं भक्षण करवाथी (खावाथी) वखते मनुष्य तरत मृत्यु पामे छे एवुं तेनामां झेर होय छे.

प्रश्न—एवां फळ कोई जाणवामां होय तो बतावशो ?

उत्तर—शास्त्रमां कींपाक नामना फळनी वात केटलेक ठेकाणे आवे छे. कींपाक फळ उपरथी जोवामां सुंदर मालुम पडे छे पण तेनुं भक्षण करवाथी खानारनां तरत प्राण जाय छे. तेना उपर एक टुंकी वात कहुं ते सांभळो. एक माणसने गुरू महाराजे अजाण्यां फळ न खावानी बाधा आपी हती. ते माणस तथा तेना सोबती एक वखत महान अरण्यमां जइ चडच्या. त्यां कींपाक नामनुं वृक्ष जोवामां आव्युं. तेना उपरनां फळ अति सुंदर जणायां. तेथी बधाने ते फळ खावानी इच्छा थई एटले लावीने खावानो विचार कर्यो. पेला बाधा लीधेलाए बीजाओने पुछ्युं के भाइओ, आ फळनुं नाम शुं ? तमे तेने ओळखो छो ? कोई दिवस तमे आवुं फळ खाधुं छे ? बधाए कह्युं के तेनुं नाम अमे जाणता नथी, तेम अमे कोई दिवस खाधेल पण नथी, आवां सुंदर फळ खावाने लायकज होय. पेला बाधा वाळाए कह्युं के भाइओ ! अजाण्यां फळ खावाथी कोई वखत अकार्य थाय छे माटे ते खावां नहीं. मने तो मारा गुरूए बाधा आपी छे माटे हुं ते फळ नहीं खाऊं. वळी

तमोने पण भलामण करूंछुं के ते फळ तमारे पण खावां नहीं. त्यारे बीजा बधा कहेवा लाग्या के जोई तारी बाधा. आवां रुडां फळ मळे क्यांथी ? माटे अमे तो खाशुं. बाधावाळा सिवायनाए ते फळनुं भक्षण कर्युं. थोडी वारमां ते झेरी फळनुं झेर चडवाथी खानार बधानो तत्काळ विनाश थयो. फकत ते व्रतधारी जिन भगवाननी आज्ञा पाळनारो एकज जीवतो रह्यो. जुओ अजाण्यां फळ खावाथी केवुं मोटुं नुकशान थाय छे.

विनंति–साहेब ज्ञानी गुरू महाराजे केवलो उपकार कर्यो छे. मूर्ख माणसो गुरूनो उपदेश न माने तो छेवट हेरान थई मरण पामे छे. आपे कृपा करी अमने अजाण्या फळ विषे समजण आपी घणो उपकार कर्यो छे. अमोने बाल्यावस्थामांज आवी समज आपी तेथी अमे कोई दिवस अजाण्यां फळ खाशुं नहीं.

पाठ २९ मो.

तुच्छ फळ.

अध्यापक–बावीश अभक्ष्य पैकी वीश जातना अभक्ष्यनी समजण तमोने आपी. हवे एकवीशमा अभक्ष्यनी समज

आपुं छुं ते सांभळो. जे फळमां खावानुं थोडुं ने फेंकी देवानुं विशेष होय तेने "तुच्छफळ" कहेवामां आवे छे. तुच्छफळनी गणत्री अभक्ष्यमां छे. जेवां के पीलु, पीचु, तथा घणी कुणी मगनी, चोळानी शींगो; चणानां पोपटां, केरीना महोर के जेमां गोटली बंधाणी न होय तेवा तथा बोर प्रमुख पण खावामां तेनो उपरनो गर्भ थोडो आवे अने ठळीआ बहार फेंकवा पडे ते ठळीआमां आपणी लाळ लागे ते कारणथी तेमां केटलाक (लाळीआ) संमूर्च्छिम जीव उत्पन्न थाय छे. वळी शेरडी प्रमुख पण खावाथी पेटमां रस थोडो जाय छे, ने तेनां छोत्रां ज्यां नाखीए त्यां कीडीओ उत्पन्न थई घणा जीवनी हानि थाय छे. माटे ते सर्व तुच्छोसर्वोनी गणत्रीमां कह्यां छे. माटे एवी वस्तुनुं भक्षण करवुं नहीं.

प्रश्न—पीलु तथा पीचुनां फळ केवां होय?

उत्तर—ते फल घणुंकरी कच्छ देशमां जाळ नामनां झाड थाय छे तेने थाय छे.

विनंति—साहेब! आपे बताव्या प्रमाणेज अमे पण जोयुं छे के शेरडी विगेरे खाई छोत्रां बराबर योग्य जगाए न नाखे तो घणा जीव मरे छे. एक दिवस अमे जोयुं

हतुं तो शेरडी खाईने तेनां छोत्रां कोइए रस्तामां नाख्यां हतां, तेना उपूर असंख्य कीडीओ चडी हती. ते कीडीओ सहित छोत्रां एक गाय खाती हती. तेथी सर्व कीडीओनो नाश थई गयो हतो. अमे अज्ञानथी ते वातने आटला दिवस जाणी नहीं. आजे आपे बराबर समजावी तो हवे तेने माटे अमे बहु संभाळ राखीने वर्तशुं.

पाठ ३० मो.

चळीत रस.

अध्यापक–बावीशमुं अभक्ष्य "चलित रस"नुं छे. आ चलित रसना घणा प्रकार छे. वाशी रहेल रांधेलुं अनाज कोही जाय छे, सडी जाय छे, गंधाई जाय छे. जेम रोटलो, रोटली, दाळ, भात, शाक खीचडी विगेरे. सर्व रांधेलुं अनाज संध्याकाळ सुधीज काम आवे छे. बीजे दिवसे अभक्ष्य छे. माटे वाशी खावुं नहीं.

प्रश्न–मीठाई वाशी खवाय के नहीं ?

उत्तर–तेमां घणा भेद छे. मीठाई वाशी खवाय छे. तेमां ऋतु ऋतुना जूदा काळ (टाइम) छे. चोमासामां बना-

वेली मीठाई वधारेमां वधारे पंदर दिवस सुधी खवाय छे. पछी अभक्ष्य थइ जाय छे. उनाळामां बनावेली मीठाई वधारेमां वधारे वीश दिवश सुधी खवाय छे. शिआळामां बनावेली मीठाई वधारेमां वधारे एक महीना सुधी भक्ष्य छे, पछी अभक्ष्य थइ जाय छे. तेमां पण समजवानुं छे के कोई कोई मीठाई बनाववामां कांई फेर पडे, अथवा तेमां वापरवानी साकर, घी, आटो विगेरे चीजो घणा दहाडानां पडतर आवी जाय तो तेना वर्ण, रस, गंध, फरी जाय ने ते मीठाई एक रात्रिमां के बे चार दिवसमां अभक्ष्य थइ जाय. माटे खानार माणसे उपयोग करी विचारीने खावी. शास्त्रमां बधी चीजोनो काळ (टाइम) बताव्यो छे. ते टाइम वित्याबाद अभक्ष्य थाय छे ने तेमां बे इंद्रियादिक जीवो उत्पन्न थाय छे. तेवी वस्तु खावाथी महा पाप लागे छे.

प्रश्न–केटलाक कहे छे के तळेल होय ते वाशी न कहेवाय ते खरुं के केम ?

उत्तर–तेमां पण खानार माणसे विचार करवो जोइए. शीरो, लापशी, विगेरे पदार्थोने खूब दाणे दाणो छुटो थाय तेम सारी रीते शेक्या होय तो ते एक दिवस काम आवे छे.

पाठ ३१ मो.

चलीत रस भाग २ जो.

अध्यापक–वाशीना घणा भेद छे कोई वस्तु वासी थाय छे अने कोई नथी थती तेमाटे घणो विचार करीने खावी.

प्रश्न–आपणामां खाखरा खावानो रिवाज छे ते वाशी के नहीं ?

उत्तर–रोटलीने खूब शेकी (पाणीनो भाग बीलकुल न रहे तेम) होय तो ते वाशी न गणाय, अने ते खवाय छे.

प्रश्न–रात्रिए वहेलां उठीने रांध्युं होय ते खवाय के नहीं?

उत्तर–बहु वहेलां उठी अंधारामां रांध्युं होय ते खवाय नहीं. कारणके रात्रिनी बनावेली रसोइ शास्त्रमां अभक्ष्य कही छे. माटे सूर्यनो प्रकाश (बराबर अजवाळुं) थया पछीज रसोइनुं काम करवुं जोइए. वळी जम्या पछी एठवाड बेघडीवार पण राखवो नहीं. एठवाड थाय के तरत गाय आदिक जनावरोने पाइ देवो. तेम न थाय तो तेमां समूर्च्छिम जीव उत्पन्न थाय छे ने मोटुं पाप लागे छे. माटे श्रावकोए ते बाबत बहु संभाळ राखवी. बावीश अभक्ष्य तमने कही बताव्यां ते बराबर ध्यानमां

राखजो. जेटली वात तमने समजावी छे ते फक्त संक्षिप्तमां कही छे. तेने भिन्न भिन्न करी विस्तारथी कहेवामां आवे तो ग्रंथना ग्रंथ लखाय तोपण ते वात पूरी थाय नहीं. ज्ञान अनंत छे. तमे हजी बाळक छो तेथी आ तत्त्वप्रकाश पाठमाळाना पहेला भागमां तमने थोडुं थोडुं समजाव्युं छे. थोडा दिवस पछी तत्त्वप्रकाश पाठमाळा भाग २ जो बहार पडशे ते वांचवाथी तमने घणी हकीकत मालम पडशे.

प्रश्न–मसालो घणा दीवस राखवाथी वाशी कहेवाय के नही.

उत्तर–आटो (लोट), मसालो (मरचां, हळदर, धाणा जीरु) विगेरे बधी वस्तु वापरतां घणी संभाळ राखवी जोइए. आटो घणा दिवसनो थइ जाय तो तेमां जाळां बाझे छे. जाळां थयां के ते अभक्ष्य कहेवाय. माटे जेम बने तेम आटाने घणा दिवस राखवो नहीं. आटो दळाइने आवे के तरत तेने सारो आंक (झीणावाळानी चाळणी) लई चाळी नाखी वासणमां भरवो. पछी तेने वधारे वखत राखवो पडे तो हमेशां तेने तपासीने चाळीने वापरवो. ते प्रमाणे ध्यान न राखे तो तेमां जाळां पडी जीवनी उत्पत्ति थाय छे.

विनंति–साहेब, आटला दिवस अमे वाशी खाधुं छे पण आजथी हवे खाशुं नही. भूख्या रहेवुं ते सारुं छे पण वाशी खाइने नर्कगामि थवुं ते घणुंज खोटुंछे. वळी आटो अने मसालामां जाळा बंधाय नही तेम तेने चाळीने राखशुं.

पाठ ३२ मो.

चळीत रस भाग २ जो.

अध्यापक–चळीत रसना पण घणा घणा भेद छे. रांधेला पदार्थ तळेला पदार्थ अने मीठाई वीगेरे सर्वमां विचार करीने वापरवु जोइए.

प्रश्न–मीठाईनो काळ चोमासानो, शिआळानो, अने उनाळानो अमुक दिवसनो कह्यो, ते तमाम मीठाईने लागु पडे के केम ?

उत्तर–ना. बधी जातनी मीठाईने ते काळ (वखत) लागु नथी केटलीक जातनी मीठाई तो बिलकुल खावा लायकज नथी. छतां खावी होय तो जाते बनावीने खावी. पण हलवाईनी (कंदोइनी) दुकानेथी लावीने बिल्कुल खावी नहीं.

प्रश्न—एवी मीठाई कई कई छे ?

उत्तर—जलेबी. जलेबी बनाववा माटे आथो नाखे छे एटले आटाने बे दिवस पलाळी राखे छे. तेमां बे इंद्रिय जीव पेदा थाय छे एम कहेछे. माटे जलेबी खावी तेमां पण विचार करवानो छे. केटलाएक आथो नाखी एक दिवसमांज काढी लई जलेबी करावे छे तो ते खवाय छे. ते सिवायनी हलवाईनी दुकानेथी जलेबी लावीने खावी ते अभक्ष्य छे. हलवो, सूको हलवो, बदामी हलवो. ते बधी जातना हलवा अभक्ष्य छे; कारण के घउंना लोट ने बे त्रण दिवस सडावीने तेनो सत्व काढे छे. बे त्रण दिवस सुधी आटाने सडाववाथी तेमां असंख्यात जीव उत्पन्न थाय छे. माटे तेनो सर्वथा त्याग करवो.

प्रश्न—दूधीनो हलवो खवाय के नहीं ?

उत्तर—दूधीनो हलवो फक्त एक दिवसनो करेल भक्ष्य छे. बीजे दिवसे अभक्ष्य थई जाय छे. माटे आत्मार्थी श्रावक जनोए एवी अभक्ष्य वस्तुओनो अवश्य त्याग करवो.

प्रश्न—घणा माणसो (श्रावको) स्वदेश जतां मुंबईथी हलवो अवश्य लइ जाय छे अने ते लई जवो जोइए एम माने छे तेनुं केम ? शुं तेओ आवी अभक्ष्य वस्तुने नहीं जाणता होय ?

उत्तर—जेओ खरा जैन धर्मने बराबर समजे छे ते तो लेता नथी पण जेने धर्मनुं ज्ञान नथी ते भलाई लेवाने एटले सारा केहवराववा माटे अने देशमां नवीन चीज गणाय एम धारी लइ जाय छे. तेओने खबर नथी के आपणे पापमां डूबी बीजाने डूबावीए छीये. पण ज्यारे तेओने जाण थशे त्यारे खबर पडशे के आपणे पैसा खर्ची माथे पाप वहोरी लीधुं. माटे भाइओ, आगळथीज विचारीने काम करवुं ए सुज्ञनुं लक्षण छे.

विनंति—साहेब ! जलेबी, हलवो, मुरब्बो आदिक हवे आपना कहेवा मुजब उपयोगथी वापरवानुं करशुं. तेमां जलेबी अने हलवो तो बनतां सुधी नहीं वापरतां हलवाने देशमां जती वखते साथे पण न लइ जवा ध्यानमां राखशुं.

पाठ ३२ मो.

चळीत रस भाग ४ थो.

अध्यापक—मीठाईनी घणी जात भक्ष्य छे अने घणी अभक्ष्य छे ते उपरना पाठथी तमे समज्या हशो.

प्रश्न—हा, पण ते सिवाय बीजी कोई मीठाई अभक्ष्य थती हशे?

उत्तर—हा. अमृती नामनी मिठाई हिंदुस्तानमां घणे भागे काशी तरफ थाय छे. मुंबईमां ममादेवी पासे भैया लोकोनी दुकाने थाय छे. ते पण जलेबीनी माफक आथो नाखीने बनावे छे माटे अभक्ष्य जाणवी. तेमज दूधनो मावो काढेलो होय ते पण जे दिवसे बनाव्यो होय तेज दिवसे भक्ष्य छे. बीजे दिवसे अभक्ष्य थइ जाय छे. पण तेने घीमां तळीने तेमां साकर भेळवी बरफी, पेंडा, मोहनथाळ, घारीपुरी विगेरे पदार्थ बनावी ले तो पांच सात दिवस सुधी खावामां बाध नथी. तेथी वधारे राखवाथी ते खटाश वाळां थइ जाय छे, तेनां उपर फुग आवी जाय छे एटले ते अभक्ष्य थइ गयां कहेवाय छे. माटे ते पण वापरती वखते जोइने वापरवां. केरीनो मुरब्बो करीने राखवामां आवे छे तेने पण घणी संभाळथी राखवो. वरसादना दिवसमां लील, फुग न वळी जाय तेथी स्वच्छ जगामां ते वासणने राखवां. जो तेने लील के फुग वळे तो ते अभक्ष्य थइ गयो समजवो. वळी अथाणानी वरणीओमां एठो हाथ न नाखतां चीपीओथी काढवानुं कहेल छे तेम मुरब्बानी पण तेवीज संभाळ राखवी. जो तेम संभाळ न राखे तो खराब

थइ जाय ने जीवात पडे छे. मुरब्बो बनावती वखते चासणी नरम रहे तो ते वेहेलो बगडी जाय छे माटे तेनी चासणी कडक करी बनाववो. मुरब्बानुं वासण उघाडुं राखवाथी जलदी बगडी जाय छे माटे वासणनुं मोढुं बराबर मजबूत बंध करवानुं ध्यानमां राखवुं. मुरब्बानो वर्ण (रुप), रस, गंध खराब लागे तो ते अभक्ष्य समजवो.

विनंति–साहेब, गुरु वीना ज्ञान नही एम घणा कहे छे ते वात खरी छे. ज्यांसुधी सुगुरुनो संयोग थतो नथी त्यांसुधी जीवने ज्ञान थतुं नथी. आपना प्रसंगथी अमे घणी वातोने समज्या छइए रात्रदीवस भेला रेहवावाळी अमारी माताए पण आ बाबत समजावेली नहीं हती.

अध्यापक–जुओ भाई, आ प्रयत्न एटला माटेज छे के बाळपणमां धर्मनी वात जे समजे तेना मनमांथी पछी ते वात खसती नथी. अेम नानां झाडने जेम वाळीए तेम वळे छे पण झाड मोटुं थतां वाळीए तो डाळी भांगी जाय. तेवीज रीते तमारी माताओने नानपणाथी धर्मनो बोध मळेल नहीं. पछी मोटी थया बाद ज्ञानी गुरू तरफथी घणी शिखामण के उपदेश मळ्यो होय

पण तेनी असर थती नथी. मतलब " पाके घडे कांठा चडे नहीं " ए कहेवत मुजब मोटी उमरना माणसने उपदेश बराबर लागतो नथी, अने ज्यारे तेमने धर्मनुं ज्ञान थोडुं होय तो बाळकने क्यांथी उपदेश करी शके. माटे तमारे आ वात बराबर ध्यानमां राखी पाळवी ने तमारा कुटुंबमां, पाडोशमां कोई पण अज्ञान बाइओ के भाइओने अभक्ष्यनुं ज्ञान न होय तो तेमने बराबर समजावी धर्मने रस्ते चडाववा काळजी राखवी.

पाठ ३४ मो.

चलीत रस भाग ५ मो.

अध्यापक—सेव, वडी, पापड, खेरो, साळेवडां के खीचीआ पापड विगेरे करवां होय त्यारे तेनो लोट सवारमां बांधी तेज दिवसे ते पदार्थ करी नांखवा. सूर्य अस्त थया पेहेलां सूकाइ जवा जोइए, नहीं तो ते अभक्ष्य थाय छे. माटे तेनो उपयोग राखवो ए शुद्ध श्रावकनो धर्म छे. पापड विगेरे उपर जणावेली वस्तुओमां त्रस जीव तथा लील फुग जलदी थइ जाय छे. माटे तेने वारंवार तपा-

सेवा तथा पुंजी राखवा जोइए. श्राधविधि नामना ग्रंथमां लखे छे के एवी वस्तु अशाड शुद १५ सुधीमां खावीज नहीं.

प्रश्न–पापड विगेरे वस्तुओ उपर लीलफुग वळे तो ते लुछी नांखीने खवाय के केम?

उत्तर–ना. ते न खवाय. तेम करवाथी मोटुं पाप लागे छे. ते लीलफुगना जीव अनंतकाय छे माटे लीलफुगवाली कोई पण वस्तु खावी नहीं.

प्रश्न–बजारमांथी वेचाता लावेल सेव, पापड खावामां कांई दोष हशे के नहीं?

उत्तर–बजारमांथी सेव, पापड लावी खावा ते ठीक नहीं. कारण के ते लोको रात्रिए आटो बांधी बनावे तेथी ते वाशी थवाथी अभक्ष्य थाय छे. वळी सेव परदेशी मेंदानी बनावे छे माटे ते पण अभक्ष्य छे. बजारमांथी लावेल चीजमां भक्ष्याभक्ष्यनो विचार रहेतो नथी. बनतां सुधी एवी चीजो अशाड सुद १५ पहेलां वापरी नांखवी. तेम कारतक सुद १५ पछी नवी ताजी करवी.

प्रश्न–दूधपाक, बासुदी, खीर, शीखंड, दूधनी मलाई विगेरे तेमज चटणी केटला दिवस वापरवा लायक रहे?

उत्तर–ते बधी चीजो एक दिवस सुधी खवाय छे. बीजे दिवसे खावी नहीं. तेम तेवी वस्तु रात्रिए बनावेल होय तो

खावी नहीं. संभारीआं मरचां विगेरे चणानो लोट नांखी करे छे ते तथा कोथमरीनी के फोदीनानी चटणी दाळीआ नांखीने बनावे छे तेपण तेज दिवस खवाय छे. बीजे दिवसे वाशी थाय छे, पण पाणी नांख्या वगरनी लींबु आदिक खटासवाळी चटणी बनावेल होय तो त्रण दिवस सुधी खवाय छे.

विनंति—साहेब, पापड उपरथी लील फुग लुछी नाखतां घणा माणसोने अमे जोया छे तथा दुधपाक वीगेरे वाशी खाता पण अमे जोया छे. पण हवेथी अमे तेवी चीजो वापरशुं नहीं अने कोईने वापरवा देशुं नहीं. घणी अज्ञान स्त्रीयो जाणती नथी. उपर लखेलां पाप करे छे तेने पण अमे तेवां पापनां काम करतां अटकावशुं.

पाठ ३५ मो.

चलीत रस भाग ६ ठो.

अध्यापक—वळी पण चलीत रस आश्री घणी वातो तमारे समजवानी छे. रांधेली रसोइ जमवी तेमां पण घणी वातनो वीचार राखवो जोइए तेनो पण वखत (टाइम) छे ते पण टाइम उपरे राखवाथी अभक्ष्य थाय छे.

प्रश्न–रसोइमां दाळ, भात, शाक विगेरे रांधेल वस्तु केटला वखत सुधी खवाय ?

उत्तर–उन्हाळामां सवारे करेल रसोइ सांजे खावामां पण उपयोग राखवो जोइये. कारण सख्त तापने लीधे बे-स्वाद (चळितरस) थइ जवा संभव छे. माटे जे टंके रसोइ करी होय तेज टंके जमी लेवी. चोमासामां के शियाळामां सवारनी रांधेल रसोइ सांजे खवाय छे, पण सूर्य अस्त थया पछी खवाय नहीं. जो खाय तो अभक्ष्यनो दोष लागे तेमां पण घणो उपयोग राखवो जोइए. रसोइने गरम गरम तरत डाबडा विगेरेमां भरी बंध करवामां आवे तो तेनो स्वाद बदली जाय छे. वळी कलई कराव्याविनाना वासणमां राखवाथी कटाइ जाय छे. माटे संभाळथी काळजी पूर्वक काम करवुं ते श्रावकनो धर्म छे.

प्रश्न–दूध तथा दहीं केटला दिवस सारुं रहे ?

उत्तर–दूध फकत चार पहोर (प्रहर) सुधी सारुं रहे छे, पछी तेनो वर्ण, रस, गंध बदलाय छे. सांजे दोयेल दूधनो उपयोग मध्यरात्रे पहेलां थवो जोइए. नहीं तो केटलीक वखते उन्हाळामां सख्त गरमीने लीधे दूध

बगडी जाय छे. फाटी जाय छे ने दहींनी माफक जमी जाय छे. ते दूध अभक्ष्य छे तेवुं दूध खावुं नहीं. दहीं बनाववानी रीत एवी छे के दूधमां मेळवण (थोडुंक दहीं) नाखी दोया पछी चार प्रहरनी अंदर जमाववुं जोइए. जो सवारे जमावेल होय तो सोळ प्रहर सुधी भक्ष्य छे, ने सांजे जमावेल होय तो बार प्रहर सुधी भक्ष्य छे. माटे ते बराबर ध्यानमां राखीने वापरवुं. एक रात्रि दिवस मळीने आठ पहोर (प्रहर) थाय छे. ते दहींनी छाश बनावेली होय तेनो काळ पण सोळ प्रहरनो छे. तो पण लक्षमां राखवुं के उपर बतावेला समय पहेला तेनो वर्ण, रस, गंध के स्वादमां फेर जणाय तो ते अभक्ष्य थाय छे. माटे खानारे उपयोग राखवो जोइए. वळी ए पण ध्यानमां राखवुं के सुवावडी गाय, भेंस के बकरीनुं दूध खावुं नहीं. केटलाक माणसो तो विआणा वखतनुं दूध लई तेनी बळी बनावी खाय छे पण ते अभक्ष्य छे माटे खावी नहीं.

विनीत—साहेब ! आ चाळत रसना छट्ठा भागमां अमने घणी शिखामण मळी छे. तेमां बतावेला दोष अमे नहीं करवा ध्यानमां राखशुं.

पाठ ३६ मो.

चळीत रस भाग ७ मो.

अध्यापक–मिठाई तथा पकवाननो काळ (वखत) केटलो छे ते तमने आगळना पाठमां बताव्युं छे पण मीठाइनी साथे हलावाइनी दुकाने वसाणुं वेचाय छे ते पण विचार करीनेज खावुं, नहीं तो ते अभक्ष्य थइ जाय छे.

प्रश्न–सेव गांठीआ, भजीआं विगेरे वसाणुं केटला दिवस खवाय ?

उत्तर–सेव गांठीआ विगेरेनो वखत मिठाईनी बराबर जाणवो, पण भजीआं, कचोरी, लोचापुरी, मालपुवा विगेरे नरम चीज बीजे दिवसे न खवाय. ते वाशी गणाय माटे अभक्ष्य कहेवाय छे.

प्रश्न–चुरमाना लाडवा केटला दिवस खवाय ?

उत्तर–ते बे जातना थाय छे. एक तळेल चुरमानां अने बीजा बळेल चुरमानां. बळेल चुरमुं रोटला शेकीने बनावे छे ते बीजे दिवसे वाशी थवाथी न खवाय. पण मुठीआं करी सारी रीते तळीने चुरमुं बनावे छे तेना लाडवा बीजे दिवसे के त्रीजे दिवसे खावामां दोष नथी.

तेथी वधारे दिवस राखवुं नहीं. चुरमाना लाडवामां केटलाक खसखस वापरे छे ते वापरवी नहीं.

प्रश्न-खाटां ढोकळां तथा घेंश विगेरे बीजे दिवसे खवाय के नहीं ?

उत्तर—खाटां ढोकळां चोखानी कणकीनां, अडदनी दाळनां के चणानी दाळनां बनावे छे. तेनो लोट करी तेमां छाश नांखी आथो करे छे. आथो रात्रिए करेल होय तो ते अभक्ष्य थाय छे. तेम कठोळ काचुं होय तेमां छाश काची मेळववाथी विदळ थई अभक्ष्य थाय छे. माटे उपयोगथी बनावी सवारमां आथो नाखी तेज दिवसे खाय तो खवाय, पण बीजे दिवसे अभक्ष्य केहवाय.

हवे घेंशनी हकीकत कहुं ते सांभळो. जुवारना आटामां छाश नांखी रांधवामां आवे छे तेने जुगली राब कहे छे, तेमां धान्य थोडुं अने छाश विशेष होय छे. तेनो काळ बार प्रहरनो छे. अने घेंसमां छाश थोडी ने आटो वधारे होय छे तेनो काळ आठ प्रहरनो छे. त्यार पछी अभक्ष्य थाय छे.

प्रश्न–सांजनी वखते भात वधे तो छांटी नांखे छे, ते सवारमां खवाय के नहीं ?

उत्तर–ते बाबतमां वधारे ध्यान राखी काम करवानुं छे. भात राखी मूकवा ते वधारे नुकसान कर्त्ता छे. ते सवारे खावाथी रोगनी उत्पत्ति थाय छे. माटे बने त्यां सुधी अनुकंपा करी देवी. कोई भीखारी के गाय, भेंसने आपी देवा ते उत्तम छे. छतां जो लोभने वश थई राखवा तो ते घणी संभाळथी राखवा जोइए. सवारना रांधेला तो रातवाशी राखवाज नहीं. पण सांजना भात होय तो ते सूर्य अस्त थया अगाऊ दाणे दाणो छुटो करी तेमां जाडी घट पाणी वगरनी छाश नांखवी. छाश एटली नांखवी के भात डूबी जाय ने छाश उपर चार आंगळ रहे. एम क्रिया करे तो ते भात आठ पहोर सुधी काममां आवे छे.

विनंति–अज्ञान लोकोने ज्ञान आपवुं एज वधारेमां वधारे धर्मनुं काम छे. बस आंधळाने आंख न होय तो शुं जुवे तेमज अज्ञानी पण आंख वीनाना आंधळा. अरे साहेब उपर कह्या मुजब कोइकज भात छाटतुं हशे केटलाक तो जरा छाशना छांटा नाख्याके बस थयुं. अमे पोते

आटला दिवस जाणता न हता के भातने डुबावी नाखे तेटली छाश जोइए. तेमज बधी वस्तुनो उपयोग केम करवो ते ज्ञानवीना मालम पडे नही. अमे तो आपना प्रतापथी हवे कोई दिवस पापनां काम करशुं नही.

पाठ ३७ मो.

चळितरस भाग ८ मो.

अध्यापक–चळीत-रस आश्रे तमे केटलुंक जाण्युं छे तोपण हजी घणुं जाणवानुं छे. जुवो परदेशी मेंदो तथा परसुदीनो लोट तेपण वापरतां वीचार करवो

प्रश्न–परदेशी मेंदो तथा परसुदी केम बने छे ने तेमां शुं दोष !

उत्तर–जे कलकत्ता, मुंबई. अमदावादमां आटानी मीलो (एटले संचाथी चालती घंटीओ) चाले छे तेमां बने छे ते आपणा माटे जथाबंध माल पुरो पाडे छे. ते लांबी मुदत सुधी पड्या रहे छे रस्तेथी आवतां पण घणा दीवस लागे छे तेपछी ते वेचनार वेपारीनी दुकानमां केटलाक दीवस पड्या रहे छे तेथी आवी

वस्तुमां जीवात पडी जावानो संभव छे. केटलाकने तो घणा दीवस थइ जवाथी इयळो पडेली जोवामां आवेछे माटे तेवा परदेशी मेंदा वीगेरे कांई खावा नही.

प्रश्न–बधी जातनां राइतां केटला वखत सुधी खवाय?

उत्तर–अन्नना मिश्रण विनानां राइतां सोळ प्रहर सुधी वपराय छे, पण तेमां चणा आदिकनो आटो नाखवो पडे तो छाश के दहींने खूब गरम करीने नांखवां के विदळनो दोष लागे नहीं. तेवां राइतां तेज दिवसे काममां आवे. बीजे दिवसे अभक्ष्य थाय छे.

प्रश्न–घीनो वखत (काळ) हशे के नहीं?

उत्तर–घी खोरुं होय अथवा काळातीत थये वर्ण, गंध, रस, स्पर्श फरी गयो होय तो ते अभक्ष्य थाय छे. वळी घीमां पण केटलाक दगाखोर लोको चरबीनो तथा बटाटा, रताळु प्रमुख कंद भेग करे छे. तो तेनो जरूर उपयोग राखवो. खोरुं के भेळसेळवाळुं घी बील्कुल वापरवुं नहीं; घी वेचातुं लेती वखते बराबर ध्यान आपी उपयोग राखवो.

प्रश्न–घीनी जेम तेल वापरवामां कांइ दोष छे के नहीं.?

उत्तर—तेलने माटे पण घणो उपयोग राखवो जोइए छीए. तलनुं तेल चोमासुं बेठा पहेलां आठ मासनुं भरी राखवुं. चोमासामां तेल लेवुं नहीं. कारण के चोमासामां तलमां घणा जीव पडे छे. तेमज घाणीनी आजु बाजुए कंथवादिक झीणा जीवोनी घणी उत्पत्ति थाय छे. तेथी आठ मासनुं तेल अशाड सुद १५ पहेलां लई लेवुं. तल सांकळी, तलनो लाडवो, रेवडी प्रमुखनो आठ मास त्याग करवो. कदापि फागण मास पछी तल खावानी इच्छा थाय तो जीव विनाना सारा तलने ओसावीने केटलाक माणसो वापरे छे, पण बनतां सुधी चोमासामां तेवी चीजनो अवश्य त्याग करवो ए सारुं छे. वळी तेलनुं वासण उघाडुं राखवुं नहीं. उघाडुं राखवाथी कीडी, मंकोडा विगेरे जीवात पडवा संभव रहे छे. माटे तेनो पण विचार राखवो ए श्रावकनो धर्म छे.

विनांति साहेब ! बधा एम वातो करे छे के आपणे जैनधर्मी छइए माटे जीवनुं रक्षण करवुं जोइए. पण रक्षण केवी रीते करवुं तेनी पूरी समज बाळपणथीज जाणवामां आवे तो जीवनुं बराबर रक्षण थाय. अमे आपे बतावेल धर्म प्रमाणे चालीशुं. आवी बाबत मोटा माणसो पण

जाणता नथी ते आपे आ तत्त्वमाळाना पाठमाथी अमोने शीखवी नानपणथी श्रावक धर्म वताव्यो. तेथी ए प्रमाणे अमे जन्मपर्यंत वर्तशुं.

पाठ ३८ मो.

चळित रस. भाग १ मो.

अध्यापक—जैन बाळको—वीर पुत्रो. (जैनना बाळकोने वीरपुत्र पण कहेवाय. केमके आपणे श्रीवीर प्रभुना शासनमां हाल छीए. तो ते नाम प्रमाणे वीर थई धीर-पणे धर्मने पाळे तेज वीर पुत्र खरो.) चळित रस भक्ष्य नवमामां तमने घणी वातो शीखवीश. ते ध्यानमां राखी ते प्रमाणे वर्तशो. सांभळो, सूको मेवो तथा सूका एवी वस्तुओ तमे घणी वापरो छो. तेमां पण बहु संभाळवानुं छे.

प्रश्न—सुका मेवामां शुं शुं दोष (पाप) छे ?

उत्तर—अशाड सुद १५ थी कारतक सुद १५ सुधीमां श्रावकोए जे मेवो खावो तेमां घणो विचार करवो जोइए. बदाम, पीस्तां, चारोळी, काळी राती के धोळी

द्राक्ष, अखरोट, कुकणी केळां, अंजीर, जरदाळु, नीमजां, सींगोडां, सूकुं ट्रोपरुं, लीलुं ट्रोपरुं, मगफळी (शींग दाणा), काजु, खजूर, खारेक, राणकोकडी, सूकां बोर विगेरे घणी जातनो मेवो चोमासामां अभक्ष्य छे.

प्रश्न–घणा माणसो ते वापरे छे तेनुं शुं कारण ?

उत्तर–ज्ञानिनी आज्ञा विरुद्ध थई वापरवुं ए महापापनुं काम छे. उपर कहेलो मेवो तमे चोमासामां जोशो तो तेमां जीव पड्या विनानो एके मेवो हशे नहीं. कदी बदाम वापरवी पडे तो आखी बदाम लई तेने फोडी शुद्ध होय ते वापरवी. ट्रोपरानुं काम पडे तो सूकुं के लीलुं नाळीएर लई फोडी तरत वापरवुं. ते बीजे दिवसे काम आवे नहीं.

प्रश्न–मेवामां केवा जीव उत्पन्न थाय छे ?

उत्तर–जेवा रंगनो मेवो होय तेवाज रंगना कुंथुवादिक जीव उपजे छे तेमज इयळो पण थएली जोवामां आवे छे. वळी तेनापर लील फुग पण वळे छे. माटे चोमासामां तेनो सर्वथा त्याग करवो ए सारुं छे.

प्रश्न–चोमासा पछी मेवो खावामां कांई दोष खरो के नहीं ?

उत्तर–ए गळ्यो स्वादिष्ट पदार्थ छे. तेमां घणी वखत जलदी जीव पडी जाय छे. वळी, वेपारी लोको पासे आगला वर्षनो माल पडतर रहेलो होय तो तेनी आपणने शी खबर पडे. माटे ज्यारे ज्यारे मेवो वापरवो त्यारे सारो निर्जीव मेवो वापरवो ए जरूरनुं छे. माटे जरूर उपयोग राखवो ते शुद्ध श्रावकनुं लक्षण छे.

प्रश्न–केटलाएक माणसो चोमासामां मूकवणीनुं शाक खाय छे तेमां कांई दोष हशे के नहीं ?

उत्तर–मूकवणीनुं शाक चोमासामां नज थाय. कारण के घणी वखत उन्हाळामां पण मूकवणीमां त्रस जीव पडी जाय छे. तो चोमासामां केम न पडे ? केटलाक मूकवणीना वेचनार वेपारी लोभने लीधे मरजी पडे तेवी (सडेल विगेरे) लीलोतरी लई तेने छेदन भेदन करी (समारी) मूकवणी करे छे ने वेचे छे, पण श्रावके ते खावी नहीं. मूकवणीनो तो त्यागज करवो ए श्रेष्ठ छे. वळी केटलाक श्रावको मूकवणी जाते करे छे पण तेनी संभाळ राखता नथी तेथी तेमां त्रस जीव पडी जाय छे, लील फुग वळी जाय छे, पछी तेनुं तिथिने दिवसे-लीलोतरीने बदले शाक करी कर्म बांधे छे तो

तेवी मोटी भूल न थाय तेम करवुं उचित छे. माटे जे काम करवुं ते विचारीने उपयोगथी करवुं.

पाठ ३९ मो.

पोंक.

अध्यापक–बाळको, नीचेना पाठमांथी तमारे घणुं शीखवानुं छे. रसइंद्रीना स्वाद माटे अज्ञान मनुष्यो केवां केवां पाप करे छे ते जुवो–लोको पोंक खाय छे ते पोंकमां मोटुं पाप छे.

प्रश्न–घऊं, बाजरी, चणा, जुवार आदिकनो पोंक खवाय के नहीं ?

उत्तर–श्रावकथी पोंक बीलकुल खवायज नहीं. ते तो महा पापनुं काम छे. ज्यारे पोंक पाडे छे (शेके छे) त्यारे घणा त्रस जीवोनो नाश थाय छे. जो समजु माणसो बराबर तपासीने विचार करशे तो कदी पण पोंक खाशेज नहीं.

प्रश्न–पोंकमां एटलुं बधुं पाप शुं हशे ?

उत्तर–तेमां घणुं पाप छे. ज्यांसुधी जीव अज्ञान छे त्यां सुधी तेने कांई पण खबर पडती नथी. श्रावक नाम

धरावी तत्त्वज्ञानने न जाणे तो जीवनुं रक्षण करवानी शुं खबर पडे. दक्षिण देशमां जुवारनो पोंक खावानो घणो रिवाजछे. पोतांना सगां वहालांने के स्नेहीने आग्रह करीने पोंक खावामाटे खेतरपर लई जांय छे ने त्यां पोताना कुळ [कुळ एटले वेपारीना देवावाळा कणबी होय ते] ना खेतरमां जइ हुरडो (हुरडो एटले जुवारनो पोंक) खाय छे. ते साथे चटणी तथा दहीं पण खाय छे. ते हुरडो खानारा माणसो झीणी नजरथी तपास करशे तो माल्लुम पडशे के ते कणसलांमां असंख्य बेइंद्रिय जीवो जुवारना दाणानुं भक्षण करीने मजा करे छे. ज्यारे हुरडो खावावाळा त्यां जाय छे त्यारे खडूत लोको कांटा विगेरे बळतण लावी मोटा भडका करी तेमां घणां कणसलां शेके छे. तेथी उपर जणाव्या मुजब तमाम जीवो बळी जाय छे. फक्त रस इंद्रियना लोभी जीवो घडीकना सुख माटे बीजाने प्राण जतां केटली वेदना थती हशे तेनो कांइ पण विचार करता नथी, तेओने धिक्कार छे. पोताना क्षणिक स्वादने माटे बीजाना प्राण लेवा ते श्रावकनुं कामज नथी. उपर मुजब बधा पोंकनुं समजवुं. बाजरी, घहुं,

चणा आदिक सर्वमां ते प्रमाणे त्रस जीवो घणाज होय छे अने तेनो पोंक पाडवाथी तमामनो नाश थाय छे माटे बाळको, तमारे जीवित पर्यंत पोंक खावो नहीं एज श्रेष्ठ काम छे.

पाठ ४० मो.

पोंक भाग २ जो.

अध्यापक—आ पोंक भाग बीजामां पण वधारे समजवानुं छे के घणा माणसो वनस्पतिकायने शेकीने अगर बाफीने पोताना स्वादमाटे खायछे तेपण महा पापनां काम करे छे माटे भाइयो तमारे तेवी वस्तु वापरवी नही.

प्रश्न—मकाइना डोडा शेकीने खावामां दोष हशे के नहीं ?

उत्तर—तेमां पण उपर जणाव्या प्रमाणे पोंकना जेटलुंज पाप छे.

प्रश्न—उत्तर गुजरातमां (पालणपुर तरफ) उधीयुं करीने खाय छे तेमां दोष हशे के नहीं ?

उत्तर—ते उधीयामां तो महा पाप छे. [बहु बीजवाळां रींगणां, चोळाफळी, वालोळ, पापडी, रताळु, शक-

रीआं एवां केटलांकमांथी जे खावानी इच्छा होय तेने एक घडा जेवा वासणमां नाखी तेनुं मोढुं बंध करी उंधुं नाखी तेना उपर ताप करे छे एटले अंदरनी वनस्पति बफाइ जाय छे. तेने उधीयुं कहे छे.) हवे ते रींगणा आदिक तमाम वनस्पतिमां घणाज त्रस जीवो होय छे ते बधानो नाश थवाथी घोर कर्मना भोक्ता थाय छे. तेओने माटे नर्क सिवाय बीजुं स्थळ नथी.

प्रश्न—केटलेक स्थळे आखी चोळा फळीनुं सुडीयुं करे छे तेमां दोष-खरो के नहीं ?

उत्तर—उधीयुं ने सुडीयुं एकज रीते बने छे माटे ते न खवाय.

प्रश्न—केटलाक माणसो रींगणांनुं भडथुं करीने खाय छे तेमां केटलुं पाप हशे ?

उत्तर—रींगणांज खावां निषेध छे तो भडथुं [आखुंने आखुं अग्निमां भारी देवुं तेनुं नाम भडथुं] करीने खावामां तो घणुंज पाप छे. कोइपण वनस्पतिने भडथुं करीने खावी नहीं.

प्रश्न—रताळु, शकरीयांने शेकीने बाफीने खाय छे ते खवाय के नही ?

उत्तर-रताळु शकरीयां तो बीलकुल खवाय नहीं कारण ते कंदमुळ छे त्यारे शेकीने तो केम खवाय ! खानार माणस मोटुं पाप करे छे माटे खावा नहीं ?

विनंति-उपर जणावेली हकीकतथी अमोने खेरखर ज्ञान मळ्युं छे. आवां काम अमे कोई दिवस करशुं नहीं.

पाठ ४१ मो.

केरी [आंबा].

अध्यापक-केरी (आंबा) जेनो रस घणो मधुर छे तेपण आर्द्रा नक्षत्र बेठा पछी खवाय नहीं. कारण ते रस चाळित रस थइ जाय छे.

प्रश्न-आर्द्रा नक्षत्र क्यारे बेसे ? आर्द्रा कोने कहे छे ?

उत्तर-फागण, चैत्र अने वैशाक महीनामां केरी घणी वेचावा आवे छे अने ते सर्वे लोको खाय छे पण तेनो रस आर्द्रा नक्षत्र बेठा पेहेलांज सारो होय छे. पछी ते रसमां जीव उत्पन्न थाय छे. आर्द्रा नक्षत्रनी समज-ज्योतिषमां २७ नक्षत्र छे. तेमां पहेलुं अश्वनी नक्षत्र छे ने आर्द्रा छठ्ठुं नक्षत्र छे. दरेक नक्षत्रनी गतिना बे

भेद (ज्योतिषमां) बताव्या छे एक दैनिक नक्षत्र अने बीजुं पाक्षिक नक्षत्र. दैनिक नक्षत्र रोज बदलाय छे. एक दिवसे एक ने बीजे दिवसे बीजुं नक्षत्र. एम अठावीश दिवसे पाछुं अश्वनी नक्षत्र आवे छे. ने पाक्षिक नक्षत्र पंदर दिवसे बदलाय छे. ते दरेक ऋतु प्रमाणे आवे छे. आर्द्रा नक्षत्र ए गणतरी प्रमाणे घणुंकरीने जेठ के आशाड मासमां आवे. आर्द्रा नक्षत्र वर्षारुतुनुं पहेलुं नक्षत्र छे. ते बेठा पछी जैन धर्मना साधु विहार करता नथी, पण कारतक शुद १५ सुधी एकज ठेकाणे रहे छे. आर्द्रा नक्षत्र बेठा पछी केरीनो वर्ण, रस, गंध, स्वाद बदलाई जाय छे अने तेमां जीवनी उत्पत्ति थाय छे माटे अवश्य वर्जवी जोइए.

प्रश्न–ते रसमां जीव देखाय छे के नहीं ?

उत्तर–ए वात आगमगम्यथी समजवी. श्री वितराग भगवंतना वचनउपर श्रद्धा राखवी ते श्रावकोनो मुख्य धर्म छे. घणा माणसो कहे छे के आर्द्रा बेठा पछी केरीना रसमां जीव देखवामां आवे छे अने स्वाद बदलाई जाय छे.

प्रश्न–केरीने केवी रीते खावाथी वधारे पाप थाय ?

उत्तर–केरीने चुसीने खावाथी वधारे दोष लागे छे. कारण के केरी चुसीने तेनो गोटलो ज्यां नाखीए त्यां (आपणी लाळ अडेली होय तेथी) असंख्य संमूर्छिम लाळीआ जीव उत्पन्न थाय छे. वळी केरीमां त्रस जीव (इयलो) पण कोइ कोइ वखत नीकळे छे तो रस काढीने वापरवाथी ते देखवामां आव्याथी तेनुं रक्षण थाय छे. छरीथी छोलीने खावाथी इयळ कपाइ जाय तोपण खबर रहे नहीं. माटे रस काढीने खावो ते ठीक. केरी खानाराओए घणी संभाळ राखवी जोइए. ज्यां त्यां नाखवाथी तेना उपर कीडी मंकोडी चडे, ने कोई गाय भेंस खाय तो असंख्य त्रस जीवोनो नाश थाय. माटे उपयोगथी काम करवुं. गरमीनी ऋतुमां केरीनो रस वधारे वखत रहे तो बगडी जाय छे माटे जमती वखतेज रस काढवो. सडेली के कोहेली केरी सदा अभक्ष्य छे माटे ते खावीज नहीं. आ वात बराबर ध्यानमां राखवानी छे.

विनंति–साहेब ! फागणथी वैशाक सुधी केरीओ खावाने मळे छे तो पछी आर्द्रा नक्षत्र बेठा पछी खाई पाप करवुं ते खरेखर मूर्ख माणसनुं काम छे. अमे एवुं पाप कदीए करशुं नहीं.

पाठ ४२ मो.

सोडा, लेमोनेड.

अध्यापक-आजकाल एक एवो रिवाज पडी गयो छे के रात्रिए बहार फरवा गया होय के नाटक जोवा गया होय त्यारे सोडा, लेमोनेड पीवुंज जोईए. एवो कुधारो पडी गयो छे.

प्रश्न-सोडा पीवाथी शुं पाप छे ?

उत्तर-सोडा वाटर केम बने छे ? कोण बनावे छे ? तेमां शुं शुं वस्तुओ नाखे छे? ते आपणे जाणता नथी. तो तेवी अजाणी वस्तु केम पीवाय ? अजाणी वस्तु आपणे न वापरवी जोइए. वळी सोडावॉटरनी काचनी बाटलीओ (उंच नीच) दरेक ज्ञाति मोढे मांडीने पीए छे. ढेढ के वाघरी लोकोए मोढे मांडेळ (पीधेल) बाटली आपणे मोढे मांडीए तो वटलाइए के नहीं ? वळी विचार करो तो ते पाणी अणगळ घणा दिवसनुं वाशी होय, एवां घणां कारणोथी ते अभक्ष्य छे. माटे पीवुं नहीं.

प्रश्न-एवी पेक करेली बाटलीओ सोडा, लेमनेट सिवायनी आवती हशे ?

उत्तर--एवी तो घणी जातनी बाटलीओ होटलोमां जोवामां आवे छे. तेमांथी थोडांक नाम कहुं ते सांभळो. जींजर, रोझबरी, पीकमीअप, वीलफास, एलटोनीक, कोल्ड्रीन्क, जींजरएल, लाइम, लीथीओ, अमरीक, चेरी-सीडर, क्वीनाइन टोनीक, क्रीमसोडा वगेरे घणी जा-तनी बाटलीयों पेक करेल होय छे. आ बधी चीजो श्रावकोए अवश्य वर्जवी जोइए. आ चिंतामणी रत्न जेवो मनुष्यभव घडीए घडीए मळशे नहीं. माटे धर्मभ्रष्ट थवुं नहीं, ने अभक्ष्य वस्तु वापरवी नहीं.

प्रश्न-विलायती दवा वापरवामां दोष हशे के नहीं ?

उत्तर-विलायती दवा न खावानुं माणसो कहे छे ते खरी वात छे. कारणके केटलीक दवा जेवीके कोडलीवर ओइल (माछलीनुं तेल) एवी वस्तु वापरवाथी घणो दोष लागे छे माटे देशी दवा खावी ए उत्तम छे.

प्रश्न-बीस्कुट खावामां दोष हशे के नहीं ?

उत्तर-बीस्कुट तो खवायज नहीं. कारणके ते परदेशी मेंदा-मांथी बने छे. वळी तेने हलवानी माफक बे त्रण दि-वस पाणीमां कोहराव्या बाद तेनुं खमीर आव्या पछीज तेना बीस्कुट बनावे छे. तेथी असंख्य संमूर्छिम तेमज

बेइंद्रियादिक जीवोनी हानी थाय छे. वळी कोई कहे छे के बीस्कुट बनाववामां चरबी पण चोपडवामां आवे छे तेमज नानखटाइमां पण परदेशी मेंदो आवे छे तेथी ते सर्वेनो त्याग करवो ए श्रेष्ठ छे.

विनंति–हाटेलोनी चा, काफी, सोडा, लेमोनेड आदि जे जे वस्तुओनी वात उपर कही ते चीजो कोइपण दिवस अमे वापरशुं नहीं.

अध्यापक–शाबास छे बाळको ! हुं तमने धन्यवाद आपुं छुं. मोटा माणसोने आ उपदेश करवाथी तुरत ते लोको ध्यानमां लेता नथी अने तमे आवी प्रतिज्ञाओ करो छो ते जाणी घणीज खुशी पेदा थाय छे.

पाठ ४२ मो.

बीडी.

अध्यापक–आजकाल ज्यां जोशो त्यां नाना मोटा सौना हाथमां सळगती बीडी अने मोढामांथी धुमाडा नीकळता मालम पडे छे.

प्रश्न–बीडी पीवामां शुं पाप छे ?

उत्तर–बीडी घणा मोटा अमीर माणसो पीए छे अने तेमां वहु टेस आवे छे एम लोको वातो करे छे. पण ते पीवामां घणुं पाप छे. बीडी पीवाथी छएकायनो नाश थाय छे. धर्मना रस्ते तो बीडी पीवामां दोष छे पण वैद्यक शास्त्राधारे पण तेथी दूर रहेवानी जरुर छे. बीडी पीवाथी कलेजां (छाती) मां काळा डाघ पडे छे, होठ काळा थइ जाय छे, मोढा उपर तेजी रहेती नथी, विर्य तथा लोहीनुं पाणी थइ जाय छे एवा एवा घणा दोष बीडी पीवामां छे माटे कदी बीडी पीवी नहीं.

प्रश्न–चलम पीवामां दोष हशे के नहीं ?

उत्तर–अरे भाइ ! ते बीडीनी मोटी बेन छे. ते पीनारना हाथनी हथेळीमां पीळा डाघ पडी जाय छे. तेवाज डाघ तेनी छाती [काळजा]मां पडे छे. वळी ते चलम पीइने ज्यां ठल्वे [खाली करे] त्यां नीचे कीडी मंकोडी होय तेना प्राण जाय छे. एमां आरंभनुं काम छे माटे तमारे कोई दिवस 'चलम' पीवी नहीं.

प्रश्न–होको पीवामां पाप ओछुं हशे के केम ?

उत्तर–होको तो बीडीनो मोटो बाप समजवो. होको पीवामां तो माहा पाप छे. होकानी अंदर पाणी नखाय छे.

ते पाणी अने धुमाडो भेगो थवाथी ने मोढाना श्वासथी ते पाणी घणुं झेरी थई जाय छे. होकानु पाणी ज्यां ढोळे त्यां नीचेना (जमीननी अंदरना) बधा जीव मरण पामे छे. होको पीवामां तो (महान्) मोटामां मोटुं पाप छे.

प्रश्न--होकलीमां पाणी नथी राखता माटे ते पीवामां पाप हशे के नहीं ?

उत्तर--ते पीवामां पण चलमना जेटलोज दोष छे. होकलीने ज्यां ठलवे (खाली करे) ते स्थळना त्रस जीवनो नाश थई जाय छे. माटे बीडी, होको, चलम, होकली, चुंगी, सीगारेट, चीरुट वगेरे दुर्व्यसनथी कायम अळगा रहेवुं एज श्रावकनुं कर्त्तव्य छे.

विनंति–खरेखर बीडी पीवी ए घणुं खराब काम छे. केटलाक नाना छोकरा शोखना माटे बीडी पीए छे. अमने पण तेमनुं जोई बीडी पीवानुं मन थतुं हतुं पण आपे तेना दुर्गुण बताव्या ते सांभळी अमे कोई दीवस बीडी होको चलम पीशुं नहीं.

पाठ ४४ मो.

गांजो भांग.

अध्यापक–बीडी, चलम, होकाना माफकज गांजो, चडस, चंडुल, मदद अने भांग आदीक नीशानी चीजो पण केटलाक मूर्ख लोको पीये छे ने अंते तमने घणो पश्चात्ताप थाय छे. माटे तमारे तेवी चीजथी अलगुं रहेवुं.

प्रश्न–गांजो, चडस, चंडुल ते शुं कहेवाय ? अने तेमां शुं पाप छे ?

उत्तर–गांजो ए महाझेरी (निशावाळी) वस्तु छे. ते तमाकुना जेवोज थाय छे पण तेनी बांधेल कळीओ होय छे. गांजो पीवाथी शरीरनुं सत्यानाश वळी जाय छे. लोहीने बाळी नाखे छे. वळी गांजो पीनारनो मगज ठेकाणे रहेतो नथी. चडस अने चंडुल ते अफीणमांथी बने छे तेम कहेवामां आवे छे. ते पीवाथी घणोज नीशो चडे छे. पीवावाळानो तो जन्मांतर बगडी जाय छे. आखेर घणोज हेरान थाय छे, ने छेवटे तेनाथी मरण पण नीपजे छे.

प्रश्न–लीलागर (भांगनो घुंटो) पीए छे-तेमां दोष हशे के नहीं ?

उत्तर–घणा लोको ते थंडकने माटे उनाळामां पीए छे. तेने कोई भांगनी घुंटी कहे छे, कोई लीलागर कहे छे. ते बधुं एकज छे पण जुदां जुदां नाम छे. ते पीवाथी नीशो चडे छे ने शरीरना लोहीनुं पाणी करी नाखे छे. एवी केफी चीज कदी पण पीवी नहीं. वळी गांजानुं तथा भांगनुं घीनी साथे मिश्रण करी "माजम" नामनो पदार्थ बनावेछे. माजमनी चकतीओ (चोसलां) बनावेली आवेछे. ते खावामां मीठो लागे छे. खाधा पछी थोडीवारे तेनो केफ (नीशो) चडेछे त्यारे खानार माणस बेभान अवस्थावाळो (घेलो) थई जाय छे. तेने कशुं पण भान रहेतुं नथीं. ते पण शरीरने बगाडनार छे.

प्रश्न–आवी वस्तुओ शा माटे वापरता हशे ?

उत्तर–बाळपणथी खराब सोबत थवाथी व्यसनी थाय छे. मावाप पोताना पुत्र उपर मोह • मायाना प्रेमथी स्वछंदे चालवा देछे तेथी हलका माणसोनी मित्राई थतां तेवी टेव पडीं जाय छे. मोटा थया पछी, घणा उपाये ते व्यसन टाळवा प्रयत्न करे छे पण पछी दुर्व्यसन मटतुं नथी ने हेरान थाय छे, महा महा रोग थाय छे, शरीर तदन बगडी जाय छे. माटे तमारे कोई पण

जातनुं व्यसन राखवुं नहीं. दुर्व्यसनी माणस (काळ करी) मरण पामीने नीच गतिमां जाय छे. माटे हमेशां एवां खराब व्यसनथी दूरज रहेवुं उत्तम छे.

विनंति—आपे आ दुर्व्यसननी वात समजावी तेथी अमारे माथे आपनो मोटो उपकार थयो छे. हजीसुधी अमे कोई पण जातनुं दुर्व्यसन करेल नथी. वखते कोई हलकी सोबतथी तेवी इच्छा थती, पण आ बोध सांभळी जीवित पर्यंतने माटे उपरनां दुर्व्यसनोने तिलांजली आपी दईए छीए.

पाठ ४५ मो.

पांच महाकर्म.

अध्यापक—बाळको, "जीवदया" शब्द बधा श्रावको बोली जाणे छे पण पाळी जाणता नथी. तेनुं कारण एटलुंज के लघुवयनो संस्कार नहीं, तेथी मोटपणमां जीवदया केम पाळवी, क्या कामथी जीवनी रक्षा थाय ने क्या कामथी जीवनी हानि थाय तेनी खबर पडती नथी. पण जे श्रावकोने बाळपणथी संस्कार छे तेओ मोट-

पणे सारी रीते जीवदया पाळी शके छे. हुं तमने श्राव-
कोना वधारे आचार बतावुं छुं ते सांभळो. श्रावकोए पांच महा कर्म करवां नहीं, तेम पांच मोटां कुवाणिज्य करवां नहीं तेम पांच सामान्य कर्म छे ते पण करवां नहीं.

प्रश्न–महाकर्मनी समज बतावो ?

उत्तर–पहेलुं ईंगाल कर्म एटले अंगार कर्म करवुं नहीं. तेनो अर्थ ए छे जे श्रावकोए कोलसा बनाववानुं काम करवुं नहीं. तेम कोल्सा वेचवानो धंधो (वेपार) पण करवो नहीं.

प्रश्न–कोल्सा बनाववामां शुं पाप हशे ?

उत्तर–कोलसा केम बनावे छे तेनी तमने समजण पाडुं छुं. जंगलमां मोटां मोटां झाड होयछे तेनां लाकडांनी डाळीओ कापीने मोटा खाडामां नाखी सळगावे छे. ते बधां लाकडां अर्धां कांचां पाकां सळग्यां एटले तेना उपर माटी नाखी ढांकी देछे. तेथी अग्निकायना तमाम जीवो अंदर मुंझाइने मरी जाय छे. तेवा पापथी बनावेल कोलसा पछी बहार काढी वेचवामां आवे छे.

प्रश्न- कोलसा बनावतां केटली कायना जीवोनो नाश थाय ?

उत्तर—कोलसा बनाववामां छए कायना जीवनो नाश थाय छे, पण अग्निकायना जीवोनो दोष वधारे लागे छे कारण तेने मुंजाईने मरवापणुं थाय छे.

प्रश्न—कोलसा बनाववा सिवाय बीजुं अंगार कर्म छे ?

उत्तर—अंगार कर्मना घणा प्रकार छे. कुंभार नींभाडा पकावे छे, तथा ईंटो बनावी पकवे छे. तेमज सोनीनुं काम, लुहारनुं काम, बंगडीओ बनाववानुं काम, कसारानुं काम, सीसकार, कलाल, भठीआरा, भाडभुंजा, कंदोई, धातु गाळवी तथा धातु मारवी वगेरे सर्व कार्य अंगार कर्म छे. माटे श्रावकोए तेवो वेपार (धंधो) करवो नहीं. आ वात मोटी उमर थतां घणीज ध्यानमां राखवी.

अध्यापक—बीजुं महाकर्म " वनकर्म " नुं छे ते करवुं नहीं.

प्रश्न—वनकर्म एटले शुं ?

उत्तर—वनकर्म एटले मोटां जंगल कपावीने वेचवां. वन मांथी वांस [वांसडा] कपावी वेचवा, बगीचा राखी तेनां फळ, फूल, पांदडां, कंदमूळ, घास, भाजीपालो, शाक आदि वेचवानो वेपार करवो ते वनकर्म कहेवाय माटे श्रावकोए कदी ते वेपार [धंधो] करवो नहीं.

विनंति—साहेब, अंगारकर्म अने वनकर्मनी जे वात आपे कही तेवां कर्म तो अमे कदी करशुं नहीं हजी पण बीजां एवां पाप कर्मो होय तो ते बतावबा कृपा करशो, जेथी अमे मोटा थई तेवा पापकर्म कदी करीए नहीं.

पाठ ४६ मो.

महाकर्म भाग २ जो.

अध्यापक—त्रीजुं, चोथुं महाकर्म "शकटकर्म" तथा भाडाकर्मनुं छे ते करवुं नहीं.

प्रश्न—शकटकर्म तथा भाडाकर्म एटले शुं ?

उत्तर—शकट ए नाम गाडीनुं छे. गाडीओ राखी भाडां करवां ते अथवा भाडे आपवी ते.

प्रश्न—गाडीओ राखी भाडां करवां तेमां शुं पाप हशे ?

उत्तर—ते धंधामां तो प्रत्यक्ष पाप देखाय छे. गाडीओनी दोडादोडीमां असंख्य जीवोनो नाश थाय छे. कीडी, मंकोडी, सर्पादिक जीवो तेना चाक (पैडां) नीचे कचराईने मरण पामे छे. गाडीने जोडेला बळद घोडा वगेरे अवाचक प्राणीओ केटलां दुःखी थाय छे! अने ते प्राणीओ तेना धणीने अंतरमां श्राप (दुराशिष)

आपे छे एवां घणां मोटां पाप छे. गाडीनां चाक, धुसरां आदिक बनावीने के बनावरावीने वेचे ते पण शकट कर्ममांज छे माटे श्रावकोए ते वेपार करवो नहीं. तेम भाडाकर्म पण करवुं नहीं. ऊंट, घोडा, पाडा, गधेडा, खच्चर, वहाण, रथ वगेरे सर्वे बीजानो माल लाववा लई जवानुं कामं (पैसा लईने) करे ते भाडाकर्म कहेवाय छे ते पण श्रावकोए करवुं नहीं. वळी " फोडी कर्म " ए पांचमुं महाकर्म कर्म छे ते पण करवुं नहीं.

प्रश्न—फोडी कर्म कोने कहे छे अने तेमां शुं पाप छे ?

उत्तर—पोतानी आजीविका माटे जमीननां पेट फोडी हळ चलावे, कुवा, वाव, तळाव खोदावे अथवा खोदे, पत्थर माटे खाणो खोदावे, वगेरे घणी जातथी पृथ्वीने छेदन भेदन करावे ते बधां फोडी कर्म छे. माटे तेवां कर्म श्रावकोए करवां नहीं. आ पांच महाकर्म करे ते जीव मोटां पाप बांधी नीच गतिमां जाय छे. माटे दरेक जीवे विचारवुं के पूर्वे घणां पाप कर्यां छे तेथी हजी भवचक्रमां पडे छे. तेमां हवे मनुष्य भवनो जोग मळ्यो छे माटे आवां पाप करवां नहीं. पण भवचक्रमांथी नीकळी मोक्ष नगरीमां जवानी उमेद राखवी.

प्रश्न–मोक्ष नगरी ते शुं ? अने त्यां जवा माटे शुं उपाय करवो ?

उत्तर–बाळको, मोक्ष नगरमां अनंतु सुख छे. त्यां दुःखरूपी जन्मने तथा वृद्धावस्था जेने जरा कहे छे ते घडपणने अने मृत्यु जेने काळ कहे छे तेने त्यां जवानो हुकम नथी. वळी त्यां अनंतु ज्ञान छे. त्यां गया पछी अनंत जीवोना मनना भाव आ जीव जाणे छे. वळी चौद राजलोकनी, सर्व पृथ्वीनी वात अंजळीमां पाणी भर्युं होय ने सर्व देखाय तेम देखे छे. एवां एवां अनंता सुख त्यां छे. ज्यारे तमे मोटा थशो ने ज्ञानतत्वनां घणां पुस्तको वांचशो त्यारे मोक्षनगरना मर्मने सारी रीते जाणी त्यां जवाने दोडादोडी करशो.

विनंति–साहेब, आपना प्रतापथी मोक्ष नगरीमां जवानी उमेद आजथीज अमारा मनमां थाय छे ने ते पार पडशेज. त्यां जवा माटे जे नडतर करनार उपरना पांच मोटां कर्म आपे बताव्यां ते अमे कदी करशुं नहीं. एवी अमारी प्रतिज्ञा छे.

पाठ ४७ मो.

पांच कुवाणिज्य.

अध्यापक–पांच कुवाणिज्य कदी करवां नहीं.

प्रश्न–कुवाणिज्य एटले शुं ?

उत्तर–पहेला कुवाणिज्यनुं नाम दंत वाणिज्य. एटले फक्त दांतने माटे आ पंचेंद्रिय जीवनो नाश थाय छे तेवां काम कदी करवां नहीं. जुओ, हाथी दांतनो चुडो स्त्रीओ पहेरे छे. तेने माटे हजारो नहीं, पण लाखो अने करोडो हाथीओनो नाश थाय छे. फक्त शोखने माटे पैसाना लोभी पापीओ मोटा मोटा हाथीने मारी नाखे छे.

प्रश्न–फक्त हाथीना दांतने माटे हाथीने मारवानुं पाप केम करता हशे ?

उत्तर–हाथी ए जंगलमां रहेनार बळवान जनावर छे. ते ज्यांसुधी जीवतो होय त्यांसुधी दांत काढवा आपे नहीं. तेनी पासे जवाय नहीं तो दांत तो शी रीते लेवाय! माटे हाथीदांत मेळववा माटे जीवथी मारी नांखे छे.

प्रश्न–हाथी दांत माटे जेम हाथीने मारे छे तेम बीजां प्राणीओनुं थतुं हशे ?

उत्तर—हा. केटलाएक पापी लोको उलुक (घुवड) ने तेना नख माटे, पगनी नळी माटे, कलेजां माटे के जीभने माटे मारी नाखे छे.

प्रश्न—तेवी चीजोने शुं करता हशे ?

उत्तर—बाळकने नजर न लागे तेटला माटे घुवडनी नळी अथवा नख छोकरांना गळामां नाखे छे. वळी केटलाएक मूर्ख माणसो मंत्र साधनामाटे काळजांनी जरुर छे तेम जणावे छे ने बिचारां निरपराधि प्राणीओनो जीव लेछे. चमर माटे चमरीगायना पूछंडाना वाळनी जरुर होवाथी ते गायने मारवामां आवे छे. ज्यांलगी चमरीगाय जीवती होय त्यांसुधी वाळ (मळे नहीं) लई शकाय नहीं. तेमज पीछावाळी टोपीओमाटे घणां पक्षीओने मारी नाखवामां आवे छे. हरणनां शींगडां माटे हरणने मारी नाखे छे. गेंडा अने काचबानी चामडीनी वाटीओ वगेरे थाय छे तेटलामाटे तेवा जीवोने मारी नाखे छे. आवी रीते हिंसाथी थएली कोइपण चीज वापरवी नहीं. ए श्रावकनो आचार छे. उपर जणाव्या ते बधा वेपार दंतकुवाणिज्यना जाणवा. तेमां मोटुं पाप छे. माटे मोटा थया पछी उपयोग राखवो ने तेवुं कर्म कदी करवुं नहीं.

अध्यापक–लाख कुवाणिज्य कदी करवुं नहीं.

प्रश्न–लाख कुवाणिज्य एटले शुं ?

उत्तर–लाख कुवाणिज्यमां घणी वस्तु छे तेनी वीगत नीचे मुजबः–लाख ए झाडनो रस छे अने ते घणा त्रस जीवोनी हानिथी बने छे. ज्यारे तेमांथी रंग काढे छे त्यारे तेने अन्नमां सडावे छे. एटले तेमां त्रस जीवोनी उत्पत्ति थाय छे अने महा दुर्गंधवाळो रुधीर सरखो वर्ण देखाय छे. बीजी लाखनी जात धावडी नामनी वनस्पति थाय छे तेने पण लोको काममां वापरे छे. तेमां कंथुवा घणा पडी जाय छे. तेने मस्द्रानुं अंग कहे छे. गळी नामनी वनस्पतिने पण लोको सडावे छे. तेथी तेमां घणा त्रस जीवो उत्पन्न थाय छे. साजीखार, साबु, मणशिल, टंकणखार, हरताल इत्यादि सर्व पदार्थ लाख कुवाणिज्यमां छे. माटे उपर जणावेल वस्तुओनो वेपार करवो नहीं.

विनंती–आपे जे उपरना पाठमां कुवाणिज्यना दोषो बताव्या ते सांभळी अमे तेवा कुवाणीज्य कदी करशुं नहीं.

पाठ ४८ मो.

कुवाणिज्य भाग २ जो.

अध्यापक–त्रीजा कुवाणिज्यनुं नाम रस कुवाणिज्य छे ते पण करवो नहीं.

प्रश्न–रस कुवाणिज्य एटले शुं ?

उत्तर–रस कुवाणिज्य एटले घृत, तेल, दूध, दहीं, छाश, गोळ, खांड विगेरे जे ढीली वस्तुओनो वेपार छे ते बधा रस कुवाणिज्य कहेवाय छे. माटे तेवो वेपार करवो नहीं. एवा वेपारमां अनेक जीवनी हानि थाय छे.

अध्यापक–चोथा कुवाणिज्यने केश कुवाणिज्य कहे छे तेनो वेपार पण श्रावकोए करवो नहीं.

प्रश्न–केश कुवाणिज्य एटले शुं ?

उत्तर–केश कुवाणिज्य एटले माणसनुं वेचाण–जेवां के दास दासीनुं वेचाण करे छे अथवा चोपगां जनावर गाय, भेंस, घोडा, घोडी, विगेरे खरीदे अने वेचे. पंखीओमां तेतर, मोर, पोपट, चकला, हंस, मेना, बटेरां विगेरेने वेचे. तेमज जनावरोना केश वेचे ते बधा केश कुवाणिज्य वेपार समजवा. तेमां महा पाप छे.

अध्यापक—पांचमा कुवाणिज्यने विष कुवाणिज्य कहे छे.

प्रश्न—विष कुवाणिज्य एटले शुं ?

उत्तर—विष एटले झेर. कोई पण झेरी वस्तुनो वेपार करवो नहीं. जेवांके सोमल, वछनाग, अफीण, झेर कोचलां, मणशील, हरताल, चरस, गांजो, भांग विगेरे तमज शस्त्र जेवां के तरवार, बंदूक, छरी, कटारी, बरछी, फरसी, कुहाडी, दारू, गोळी, तोप गोळा, बख्तर विगेरे संग्राम करवाना हथियारोनो वेपार करवो नहीं. तेमज कृषि कर्मनां हथियारो जेवां के कोदाळी, दंताळी, हळ, मुसळ, उखळ, करवत, विगेरे. तेमज हवाई, फटाकडा विगेरे हिंसा कारक सर्व विष कुवाणिज्य वेपारमां छे. माटे दंत वाणिज्य, लाख वाणिज्य, रस वाणिज्य, केश वाणिज्य अने विष वाणिज्य ए पांच कुवाणिज्य करतां जीव नीच गतिमां जाय छे, ने घणा पापनो भागी थाय छे. माटे श्रावकोए एवी वस्तुनो वेपार करवो नहीं. श्रावको वीर पुत्रो केहवाय. तो नाम प्रमाणे गुण राखीने धर्ममां शूरवीर रहेवुं. बाळको, तमे मोटा थया पछी उपर बतावेली चीजोनो वेपार कोई दिवस करशो नहीं.

विनंति—आपे दरेक प्रकारनी भिन्न भिन्न वातो समजावी. माटे अमे पांच कुवाणिज्यनो महापापनो वेपार कोई दिवस करशुं नहीं. श्रावकोने वीर पुत्रोनी उपमा आपे जणावी ते प्रमाणे वीर थई धर्मने पाळशुं. कोई दिवस कायर थई तेवां पाप करशुं नहीं. ए अमारो निश्चय छे.

पाठ ४९ मो.

पांच सामान्य कर्म.

अध्यापक—हवे पांच सामान्य कर्मविषे कहेवामां आवे छे. तेमां पहेलुं यंत्र पिलण कर्म. बीजुं निर्लांछान कर्म, त्रीजुं दावाग्नि कर्म, चोथुं शोषण कर्म अने पांचमुं असंयतिपोषण कर्म.

प्रश्न—यंत्र पिलण कर्म एटले शुं ?

उत्तर—तेल काढवानां घाणीओ, शेरडी पीलवानो चिचोडो विगेरे यंत्रोथी जे पीलाय छे तेनो वेपार करवो नहीं.

प्रश्न—रु पीलवाना यंत्र जेने जिन कहे छे ते कया कर्मनां गणाय?

उत्तर—ते पण यंत्र पिलण कर्मज छे. तेवा हिंसाओना वेपार श्रावकोए करवा नहीं.

प्रश्न--निर्लांछान कर्म एटले शुं ?

उत्तर—बळद, घोडाने खसी करवा ते कर्म महा अघोर छे. तेनी गुह्य इंद्रियोने कापी नाखी पुरुषत्वथी हीन करी नाखी नामर्द बनावे तेने खसी कहे छे. आ बाबत बाळपणामां समजवामां आवे नहीं. ज्यारे तमे मोटा थशो त्यारे बराबर समजवामां आवशे. माटे श्रावकोए तेवो धंधो करवो नहीं तेमज बळद, ऊंट विगेरेना नाक वींधी नाथ घालवी नहीं.

प्रश्न—नाथ केम नाखता हशे तथा शामाटे नाखतां हशे ?

उत्तर—नाकने फोडी बे नसकोरानी वच्चे दोरो नाखे छे. पछी तेमां मोटो रसो (जाडो दोरो) नाखे छे. नाथ नाखवाथी ते जनावर ताबामां रहे छे ज्यां लइ जवुं होय त्यां लइ जवाय छे. उंट जेवां मोटां जनावरने लांबी मुसाफरी वखते पोताना कबजामां राखवामाटे नाथ नाखवामां आवे छे. बळदने पण ते प्रमाणे नाथ नाखवामां आवे छे. नाथनी साथे राश बांधवामां आवे छे. राश खेंचवाथी ते जनावरोने घणुं दुःख थाय छे.

प्रश्न—ते जीवोपर एटलुं बधुं दुःख केम पडतुं हशे ?

उत्तर—आगले भवे तेणे मोटां पापकर्म कर्यां हशे तेनो बदलो आ भवे मळे छे. शास्त्रमां कह्युं छे के **कृतः कर्म क्षयो नास्ति** अर्थात् करेलां कर्मनां फळ भोगव्यां विना छुटको नहि.

विनंति—साहेब, घोडा, उंट, बळद विगेरेना जन्ममां घणुं दुःख सहन करवुं पडे छे. अमने तेवा जन्म न आवे एवां धर्मनां काम अमे करशुं.

पाठ ५० मो.

सामान्य कर्म—भाग २ जो.

अध्यापक—उपरना पाठमां तमे कह्युं के उंट, बळद, घोडा विगेरेना जन्म अमने न आवे तेवां अमे धर्मनां काम करशुं ते सांभळी हुं घणो खुशी थयो छुं. जेवुं कर्म तेवो भव मळे.

प्रश्न—जेवुं कर्म करे तेवो भव मळे एटले शुं ?

उत्तर—आगले भवे जेणे जेवां कर्म कर्यां होय तेने तेवो बदलो मळे छे. पापी जीवोना जीव तीर्यंचयोनीमां जाय छे. ने बळद, घोडा उंट इत्यादि जन्म धारण करे छे. माटे मनुष्योए पापकर्म करवुं नहीं.

नहींतो एवा जन्म लइने जीवने घणुं दुःखी थवुं पडेछे. कोटवाळ आदिकनी नोकरी तेपण पापनुं काम छे माटे श्रावकोए तेवी नोकरी करवी नहीं.

प्रश्न—कोटवाळनी नोकरी एटले केवी नोकरी ?

उत्तर—राजाओनी पासेना अथवा राज्यना अमलदारोमां एक होद्दो कोटवाळनो होय छे. ते चोर वगेरे लोकोने पकडी शिक्षा करे छे. केदखाना उपर जे देखरेख राखनार अमलदार होय छे तेने दरोगो [जेलर] कहे छे. जेलरनी नोकरी पण करवी नहीं. केदखानामां आवनार मोटे भागे अधम माणस होय छे अने तेनी संभाळ राखवामां निर्दयता राखवी पडेछे सडको उपरना टोलना इजारा राखवानुं काम पण श्रावकोए करवुं नहीं. त्रीजुं दावाग्निकर्म छे तेपण श्रावकोए करवुं नहीं.

प्रश्न—दावाग्निकर्म एटले शुं ?

उत्तर—केटलाक मिथात्वी लोको धर्मने न जाणतां अधर्मने धर्म जाणी वनमां मोटी मोटी आगो लगाडे छे तेम करवानुं कारण ए छे के आगथी घास बळी जशे तो नवुं घास घणुं सारुं उगशे ने तेथी गायो विगेरे जनावरोने आवता वर्षमां टीक थशे. तेमज

अनाज सारुं उगशे तो खेडूतोने लाभ थशे. एम जाणी जंगलमां आग लगाडे छे. पण ते मूर्खो समजता नथी के आगथी अनंता प्राणीओनो नाश थशे. चोथुं शोषणकर्म छे. तेपण श्रावकोए करवुं नहीं.

प्रश्न—शोषणकर्म एटले शुं ?

उत्तर—वाव, कूवा, तळाव आदिकनुं बधुं पाणी काढी नाखी तेने सुकावी नाखवाने शोषणकर्म कहे छे. तेम करवाथी घणुंज पाप लागे छे. पोतामा खेतरोने पाणी पावामाटे खेडूत लोको बधुं पाणी खाली करी नाखे छे. तेथीफरी तेमांना जीव माछलां विगेरे तरफडीने मरी जाय छे. तेमां घणुं पाप छे. अस्तिपोषणकर्म पांचमुं छे. ते पण श्रावकोए करवुं नहीं.

प्रश्न—अस्तिपोषणकर्म एटले शुं ?

उत्तर—ते कुतुहळ [रमत] माटे कुतरा, बिलाडा विगेरे हिंसक जीवोने पाळी तेनुं पोषण करे, दुष्टभार्या (स्त्री), दुराचारी पुत्र, इत्यादिकनां मोहथी पोषण करे, साचुं जूठुं समजे नहीं, मनमां आवे तेम करे, तेमने राजी राखे, वेचवामाटे दास दासीओने पाळे, ते बधां अस्तिपोषणकर्म कहेवाय छे तो ते काम करवुं नहीं.

प्रश्न–कुतराने खावामाटे रोटला वगेरे नाखवा के नहीं ?

उत्तर–अनुकंपा (दया) माटे ते जीवोने खवराववामां मना नथी तेम कोई गरीब जीवउपर दया लावी श्रावकोए आश्रय आपवामां मना नथी. ते तो श्रावकनो धर्म छे.

विनंति–साहेब ! उपर बताव्यां तेवां पाप अमे कदी करशुं नहीं.

पाठ ५१ मो.

श्रावकाचार.

अध्यापक–प्रथम सवारमां उठवुं त्यारे वधारे रात्र लई अंधारामां उठवुं नहीं; बराबर अजवाळुं थाय त्यारे उठवुं.

प्रश्न–केटलाकनुं कहेवुं एवुं छे के चारघडी रात्री होय त्यारे श्रावकने उठवुं ते केम ?

उत्तर–बराबर छे. चार घडी रात्री होय त्यारे उठवुं पण उठीने अंधारामां (आरंभनुं) कांई काम करवुं नहीं. पण पथारीमां बेठां बेठां प्रभुनुं स्मरण करवुं अने पछी ज्यारे सूर्यनां कीरणोना तेजनो प्रकाश थाय त्यारे घरनां काम करवा लागवुं ते पण घणुं जोई वीचारीने जयणाथी करवुं.

प्रश्न–जयणाथी करवुं एटले शुं ?

उत्तर—बराबर जोवुं, वगर जोये काम करवाथी केटलाक निरअपराधी झीणा कंथुआदीक जीवनो नाश थाय छे. सवारमां घरनुं काम कर्या पछी सामायक प्रतीक्रमण धर्म क्रीया करवी. त्यारबाद शौच जई सवारमां दातण करी जयणाथी स्नान करवुं स्नान करती वखते बहु ध्यान राखवानी जरुर छे. घणुं पाणी ढोळवुं नही, नाहवानी जगाए नीचे लील फुग न होवी जोइए, तेम कीडी मंकोडी आदीक जीवात न होय एवी. शुद्ध जगा जोई स्नान करवुं. स्नान कर्या पछी शुद्ध वस्त्र पहेरी देव गुरूनी पूजा भक्ति करवी. स्नान करवामां अगर घरना तमाम काम करवामां पाणी गळेल वापरवुं. पाणी गाळवानी रीती पण समजवी जोइए. घणा माणसो पाणी गाळे छे पण तेनी रीती न समजतां होवाथी पाणी गाळ्युं ते न गाळया जेवुं थाय छे माटे ते बराबर जाणवुं जोइए.

प्रश्न—पाणी गाळवानी रीती केवी होय ?

उत्तर—गळणुं घणुं सारुं जाडुं राखवुं (घाडुं). ते पाणीनां वासण उपर राखती वखतें वासणनुं मोढुं बराबर ढंकाइने एक एक वेंत बाहेर रहे तेटलुं मोटुं राखवुं. पाणी गळ्या पछी गळेला पाणीथी तेने बीजा वासणमां धोई नाखवुं. धोती

वखत तेनापर गळेला पाणीनी धारा खुब नाखी धोईने ते पाणीने कुवा, तळाव अगर वाव जेमांथी पाणी लाव्या होइ ए तेमांज पाछुं ते पाणी नाखवुं. ए प्रमाणे पाणी गळ्या सिवाय कोई पण काममां पाणी वापरवुं नहीं. पाणी गळवानी समज प्रमाणे दरेक प्रवाही पदार्थने गळ्या सिवाय श्रावकोए पोताना घरमां उपयोग करवो नहीं. दरेक श्रावकना घरमां सात गळणां अवश्य होवा जोइए.

प्रश्न-सात गळणां शा माटे राखवां ?

उत्तर-(१) पाणी गाळवा. (२) दूध गाळवा. (३) छाश गाळवा. (४) घी गाळवा. (५) तेल गाळवा. (६) उकाळेल पाणी गाळवा. (७) आटो (लोट) गाळवा. आटो गाळवा माटे झीणो आंक (चाळणी) राखवो. ए सात गळणाथी उपरनी वस्तुओ गाळ्या सिवाय श्रावकोए कदी उपयोग करवो नहीं.

प्रश्न-पाणी सिवायनी बीजी वस्तुओ गाळवानुं शुं कारण ?

उत्तर-दूध दोती वखते गायना, भेंसना, बकरीना वाळ (केश) दूधमां पडे छे. आंचळ पासे झीणी ईतडीओ होय छे. ते पण दोती वखते दूधमां पडे छे. दूधने दोया पछी लांबे दूर वेचवा माटे लई जाय त्यारे रस्तामां

कचरो विगेरे पडे, कोई त्रस जीवो उडता उडता पडे माटे गळ्या सिवाय वापरवुं नहीं. तेमज छाशमां पण घणी वखत उडता जीव पडे छे. घी, तेल, उकाळेल पाणी विगेरे गळ्या सिवाय वापरवांज नहीं. तेमां पण त्रस जीवो पडवा संभव छे. आटो पण चाळ्या (गळ्या) विना वापरवो नहीं. ए रीते सात गळणां राखवां एम आगमोमां कह्युं छे.

विनंति-खरेखरी जैन धर्ममां दया बतावी छे. विचारी जोतां ए साते गळणां राखवानी पूरी जरूर छे अने अवश्य राखवां जोइए. उपरनी हकीकत जाणतां याद आवे छे के घणी वखत छाश, दूध विगेरेमांथी त्रस जीवोने काढतां अमे नजरे पण जोया छे. माटे आजथी कोई पण अळगण वस्तु वापरशुं नहीं. एवी अमारे प्रतिज्ञा छे.

पाठ ५२ मो.

श्रावकाचार-भाग २ जो.

अध्यापक-श्रावकना घरमां दस ठेकाणे अवश्य चंदरवा बांधवा जोइए.

प्रश्न–दस ठेकाणे चंदरवा क्यां क्यां बांधवा? अने ते शामाटे?

उत्तर–(१) चूलाउपर. (२) पाणीआरा उपर. (३) जमवानी जगा उपर. (४) घंटी उपर. (५) खांडणीआ उपर. (६) छाश करवाना ठेकाणा उपर. (७) सूवानी जगा उपर. (८) नावाना ठेकाणा उपर. (९) सामायक, प्रतिक्रमण करवाना ठेकाणा उपर. (१०) देरासरमां. ए रीते दस ठेकाणे चंदरवा बांधवा जोइए. तेमां पहेलां छ ठेकाणां तो आपणे खावा पीवाना उपयोगनां होई चंदरवा न बांधेल होय तो उपरथी कांइक कंसारी झेरी जीवो पडे तो ते बिचारां प्राणीनो जीव जाय अने खानाराने कोढादिक महा भयंकर रोग थाय. माटे धर्मनी तथा सांसारिक बेउ वातनी रक्षा माटे अवश्य चंदरवा बांधवा जोइए. सूवानी जगाए पण जरूर चंदरवो बांधवो. कारण के राते सर्प, विंछी विगेरे झेरी प्राणीओ उपरथी पडवानो संभव रहे छे. ने तेथी मोटो भयानक बनाव बने छे. तेमज नावानी जगोए पण जीवनी हानि न थाय ने उपरथी त्रस जीवो न पडे माटे अवश्य चंदरवो बांधवो. धर्मक्रिया करवाने स्थळे तो अवश्य चंदरवो होवोज जोइए. त्यां तो कोई

पण त्रस जीवनी हानि न थवी जोइए. आज्ञापालक श्रावकोए ज्ञानि महाराजना वचन उपर पूर्ण श्रद्धा राखी उपर बताव्या मुजब दस ठेकाणे चंदरवा बांधवा.

विनंति—अळगण वस्तु वापरवामां घणुं पाप छे. ए वात अमे बराबर जाणी दरेक प्रवाही चीजोने तो जरूर गळवी जोइए अमे तो कोइ पण दीवसे हवेथी अळगण वस्तु वापरशुं नहीं, तेमज आपना बताव्या प्रमाणे दरेक जग्याए चंदरवा बांधशुं.

पाठ ५३ मो.

श्रावकाचार-भाग ३ जो.

अध्यापक—आ त्रीजा भागमां घणुं समजवानुं बाइओने छे. श्रावीकाओए पोतानी घरमां रसोई माटे चुलो सळगाववो तेमां पण घणुं ध्यान राखवानुं छे.

प्रश्न—चुलो सळगावती वखते शेवुं ध्यान राखवुं ?

उत्तर—विंछी, सर्प, कानखजूरा विगेरे जीवो रातनी वखते चूलानी गरम जगा होवाथी भराई रहे छे तेमज कीडी, मंकोडी, कंथुआ विगेरे त्रस जीवो पण चूलाउपर चडेल

होवाथी चूलो सळगावती वखते घणुंज ध्यान राखवुं. सवारे बराबर अजवाळुं थया पछी नजरे जोवाय त्यारे सुंवाळा झाडुथी, शणनी अथवा भींडीनी पुजणीथी चूलाने पुजवो (एटले साफ करवो). तेम करवाथी जे जीव होय ते चाल्या जाय त्यारबाद चूलाने सळगाववो. तेमां पण खूब उपयोग राखवानो छे. छाणां तथा लाकडांने खूब खंखेरवां. छाणांने फोडीने तेना टुकडा करी मांहे कोई जीव होय तो तपास करी काढी नाखी पछी वापरवां. तेमज लाकडामां पण कीडां, मंकोडी, कानखजूरादिक जीवो भराई रहे छे माटे लाकडां पण खूब तपासीने वापरवां. घणां जाडां लाकडां होय ने तेमां पोल होय तो ते वापरवां नहीं. कारण के तेमां जीवो रहे छे. घणी वखत लाकडाना मोटा टुकडामांथी सर्प जेवां पंचेंद्रिय जीव नीकळे छे. जोया विना एमने एम चूलामां मूकीए तो आपणी आळसने लीधे बिचारा निर्दोष जीवोनो प्राण जाय ने आपणने महा पाप लागे. माटे सारी रीते जोया पछी चूलो सळगाववो. श्रीमंत श्रावकोने त्यां (नोकरो) रसोया रसोइ माटे राखेला होय छे. तेओनी उपर देखरेख राखी दया

पाळवांनुं काम शीखवनुं ए सुज्ञ श्रावीकाओनो मुख्य धर्म छे. बेनोने फकत हुकम करवानुंज काम छे तेमां आळस करशे तो हजारो जीवोना प्राण जशे ने हुकम करशे तो तेटला जीवोने बचाववानुं पुण्य बांधशे. माटे जरूर पुण्यशाळी थवा उपर कह्या प्रमाणे वर्तवा उपयोग राखी काम करशो. तेमज रसोई थई रह्या पछी पण चूलो बूजावती वखते ध्यान राखवुं.

प्रश्न--चूलो बूजावती वखते केम करवुं ?

उत्तर-चूलो बूजाववो होय त्यारे चूलामांथी बळतां लाकडां काढी तेनापर घणा माणसो पाणी नाखे छे तेथी करी अग्निकायना तथा अपकायना जीवोनो नाश थाय छे. वळी नाखेल पाणीनी वराळ नीकळवाथी उडता त्रस जीवोनो पण नाश थाय छे. तो तेम न करतां लाकडां बहार काढी तेनी मेळे ठरवां देवां. घणा माणसो चूलामांथी बधो अग्नि बहार काढी तेमां पाणी रेडी लींपी नाखे छे. तेम करवामां पण घणुं पाप छे. चूलो लींपवो होय तो तदन थंडो थया पछी राखने काढी लई चूलो लींपवो. जैन धर्ममां जीवनी रक्षा करवानो प्रथम धर्म छे. माटे जे जे स्थळे जीवनी हानि थाय ते

काम श्रावकोए कदी करवुं नहीं. दरेक कार्यमां विचार करी दया सहित काम करवुं.

विनंति–उपरनी जीवदयानी हकीकत खरेखरी ध्यानमां राखवानी छे. हवेथी अमे आपना बताव्या मुजबज वर्तीशुं. तेथी विरुद्ध कार्य करशुं नहीं. जेवी जिनेश्वरनी आज्ञा छे ते प्रमाणे चालवुं ए अमारो खास धर्म छे.

पाठ ५४ मो.

श्रावकाचार–भाग ४ थो.

भोजन विचार.

अध्यापक–प्रातःकाळमां सूर्य उग्या बाद शुद्धपणे देवगुरुना दर्शन पूजा कर्या पछी प्रथम पहोर वित्याबाद बीजा पहोरमां भोजन करती वखते आपणे घेर आपणा इष्ट मित्र, अतिथि (परोणा) आव्या होय तेने आदरसत्कारथी आपणी साथे भोजन करवा बेसारवा. जमती वखत ध्यान राखवुं के कई दिशामां मुख राखीने बेसुं छुं ते बराबर लक्षमां राखवुं. मतलब विदशा सामुं मुख राखीने बेसवुं नहीं.

प्रश्न–विदशा कई कई कहेवाय ? ने तेमां शुं नुकसान थाय ?
उत्तर–शास्त्रमां कह्युं छे के इशान, अग्नि, नैऋत्य, वायव्य अने दक्षिण दिशा तरफ मोढुं राखीने बेसवुं नहीं. ते दिशाओ तरफ मुख राखीने बेसवाथी आयुष्य अने लक्ष्मीनो नाश थाय छे. पूर्व तथा उत्तर तरफ मुख राखीने जमवाथी घणो लाभ थायछे. जम्या पहेला भावना भाववी.
प्रश्न–भोजन कर्या अगाउ भावना केवी भाववी ?
उत्तर–भोजन करवा बेठा अगाउ भावना भाववी के कोई मुनिमहाराज दश विधिए यतिधर्म पाळनार महाराज पधारे तो तेमने आहार वोरावीने भोजन करुं. एम भावना भाववी जोइए. वळी जमती वखत मोटा सारा पाटला उपर बेशीने भोजन करवुं.
प्रश्न–जमवानी जग्या केवी जोइए ?
उत्तर–ज्यां जमवा बेसवानुं होय ते जग्या खुली न होवी जोइए. अगासी विगेरे ठेकाणे जमवा बेसवुं नहीं. उपर चंदरवो बांधेलो जोइए. सारी हवा ने सारो प्रकाश (अजवाळुं) होवो जोइए. अंधारामां जमवाथी, रात्रि भोजननो दोष लागे छे. कारण के अंधारामां जीवजंतु पडे तेनी खबर पडे नहीं. तेमज कोई झाड नीचे

बेसीने जमवुं नहीं. केवां वासणमां जमवुं ते पण खास जरूर ध्यानमां राखवुं.

प्रश्न—जमवानां वासण केवां जोइए. ?

उत्तर—समयने अनुसरी शक्ति मुजबनां वासणोमां जमवुं. श्रीमंत (पैसादार) गृहस्थोए चांदीनां वासणमां जमवुं. चांदीनां वासणमां जमवुं ए घणुं उत्तम छे. तेनाथी शरीर नीरोगी रहे छे, आयुष्य वधे छे, लक्ष्मी प्राप्त थाय छे ने सदा सुखी रहेवाय छे. सामान्य मनुष्योए कांसानां अथवा कलई दीधेलां पीत्तळनां वासणमां जमवुं. पण आजकालना फेशननी फीशीआरीवाळां लोहपात्रने मान आपी तेमां जमे छे ते घणुं खराब छे. माटे तेवां वासण वापरवां नहीं.

विनंति—खरेखरज आजकालना लोको नवीन धातुनेज पसंद करे छे ते तो चांदीना जेवी होय छे पण तेने लोको लोढानाज कहे छे ने आप पण तेमज कहो छो तो अमारे तो तेवा वासणो वापरवां नहीज एम नीश्चय कर्यो छे.

पाठ ५५ मो.

श्रावकाचार—भाग ५ मो.

भोजन विचार.

अध्यापक—उपरना पाठमां तमने हजी बराबर समजाव्या

नथी पण आजकालना लोको खरेखर मुर्खाइ करी जे वासणो वापरे छे ते नज वापरवा जोइए.

प्रश्न—हालना वखतमां माणसो केवां वासणो वधारे वापरे छे!

उत्तर—केटलाएक माणसो टीन (इनेमल) लोढाना वासणोने उत्तम गणी वापरवा लाग्या छे. बधा माणसो ते वापरता नथी. एवां वासणो कोई पण जैन यां हिंदु भाइओए वापरवा योग्य नथी. मुंबई समाचार विगेरे पत्रो उपरथी एम मालम पडे छे के तेवां वासणोने ग्लेज् (सफाई) करवामां इंडांनो रस वापरवामां आवे छे अने जीवता बळदोने मारी तेनां आंतरडानो प्रवाही पदार्थ पण वापरे छे. माटे एवां वासणो वापरीने पापने उत्तेजन आपवुं ए घणुं खराब छे. वळी तेवां वासणो जुनां थया पछी तेनी कांइ पण कींमत उपजती नथी. तांबा पीतळनां वासणो जुनां थाय तो पण तेनी अर्धी कींमत उपजे छे. लोढानां वासणमां खावाथी आयुष्य कमी थाय छे, बुद्धिनो नाश थाय छे. एवा घणा दुर्गुण तेवा वासणो वापरवामां छे माटे सदाने माटे तेनो त्याग करवो उचित छे. केटलाएक माणसो पत्रावळां अने पडीआमां तथा केळनां तेमज कमळनां पांदडांमां जमे छे. पण श्रावकोए तेमां जमवुं नहीं ?

प्रश्न–पत्रावळामां शा माटे जमवुं नहीं ?

उत्तर– पत्रावळां विगेरेमां जीवात रहे छे. वळी तेमां जम्या-
पछी एठवाड रहेवाथी सम्मूर्च्छिम जीव उत्पन्न थाय छे
माटे तेमां जमवुं योग्य गणाय नहीं.

अध्यापक–जमती वखते मौन रहेवुं जोइए.

प्रश्न–जमती वखत शा माटे मौन रहेवुं ?

उत्तर–मौन रहेवुं एटले जमतां बोलवुं नहीं. कारणके ज-
मती वखत वातोना गपाटा मारवाथी थाळी तरफ ध्यान
रहेतुं नथी. अने तेमां जीवात पडे तेनी मालम रहे
नहीं. तेमज रसोईने वखाणवी अथवा नींदवी ए पण
अठीक छे. माटे मौनपणे जमवुं वधारे सारुं छे. "जमी
रह्याबाद हाथने बे हांचण उपर लुही नाखवाथी घणो
फायदो छे." एम वैद्यकशास्त्रनो मत छे. जम्या बाद
मुखवास खावो. पण ते उत्तम होवो जोइए. सोपारी
सडेल अथवा खोरी खावी नहीं. जो सोपारीनी जी-
वात खावामां आवे तो क्षयरोग थाय छे. अने तेथी
माणसोना प्राण जाय छे. एलायची पण फोलीने खावी,
आखी खावाथी अंदरना जंतु खवाई जाय तो महा
भयंकर रोग थाय छे. तेम पान खावां होय तो ते तपा-

सीनें खावां कारण तेनी नसोमां तंबोळी नाग रहे छे. चखते ते खाधामां आवे तो माणसनुं तुरत मृत्यु थाय छे. जमी रह्यापछी कममां कम सो पगलां चालवुं जोइए. शास्त्रमां कह्युं छे के भुक्तं शतपदं गच्छेत् आदिक भोजनना घणा प्रकार छे. अहीं तो संक्षिप्त बताव्युं छे. तमे मोटा थशो त्यारे बधी मालम पडशे.

प्रश्न—केटलाक लोको जम्यापछी तमाकु खाय छे ते शा माटे खाता हशे? शुं ते मुखवास छे?"

उत्तर—शाबास छे बाळको, आ प्रश्न घणुं महत्वनुं छे ने ते बराबर समजवुं पण जोइए. तमाकु खावामां महा मोटुं पाप छे. तमाकु खाइ ज्यां थुंके छे त्यांना जीवोनो नाश थइ जाय छे. वळी तमाकु खानारना चेहेराउपर बीलकुल तेज रहेतुं नथी. तमाकु खानारनुं लोही बगडी पाणी जेवुं थइ जाय छे. केटलीक स्त्रीयो पण खाय छे. पण खानार माणस मुर्ख समजवा के जे वस्तुथी धर्मनो तथा शरीरनो नाश थतो होय तेवी वस्तु कदी खावी नही तेम सुंघवी पण नही

विनंति–आपे भोजन विधिनी जे हकीकत बतावी ते प्रमाणे यथार्थ विचार करीने अमो वर्तीशुं. अने बीजाओने पण तेना माटे भलामण करशुं.

पाठ ५६ मो.

श्रावकाचार–भाग ६ ठ्ठो.

अध्यापक–जमी रह्या पछी व्यवहार कार्य वेपारादिकनुं काम करवामां घणो विचार करवानो छे.

प्रश्न–वेपार करवामां शेनो विचार करवो ?

उत्तर–श्रावकोए केवा वेपार करवा ते अगाउना पाठमां दर्शाववामां आवेलछे. ते पांच सामान्य व्यापार, पांचकुवाणिज्य व्यापार तथा पांच महाकर्मबंधनना व्यापार. ए पंदर कर्मना वेपारना जे पाठ आगळ आवी गया छे ते प्रमाणे दोषरहित नीतिथी, ठगाई अथवा विश्वासघात कर्या वगर शुद्ध मनथी व्यापार करवो. तेमां कोईनुं डूबाववुं नहीं. श्रावको नीति राखी व्यापार करे तो कोई दिवस दुःखी थायज नहीं. दिवसना व्यापारादिक क्रिया करी सांजना सूर्य अस्त थया अगाउ घेर आवी भोजन [वाळु] करवुं. पछी सांजनी धर्मक्रिया प्रति-

क्रमणादि करी देवगुरुनां दर्शन करवां. त्यार पछी पोतानां पुत्र पुत्रादिकनो अभ्यास तपासवो. स्कूलमां व्यवहारिक केळवणीमां शुं शुं अभ्यास कर्यो ? पाठशाळामां धार्मिक शुं अभ्यास कर्यो ? विगेरे पूछी पोतानां मावाप हयात होय तो तेमनी सुखसाता पूछी सेवा चाकरी करी भ्रात, भगिनी, नोकरचाकर, तमाम जानवर (गाय, भेंस, घोडा विगेरे) नी संभाळ लई पछी पोताना शयनगृह (सूवानी जगा)मां जई पोतानी स्त्रीथी घरना कार्यनी वार्तांचित करी निद्रा लेवी. ते वखते जिनराजनी भावना भाववी के हे जिनराज धन्य छे आपना दयामय धर्मने अने धन्य छे गुरु महाराजने के जे मने धर्मनो रस्तो बताव्यो. आजनो दिवस मारो आनंदमां गयो. मैं धर्म, ध्यान, दान, व्रत यथाशक्ति आज रोज कर्युं छे ते मारुं लेखे लगाडशो. आ संसार असार छे, आयुष्य अस्थिर छे, हुं आपनुं शरण लईने निद्रावश थाउं छुं. एम कही नीचे प्रमाणे शरणां बोलवां:—

अरिहंत शर्ण, सिद्ध शर्ण, साधु शर्ण, केवळी परुपेल जैन धर्म शर्ण. ए चार शर्ण मारे सदा होजो. एम

कहीं नवकार मंत्रनुं स्मरण करतां निद्रावश थाय. रात्रिए सूता पछी कोई शुभ स्वप्न आवे तो उठीने धर्म जागरण करवुं. सूई रहेवुं नहीं. सवारे उठीने गुरु पासे अने गुरुनो जोग न बने तो स्वप्ननी वात गायना कानमां कहेवी. पण बीजा कोईने कहेवी नहीं.

प्रश्न--स्वप्ननी वात बीजाने शामाटे न कहेवी ?

उत्तर—जो गुरु विगेरे ज्ञानी पुरुषोने ते वात कहेवामां आवे तो तेनो जे अर्थ सत्य सत्य होय तेज फळ साथे बतावे ने ते प्रमाणेज बराबर यथाविधि फळीभूत थाय. पण मूर्ख माणसने कहेवामां आवे तो उलटो अर्थ बतावे ने स्वप्ननुं फळ निष्फळ जाय. माटे विचारीने काम करवुं. वळी हमेशां प्रभातमां वहेला उठी पहेला पाठमां कह्युं छे तेम प्रभु स्मरण करवुं. बाळको ! तमे ध्यान राखजोके श्रावकोना घणा आचार छे. तमे जेम जेम धर्मने जाणशो तेम तेम वधारे मालम पडशे. पण हाल तो तमारे आ तत्त्वप्रकाश पाठमाळामांथी शीखेलुं बराबर ध्यान राखी ते प्रमाणे वर्तवुं तो आगळ उपर चिंतामणी रत्न समान धर्मनी प्राप्ति थशे, अने मोक्षपदनो रस्तो मळशे.

विनंति-साहेब! आपना वचनामृतरुपी मणका (पाठो) अमारा हृदयमंजुषा (पेटी)मां भरी राख्या छे. ते खजानो अमारे सदा काममां आवशे. अमो कायम पाठमाळानी शीखामण प्रमाणे वर्तशुं.

पाठ ५७ मो.

मोक्ष पाहुडी.

अध्यापक-बाळको, आ पाठ तमारा माटे घणोज महत्वतानो छे. तेथी वधारे ध्यान आपवुं जरूरनुं छे. उपरना मथाळामां शुं लख्युं छे? वांचो. (मोक्ष पाहुडी) एनो अर्थ एवो थाय छे के मोक्षनी पाहुडी एटले मोक्षे जवानी एक (सीडी) नीसरणी छे. तेने चौद पगथीआं छे. ते चौद पगथीआंथी तमे मोक्ष चडी शको. तेटला माटेज आ तत्त्वप्रकाश पाठमाळामां तमने तत्त्व शीखववामां आवेछे. आ पाठमाळामां फकत जैन धर्मना तत्त्वनुं मूळ बताववामां आव्युं छे. पहेला भागमां तो फकत तत्त्वनी ओळखज करावी छे. तत्त्वनो प्रकाश तमे वधारे जोशो तेम तेना प्रकाशना जोरथी मोक्ष पाहुडीओ देखाशे ने तेनापर चडवानुं तमोने मन थशे. ते मोक्ष

नीसरणी ज्यां छे त्यां पहेला पगथीआ पासे एक दरवाजो आवे छे. ते दरवाजो घणा अंधारामां छे. ते तत्त्वना प्रकाश विना देखाय नहीं.

प्रश्न–ते दरवाजो क्यारे जोवामां आवे ?

उत्तर–ज्यारे पूर्णपणे तत्त्वनो प्रकाश तमे जोशो त्यारेज प्रकाशना जोरे देखाशे.

प्रश्न–ते दरवाजो क्यां छे ?

उत्तर–ते दरवाजो तमारी नजीक छे. पण ते जे जंगलमां छे तेनुं नाम मिथ्यात्व जंगल छे. तेमां मोटा मोटा अजगरो रहे छे. घणा सर्प, विंछी पण रहे छे. ते अजगरो दरवाजो शोधनारने गळी जाय छे. तेटला माटेज तमने तत्त्वनो प्रकाश बतावनानी जरूर छे. प्रकाशथी तमे अंधारामां अजगर विगेरेने जोइ शकशो एटले तेनाथी बचीने मोक्ष पाहुडोना दरवाजामां पहोंची जशो. त्यां गया एटले एक सुंदर द्वार (दरवाजो) तमारी नजरे पडशे. तेना उपर लेख हशे के "मोक्ष जवानो समकित नामनो दरवाजो" तेनी पासे एक पाटीआमां सडसठ वचननी शीखामण लखी हशे ते बराबर ध्यानथी वांचवी.

प्रश्न–सडसठ बोल (वचन) नी शीखामणमां शुं शुं लख्युं हशे ?

उत्तर–चार सद्दहणा. त्रण लिंग, त्रण शुद्धि, दश विनय, पांच दूषण, आठ प्रभावक, पांच भूषण, पांच लक्षण, छ जतना, छ आगार, छ भावना, छ स्थानक ए प्रमाणे सडसठ वचन विस्तारथी बताव्या हशे.

प्रश्न–चार सद्दहणा एटले शुं ?

उत्तर–१ जीवादिक विचार माटे जीव विचार नव तत्त्वादिकनो अभ्यास करी सत्य जाणवुं.

२ आचार्य, उपाध्याय, साधु, यति विगेरे सुगुरुनी सेवा करवी ते सत्य जाणवुं.

३ समकित भ्रष्ट पासथादिकनो संग करवो नहीं. ज्ञानी वचन सत्य जाणवुं.

४ बौधादिक अन्य धर्मीओ-तथा तेवा दर्शनोथी दूर रहेवुं. ज्ञानी वचन सत्य जाणवुं.

प्रश्न–त्रण लिंग एटले शुं ?

उत्तर–१ जैन सिद्धांत सांभळवानी अभिलाषा राखवी.

२ चारित्र पाळवानी अभिलाषा राखवी.

३ देव गुरुनी सेवानी अभिलाषा राखवी.

प्रश्न–त्रण शुद्धि एटले शुं ?

उत्तर–१ मनशुद्धि एटले मन निर्मळ राखवुं.

२ वचनशुद्धि एटले वचन शुद्ध बोलवुं.

३ कायाशुद्धि एटले कायाने शुद्ध राखवी.

प्रश्न–दश विनय एटले शुं ?

उत्तर–१ अरिहंत देव, २ सिद्ध देव, ३ चैत्य ४ श्रुतज्ञान ५ चारित्रधर्म ६ गुरु महाराज ७ आचार्य ८ उपाध्याय ९ प्रवचनसंघ १० सम्यग् दर्शन ए दशेनो विनय राखवो.

प्रश्न–पांच दूषण कयां कयां ?

उत्तर–१ शंकादूषण–एटले श्री वीतराग प्रभुना वचनमां शंका करवी ते.

२ कांक्षा दूषण–अन्य धर्मीओनां वखाण करवां ते.

३ वितिगिच्छादूषण–धर्मना फळमां संदेह राखवो ते.

४ मिथ्या मति गुण वर्णना -पाखंडीओनी प्रशंसा करवी ते.

५ मिथ्या मति परिचय–पाखंडीओनो घणो परिचय राखवो ते.

प्रश्न–आठ प्रभावक कयां कयां ?

उत्तर–१ प्रावचनिक–सर्व वस्तुना जाण ते. (जैन तत्ववेत्ता)
२ धर्मकथी–धर्मोपदेश होय ते.
३ वादी–न्याय वादने जाणे ते.
४ नैमित्तीक–निमित्तना जाण होय ते
५ तपस्वि–क्षमावंत प्रभावक.
६ विद्यासिद्ध–विद्यावान प्रभावक.
७ सिद्ध संपन्न प्रभावक. (चमत्कारिक प्रयोग वेत्ता)
८ कवि प्रभावक ए रीते आठ प्रभावक जाणवा.

प्रश्न–पांच भूषण कयां कयां ?

उत्तर–१ कुशळ पणुं–जैन मार्गमां कुशळता राखी नीतिथी धर्म पाळवो.
२ जिन शासननी प्रभावना करवी.
३ जैन तीर्थनी सेवा करवी.
४ जैन धर्ममां स्थिरता राखवी.
५ देव, गुरू, धर्म, अने जैन सिद्धांतनो विनय करवो.

प्रश्न–पांच लक्षण कोने कहेवां ?

उत्तर–१ उपशम एटले क्रोधने समावी अपराधिपर दया करवी.
२ संवेग एटले मोक्षना सुखनो अभिलाष राखवो.
३ निर्वेद–दुःखथी विरक्तपणुं चाहवुं.

४ अनुकंपा–सर्व जीवने दुःखथी नीवारवा.

५ आस्तिक्य–धर्मउपर शुद्ध आस्था राखवी.

प्रश्न–छ प्रकारनी जतना एटले शुं ? अने ते कोने कहेवी ?

उत्तर–१ जयणांवंदन–परतीर्थीनी साथे वंदन करवुं तेमां जतना राखवी.

२ नमन–नमस्कार करवा–नमवुं तेमां जतना राखवी.

३ परतीर्थीनी साथे थोडुं बोलतां पण जतना राखवी.

४ अनुप्रदान–वारंवार दान आपवुं तेमां जतना राखवी.

५ आलाप–तेओने अशनपानादि आपतां पण जतना राखवी.

६ तेओने गंध, पुष्पादिक आपवानी जतना राखवी.

प्रश्न--आगारना छ प्रकार कया कया ?

उत्तर–१ राजाना हुकमथी करवुं पडे ते.

२ स्वजनादिकना आग्रहथी करवुं पडे ते.

३ बळवान पुरुषना हठथी करवुं पडे ते.

४ देवताना भयथी करवुं पडे ते.

५ गुरुना आग्रहथी करवुं पडे ते.

६ कांतार वृत्तिथी (आजीविका माटे) करवुं पडे ते.

प्रश्न–छ प्रकारनी भावना कोने कहेवाय ?

उत्तर–१ समकित धर्मरूपी वृक्षनुं मूळ छे ते भावना भाववी.
२ समकित–धर्मरूपी नगरनुं द्वार छे.
३ समकित–धर्मरूपी महेलनो पायो छे.
४ समकित–धर्मने रहेवानो आधार छे.
५ समकित–धर्मनुं भाजन छे.
६ समकित–धर्मनो निधान छे.

प्रश्न–छ स्थानक कयां कयां ?

उत्तर–१ जीव सदाय छे. २ जीव नित्य छे.
३ जीव कर्मनो कर्त्ता छे. ४ जीव कर्मने भोगवनार छे.
५ जीवने कोई दिवस मोक्ष छे.
६ जीवने मोक्षनो उपाय कर्म रहित थवानो छे.

उपर प्रमाणे सडसठ (बोल) वचन बराबर वांचीने तेनो अर्थ समजीने ते प्रमाणे वर्ते तो तरत दरवाजानी अंदर नीसरणी देखाय छे. तेनां चौद पगथीआं चडवाने आ सडसठ वचननी घणी जरूर छे. तेटला माटेज आ सडसठ वचनो बताव्यां छे. हवे तमे आगळ ते पाहुडी (मोक्षनां चौद पगथीआं) नी वात आगळना पाटमांथी जाणशो. ते बराबर ध्यानमां राखजो.

विनंति–उपर बतावेल सडसठ बोलनी शीखामण अमे वारं-

वार ध्यानमां लई ते प्रमाणे वर्ती ते दरवाजो शोधी चौद पगथीआं चडशुं एवी उमेद छे. ते आपना प्रतापथी सिद्ध थशे ए सत्यमेव.

पाठ ५८ मो.

मोक्ष पाहुडी भाग २ जो.

अध्यापक—आगळना पाठमां कह्या प्रमाणे चौद पाहुडी (पगथीआं) नी वात सांभळी विचरजो.

प्रश्न—चौद पगथीआं कयां कयां ?

उत्तर—१ पगथीयुं—मिथ्यात्व नामथी ओळखाय छे. ते रंगे काळुं छे. तेमां बे प्रकारे काळा रंग देखाय छे. अर्ध भागमां एकदम श्याम काळाश छे ने अर्ध मां थोडीक काळाश छे. ते पहेलुं पगथीयुं.

२ जुं पगथीयुं. सास्वादनना नामथी ओळखाय छे. तेनो रंग पण घणा भागमां काळो छे अने थोडाक भागमां एक झीणी लीटी सफेद रंगनी जोवामां आवे छे, ते बीजुं पगथीयुं.

३ जुं पगथीयुं मीश्र नामथी ओळखाय छे. तेनो रंग मिश्रण करेल छे. कांइक सफेद अने कांइक काळाश छे ते त्रीजुं पगथीयुं.

४ थुं पगथीयुं अविरति सम्यग्दृष्टि ए नामथी ओळखाय छे ते पगथीआनो रंग घणा भागमां बहु सारो सुंदर छे. तेने जोतां मन आनंदमां आवे छे. तेमां काळाशनो भाग थोडोज रहेल होय छे ते चोथुं पगथीयुं.

५ मुं पगथीयुं देशविरतिना नामथी ओळखाय छे. ते चोथा पगथीआना जेवुं घणुं सुंदर छे. पण हजी तेनो रंग कांइक मेलो छे. जेवो निर्मळ रंग जोइए तेवो नथी ते पांचमुं पगथीयुं.

६ ट्ठुं पगथीयुं प्रमत्त संयतना नामथी ओळखाय छे. तेनो रंग घणो उत्तम छे. पण ठेकाणे ठेकाणे चीकाश (लपटणुं) छे. त्यां चडतां चडतां जो लपटे तो पहेले पगथीए आवी पडे छे. ते छठ्ठुं पगथीउं.

७ मुं पगथीयुं अप्रमत्तना नामथी ओळखाय छे. तेनो रंग उज्वळ छे. त्यां चडनारा कोइकज वीरला पुरुष होय छे. त्यां गया एटले उपरना भागमां रत्न जेवुं

तेज देखाय छे. ते सातमुं पगथीयुं.

८ मुं पगथीउं **अपूर्वकरण**ना नामथी ओळखाय छे. त्यां पहोंचनारने अपूर्व आनंद थाय छे त्यां तेना मनने नक्की थाय छे के कठण कठण पायरीओ चडीने आव्यो पण मोक्ष नजरे देखातुं होय तेवो आनंद थाय छे. तेनो रंग घणो सारो तारा जेवो चमकतो देखाय छे. ते आठमुं पगथीउं.

९ मुं पगथीउं **अनिवृत्ति**ना नामथी ओळखाय छे. ए पगथीआना रंगमां नव रेखा जोवामां आवे छे अने ते नवनवा रंगथी रंगेल होय छे. वळी सुंदर ने मनोहर होवाथी जीवने आनंद उपजे छे ते नवमुं पगथीउं.

१० मुं पगथीउं **सूक्ष्म संपराय**ना नामथी ओळखाय छे. तेनो रंग अति उज्वळ चकचकित छे. अहीं पहोंच्याथी आत्मा घणा कर्मना भारथी ओछो थई जाय छे. अने थोडां कर्मवाळो थाय छे. ए दशमुं पगथीउं.

११ मुं पगथीउं **उपशांत मोह**ना नामथी ओळखाय छे. आ पगथीआनो एक बाजुनो भाग घणो ढोळाववाळो होय छे. अहींथी पडवानो भय छे माटे चडनारे त्यां

घणुं सावध रहेवुं जोइए. तेनो रंग पण उत्तम छे. ए अगीआरमुं पगथीउं.

१२ मुं पगथीउं **क्षीणमोह**ना नामथी ओळखाय छे. आ पगथीउं चड्या पछी पडवानी धास्ती बील्कुल रहेती नथी. कारण के अहीं मोहादिक सर्व क्षय थाय छे. तेनो रंग रत्नोथी पण अति तेजदार छे. हवे मोक्ष मळवाने वार नथी एम समजवुं. ए बारमुं पगथीउं.

१३ मुं पगथीउं **सजोगी केवळी**ना नामथी ओळखाय छे. त्यां पहोंच्या पछी मोक्ष नगरी नजरोनजर देखाय छे. त्यांनी वातने जाणे छे तेम त्यांना सुखने पण जाणे छे. ते पगथीआपर कर्मनो अभाव छे तेथी तेनो रंग तेजोमय देदिप्यमान झळकतो छे. ए तेरमुं पगथीउं.

१४ मुं पगथीउं **अजोगी केवळी**ना नामथी ओळखाय छे. आ चौदमे पगथीए चड्या के रत्नना अंबार जेवा तेजवाळी मोक्ष नगरीना मोक्ष मेहेलनां दर्शन थाय छे, अने तत्काळ आत्माराम त्यां जई बेसी जाय छे. माटे बाळको ! आ चौद पगथीआं चडीने मोक्ष नगरीना मोक्ष मेहेलमां बेसवानी सदा इच्छा करजो. आ चौद पगथीआंने शास्त्रमां चौद गुणस्थानक पण कह्यां छे.

ए वातो घणीज बारीक छे. ते घणा ज्ञान विनां समजाय तेम नथी. माटे तमने घणाज संक्षिप्तमां आ चौद गुण-स्थानकनी वात समजावी छे. ते तमे शीखवाने उमेद राखजो.

प्रश्न—मोक्ष नगरीमां शुं सुख हशे ?

उत्तर—त्यां अनंतु सुख छे. भाइओ ! आपणे माताना उदरमां अंधारामां साडानव मास रही असंख्य दुःख सहन करी जन्म लई केटलाक मोहमां डूबी केटलाक महा रोगमां दुःखी थई संसारना क्लेश सहन करतां जरा (घडपण) नुं दुःख सहन करी अनंत दुःख भोगवी मरण पामी पाछा माताना उदरमां जई अंध-कारनुं दुःख सहन करी जन्मीए छीए. एम अनंतवार अनंताकाळथी घटना थाय छे पण जीव क्यांय सुखी थयो नहीं. ते जो मोक्ष नगरमां पहोंची जाय तो अमर थई जाय. पछी जन्म, जरा के मृत्यु कोई दुःख आवी शके नहीं एवी ते नगरी छे. माटेज त्यां जवानी उपर जणावेली चौद पांहुडी चडी त्यां जवुं.

विनंति—आप साहेबे आ बे पाठनी वात समजावी ते पूरेपूरी अमारा ध्यानमां लीधी छे. अमे आगळ वधारे

वधारे तत्त्व ज्ञानरूपी तेजने प्राप्त करी तेना तेजना जोरथी चौद पगथीआं चडी मोक्ष महेलमां जशुं एवी इच्छा छे.

पाठ ५९ मो.

जंबु द्वीप.

अध्यापक—बाळको ! तमने जीव विचारना भेदनी केटलीक वातो आ तत्त्व प्रकाश पाठमाळामां शीखवी छे. ते फकत तमारी वयना प्रमाणमां (प्राथमिक) पहेलीवार समजने माटे थोडी थोडी बतावी छे. कारण के वधारे कठण वात तमे हजी समजी शको नहीं. आ तत्त्व प्रकाश पाठमाळानो बीजो भाग ज्यारे तमारा शीखवामां आवशे त्यारे तमे वधारे वातने समजशो. हवे तत्त्व प्रकाश पाठमाळानो पहेलो भाग पूर्ण थवा आव्यो छे. तेमां पहेलां जीवनी थोडी समज आप्या पछी भक्ष्याभक्ष्य माटे समजाव्युं छे. त्यारबाद वासी, वीदळ, चळीत रस, कर्मादान, श्रावकाचार विगेरे थोडुं थोडुं समजाव्युं छे. हवे तमने जरा लेश मात्र भूगोळ एटले

जे पृथ्वी उपर आपणे रहीए छीए तेनुं नाम शुं ते तमने कही बतावबामां आवशे.

प्रश्न–पृथ्वीना जे भागमां आपणे रहीए छीए तेनुं नाम शुं?

उत्तर–आपणे भरत क्षेत्रमां रहीए छीए. ते जंबुद्वीपनो एक भाग छे.

प्रश्न–भरत क्षेत्रना बीजा केटला भाग छे ?

उत्तर–जंबुद्वीप एक लाख जोजननो छे. तेमां त्रण क्षेत्र छे. एक भरतक्षेत्र, बीजुं एरव्रत क्षेत्र अने त्रीजुं माहावीदेह क्षेत्र. तेनी वचमां मेरु पर्वत छे. मेरु पर्वतनी दक्षिण दिशामां भरत क्षेत्र छे. अने उत्तर दिशामां एरव्रत क्षेत्र छे. पूर्व छेडाथी पश्चिम छेडासुधी ठेठ माहावीदेह क्षेत्र छे. ते वचमां छे. तेनी वचमां मेरु पर्वत आववाथी तेना बे विभाग गणाय छे. एक पूर्व माहावीदेह अने बीजो पश्चिम माहावीदेह. एवी तेनी समज छे. ते वात हाल तमो बाळको नानी वयनः होवाथी समजाय तेम नथी. फकत तमोने भास करावेल छे. भरत क्षेत्रमां आपणे रहीए छीए.

प्रश्न–जंबुद्वीप जेवा बीजा द्वीप हशे ?

उत्तर–जंबुद्वीप जेवा बीजा अनंत द्वीपो छे. तेनी समज

घणीज छे. तमे मोटा थई धर्मनां पुस्तको वांचशो त्यारे बधी समज पडशे. माटे ते वात हाल तमारे पूछवी नहीं केमके ते घणी गहन छे. ते तमाराथी समजाशे नहीं.

प्रश्न--अढी द्वीपमां आपणे रहीए छीए तेम कहे छे तेनुं कारण शुं ?

उत्तर--द्वीपांतरनी वातो घणी छे. तेमां तमारे पडवानी हाल जरूर नथी. कारण के तेनी समज पडे नहीं ने बीजुं शिक्षण लेवाय नहीं. तो पण थोडी समज तमोने पाडुंछुं. आ जंबुद्वीपनो आकार गोळ छे. ते दळवानी घंटीना पथरना आकारे छे. तेनी बहार लवण समुद्र नामनो एक समुद्र छे. ते चारे बाजु फरतो बे लाख जोजननो छे तेना पछी धातकी खंड नामनो द्वीप छे. ते चार लाख जोजन मोटो गोळ आकारनो छे. तेने फरतो पण काळो दधी समुद्र छे. ते आठ लाख जोजननो छे. तेना पछी पुष्कर द्वीप सोळ लाख जोजननो छे. तेना बे विभाग कर्या छे. आठ लाख जोजनमां माणसनी वस्ती छे, अने आठ लाख जोजनमां माणसो नथी. तेथी तेने अर्धो द्वीप कहे छे. एम एक जंबुद्वीप बीजो धातकीखंड अने अर्धो पुष्कर द्वीप एम बधा मळीने

अढी द्वीप कहेल छे. ते बाबतमां वधारे समज वधारे ज्ञान मळवाथी थशे ए नक्की समजवुं. आपणे जंबुद्वीपना भरत क्षेत्रमां रहीए छीए.

विनंति–अमोने जंबुद्वीपनी संक्षिप्त समज उपरनी हकीकतथी मळे छे.

पाठ ६० मो.

जम्बुद्वीप भाग बीजो.

मनुष्यना ३०३ भेदनी समज.

अध्यापक–जंबुद्वीपमां मनुष्यनां नव क्षेत्र छे. पेहेलुं भरत, बीजुं एरव्रत, त्रीजुं महावीदेह ए त्रण कर्म भूमीनां क्षेत्र छे. पेहेलुं हिरण्यवय, बीजुं हेमवय, त्रीजुं हरीवास, चोथुं रम्यकवास, पांचमुं देवकुरु, छठुं उत्तरकुरु, ए छ अकर्म भूमीनां क्षेत्र छे.

प्रश्न–कर्म भूमी एटले शुं ने अकर्म भूमी एटले शुं.

उत्तर–ज्यां असि, मसि, कृषिना वेपार होय तेने कर्म भूमिज कहेवाय अने असि, मसि, कृषिनो वेपार न होय ते अकर्मभूमिज कहेवाय.

प्रश्न–असि, मसि, कृषिना वेपार एटले शुं.

उत्तर–असि एटले तरवार, कोदाळी, ने पावडो वीगेरे सर्व जातनां हथीआरोथी काम थाय ते असि कर्मनो व्यापार कहेवाय. अने मसि एटले साहीथी लखेल ज्ञान चोपडा विगेरेथी व्यापार थाय ते मसि कर्मना व्यापार कहेवाय अने कृषि एटले खेतर खेडी अनाज पेदा करवुं तथा झाड पालो फळ फूल विगेरेनो व्यापार कृषि कर्म कहेवाय. अर्थात् दुनीआमां जे कंइ कर्म थाय छे ते असि, मसि ने कृषि ए त्रणनी अंदर बधां कर्म आवी गयां छे, ने ए त्रण कर्म ज्यां न होय ते अकर्मभूमी कहेवाय.

प्रश्न–भरत, एरव्रत अने महाविदेह ए त्रणने आपे जम्बु-द्रीपमां कर्म भूमि क्षेत्र बताव्यां त्यारे अकर्म भूमिनां छ क्षेत्र जम्बुद्रीपमां कये ठेकाणे छे ?

उत्तर–जम्बुद्रीपमां महाविदेह क्षेत्रना मध्य भागमां मेरु नामनो पर्वत छे. ते पर्वत एक लाख जोजन उंचो छे. अने तेनी आजु बाजु आगळ कहेलां हेमवय विगेरे छ अकर्म भूमिनां क्षेत्र छे अने त्यां असि, मसि कृषिना कर्म रहीत युगलीया नामना मनुष्यो वसे छे. ते

युगलिया मनुष्यो युगल (जोडाथी) जन्मे छे एटले जन्मती वखते पुत्र पुत्री तरीके एकज माताना उदरमांथी जन्मे छे पण मोटा थया पछी ए बेउ जणा स्त्री पुरुष तरीके संसार सुख भोगवे छे. अने तेने पण एक जोडी बाळक थया पछी मृत्यु पामी जाय छे. ते युगलियाओ कंई पण काम करता नथी.

प्रश्न—त्यारे ते खाता शुं हशे ?

उत्तर—तेज स्थानके कल्पवृक्ष नामनां वृक्षो होय छे ते कल्प वृक्षनी नीचे उभा रही मनमां इच्छा करे के मारे खावुं छे एटले कल्पवृक्ष तेनी इच्छा पूरी पाडे छे. एवी रीते त्यां आनंदथी रहे छे. ए छ क्षेत्र अकर्म भूमिनां तथा त्रण क्षेत्र कर्म भूमिनां मळी एकंदर नव क्षेत्रो छे (एटले मनुष्य क्षेत्र जंबुद्वीपमां छे). हवे जम्बुद्वीपना पछीनो बीजो जे धातकी खंडना नामे द्वीप छे तेमां बे भरत क्षेत्र छे, बे एरवत क्षेत्र छे ने बे महाविदेह क्षेत्र छे. एटले छ कर्म भूमिनां क्षेत्र धातकीखंडमां थयां अने बे मेरु पर्वत छे ते एक एक मेरु पर्वतना पासे छ छ अकर्म भूमिनां क्षेत्रो छे एटले एकंदर बार अकर्म भूमिनां क्षेत्र धातकीखंडमां थया. एकंदर बार अकर्म भूमिनां

तथा छ कर्म भूमिनां मळी अढार मनुष्य क्षेत्र धातकी खंडमां थाय. त्यार पछी धातकीखंडना उपर जे अर्धो पुष्कर द्वीप छे तेमां पण धातकीखंडना प्रमाणेज अढार मनुष्य क्षेत्र छे. एटले नव मनुष्य क्षेत्र जम्बुद्वीपनां अने अढार धातकीखंड द्वीपनां अने अढार पुष्करार्ध द्वीपनां एम कुले पीसताळीस मनुष्य क्षेत्र थयां. हवे छप्पन अंतर द्वीपमां मनुष्यो छे तेनी समज एवी छे के जम्बुद्वीपना बहार जे लवण समुद्र छे तेमां पर्वतनी दाढाओ छे. दाढा एटले पर्वतनो एक भाग समुद्रमां चाल्यो जाय तेने दाढा कहे छे एवी आठ दाढाओ जंबुद्वीपना बाहेर लवण समुद्रमां छे अने अकेक दाढापर सात सात द्वीप छे तेने अंतर द्वीप कहे छे. एटले आठ सत्ता छपन अंतर द्वीप थया. त्यां पण बधा द्वीपोमां मनुष्य वसे छे. हवे पीसताळीस मनुष्य क्षेत्र पहेलां आपणे गणी गयां ते अने छप्पन अंतर द्वीपनां मनुष्य क्षेत्र कुले एक सोने एक मनुष्य क्षेत्र थयां तेमां एकसोने एक पर्याप्त, एक सोने एक अपर्याप्त ने एक सोने एक संमुर्च्छम एम कुले त्रणसोने त्रण मनुष्यना भेद जाणवा.

बाळको आ वात समजवी ते घणा ज्ञाननुं काम छे. आगळ तत्वनां घणां पुस्तको जोवाथी तमारी पुरे पुरी समज थाशे पण हालमां तो संक्षेपथी तमने समजावी आं विषय पुरो करुं छुं.

पाठ ६१ मो.

साम्राट.

अध्यापक—उपरना पाठमां भरत क्षेत्रनी वात समजावी ते भरत क्षेत्रमां आपणे रहीए छीए. तेमां श्री वीरप्रभुनो "अहिंसा परमोधर्म" नामनो श्रीजैन धर्म आपणे पाळीए छीए. तेमां प्रथम देव श्री अरिहंत भगवाननी सेवा भक्ति करी नित्य दर्शन करवां. ने अज्ञाननो नाश करी ज्ञान बतावनवाळा श्री गुरुदेवनां नित्य दर्शन करवां. तेमने वंदीने नमस्कार करवा. पोताना माता पितानो विनय राखी तेमनी आज्ञामां रहेवुं अने आपणापर राज्य कर्त्ता राजा महान परम दयाळु सार्वभौमाधिपती नामदार शेहेनशाह पांचमा ज्योर्ज तथा नामदार शेहेनशाहबानु महाराणी मेरीना राज्यमां राज्यभक्त थई रहेवुं.

प्रश्न—राज्य भक्त एटले शुं ?

उत्तर—जेम माता पितानी, गुरुना अने देवनी भक्ति करीए छीए तेम राजानी पण भक्ति करवी तेनुं नाम राज्य भक्त कहेवाय. भक्ति करवी एटले तेनो खरो अर्थ एज थाय छे के तेमना हुकमने आधीन थई ते प्रमाणे वर्तवुं. मातापिता पुत्रनुं श्रेय करनारा होवाथी मातापितानी आज्ञा प्रमाणे वर्तवुं एज भक्ति छे. राजा, प्रजाना सुख माटे अने रक्षण माटे कायदा घडे छे जेथी तेने मान आपी तेमनां फरमान मुजब वर्तवुं एनुं नाम भक्ति छे. गुरुना कहेवा मुजब वर्तवाथी ज्ञाननी प्राप्ति थाय छे अने तेज प्रमाणे देव आज्ञा पाळवाथी पण ज्ञान थाय छे. ज्ञाननी प्राप्ति थवाथी मोक्षनी प्राप्ति थई जन्म मरणना फेरा टळे छे. माटे आपणो धर्म छे के माता, पिता, राजा, गुरु अने देवनी भक्ति करवी एटले तेमनां फरमानो प्रमाणे वर्तवुं. राजा अने प्रजानो अरस्परस पिता पुत्र जेवो संबंध छे. एटले राजा पिता तुल्य छे अने प्रजा पुत्र समान छे. जेथी प्रजानो धर्म छे के राजाने पिता तुल्य गणी तेना आधीन रहेवुं. तेमज राजानो धर्म छे के तेमणे पोतानी प्रजानुं रक्षण करवुं.

प्रश्न–गया डीसेम्बर स० १९११ मां विलायतथी अहीं पधार्या हता ते कोण?

हिन्दना शहेनशाह अने–पंचम ज्यॉर्ज.

उत्तर-तेज आपणा महान शहेनशाह पांचमा ज्योर्ज अने महाराणी मेरी मुंबईमां पधार्या हता तेमनी छत्र .छाया

शहेनशाहबानु--महाराणी मेरी.

नीचे आपणे रहीए छीए. तेओ घणा दयाळु छे. तेमना राज्यमां न्याय घणो सारो छे. कोइना धर्ममां तेओ आडे आवता नथी. लोको पोत पोतानो धर्म खुशीथी पाळे छे. चोर, लूंटारा, लुच्चा, लफंगा विगेरे दुष्टोनो तेमना राज्यथी नाश थई गयो छे. आपणी इंद्रपुरी जेवी मुंबई नगरीमां आपणे जे मोज मजा करीए छीए ते सर्व प्रताप तेमनोज छे. अगाउना इतिहास वांचता मालम पडे छे के आगळ चोर, लूंटारा विगेरे दुष्ट जनोनो महा भय हतो. ते सघळानो हाल नाश थयो छे. आजे आपणे आनंद करीए छीए.

प्रश्न—नामदार शेहेनशाह क्यां रहे छे?

उत्तर—नामदार शेहेनशाह अहींथी घणा दूर रहे छे. हजारो गाउना छेटे इंग्लंड नामनो देश छे जेने आपणे विलायत कहीए छीए त्यां लंडन नामनुं मोटुं शेहेर छे. ते मुंबई करतां लगभग चार गणुं मोटुं छे त्यां रहे छे. ते राजा केवा दयाळु छे के एटले लांबेथी दरियानी जोखमभारी मुसाफरीनुं कष्ट सहन करी आपणी (तेमनां बाळकोनी) संभाळ लेवा जाते अहीं पधार्या. अहीं आवी पोते दिल्हीमां राज्यासनपर बेसी

पोतानी गरीब रैयतनां दुःख सांभळी (आपणने) केटलाक हक बक्षीस आपी करोडो माणसोनो आशिर्वाद लीधो. अने आपणी केटलीक दलील सांभळी मधुर वचनथी जवाब आपी सर्वने संतुष्ट कर्या. तेओ साहेब, लोकोनां काम तरफ पूरतुं ध्यान आपे छे. आपणा शेहेरना केटलाएक हिंदु, जैन, मुसलमान, पारसी, खोजा, ख्रिस्ती, याहुदी विगेरे मोटा मोटा पैसादार सद्गृहस्थो परोपकार करे छे तेमने नामदारे मोटी मोटी पदवीओ आपी. आपणी कोममां राव बहादुर शेठ वसनजी त्रीकमजी जे. पी. जेओ पोताना पैसाने छूटे हाथे परोपकारनां काममां वापरे छे ते सखी गृहस्थनी पिछान करी नामदार शेहेनशाहे तेमने सर नाइटनो मानवंतो खेताब बक्षीस कर्यो छे.

प्रश्न–सर नाइट एटले शुं ?

उत्तर–ए खेताब घणोज मोटो छे. तेओ ज्यां जाय त्यां तेमने राजाना जेटलुं मान मळे अने सरकारमां पण मोटा मानवाळा गणाय.

प्रश्न–नामदार शेहेनशाह तो पाछा विलायत गया त्यारे अहीं कोण राज्य करे ?

उत्तर-आ भारतवर्षना राज्यपर नामदार सरकार तरफथी एक मोटो अमलदार राजकाज चलावे छे अने ते अहींना वाइसरॉय (गवरनर जनरल) एवा नामथी ओळखाय छे. तेमनी नीचे मुंबई इलाका जेवा केटलाक मोटा मोटा इलाका, इलाकाना पेटामां प्रांत, प्रांतना पेटामां जिल्ला छे. दरेक इलाकामां एक एक गवर्नर रहे छे ने दरेक जिल्लामां कलेक्टर होय छे. हालना वाइसरॉय साहेब लोर्ड हार्डिंग साहेब छे ते घणा दयाळु ने राजकाजमां कुशळ होई घणा सारा पाया उपर राज्य चलावे छे. आपणा मुंबई इलाकाना गवर्नर तरीके लोर्ड क्लार्क साहेब छे तेओ पण बहु भला परोपकारी दयाळु अमलदार छे. वाइसरॉय साहेबनुं मुकाम ज्यां राज्यधानीनुं शेहेर होय त्यां रहे छे अने इलाकाना मुख्य शेहेरमां गवर्नर साहेबनुं मुकाम रहे छे. आ समज तमने शा माटे आपी ते सांभळोः—आपणी जैन कोम सदा राज्यभक्त छे. सदाकाळ राज्यनी आज्ञामां प्रवर्ते छे. तमे पण मोटा थई राज्यनी आज्ञा मानी सदा धर्म पाळजो.

विनंति—साहेब-नामदार शेहेनशाह पांचमा ज्योर्ज अने नाम-

दार महाराणी मेरीनां दर्शन तेओ मुंबइमां पधार्यां त्यारे अमे कर्यां. तेओ साहेब दयाळु अने हसमुखा छे. कोटना मेदानना प्रदर्शनमां तेओ नामदारे अमने बोलावी अमारी साथे मीठुं मीठुं बोली बधा बाळकोने वावटा, चांद, कप, खावानी मीठाई एवां एवां घणां इनाम आप्यां हतां. ए महाराजानुं स्मरण अमे कदी भूलवाना नथी. अमे मोटा थई तेमनी आज्ञामां रही शुद्ध धर्म पाळी आनंद करशुं. अमे बधा बाळको महाराजा दीर्घायु भोगवे एवी प्रार्थना करीए छीए.

अध्यापक—आ पुस्तक हवे पूरुं थयुं छे. थोडा दिवस पछी तमोने तत्त्व प्रकाश पाठमाळा भाग बीजो चलाववामां आवशे. आ पुस्तक लखवानो हेतु एटलोज छे के जे कोई तेने वांचीने शीखीने यथार्थ मनन करी ध्यानमां लेशे ते आ लोकमां सुखी थई परलोकमां मोक्षपदने मेळवशे.

आ पुस्तक लखवाने श्री श्वेतांबर श्रेयस्कर वर्ग तरफथी मने प्रेरणा थई. अने थाणाना श्री जैन संघे तेनी बे हजार नकल छपावी मफत वहेंची आपवा मोटो उपकार कर्यो छे. आ पुस्तक में मारी यथा शक्ति प्रमाणे लख्युं छे तेमां

कोई ठेकाणे दोष जोवामां आवे तो सुज्ञ पुरुषोए क्षमा करवी. आ पुस्तक आपणा राज्य कर्ता नामदार शेहेनशाहना दिल्ही दरबार वखते लख्युं छे. छेवट मारी विनंति ए छे के श्री जिनेश्वर देव आपणा जैनधर्मी श्रावकोने नामदार शेहेनशाहना अविचळ राज्यमां सुखी राखे, अने नामदार शेहेनशाह पांचमा ज्योर्ज तथा नामदार शेहेनशाहबानु मेरी, पुत्र परिवार सहित सर्व कुटुंब सदा सुखी रही दीर्घायुषी थाय ने चीरंकाळ आपणापर राज्य करे एवी प्रार्थना छे.

समाप्त.

मफत !   मफत !!   मफत !!!

श्री जैन श्वेतांबर यति कॉन्फरन्सना प्रभावथी

श्री श्वेतांबर श्रेयस्कर वर्ग जे यति श्री मनसुखलालजीना प्रयासथी चाले छे तेना तरफथी छपाइ बहार पडेलां पुस्तको साधु, साध्वी, यति, श्रावक अने शाळाओ तथा लायब्रेरीओने मफत आपवामां आवे छे ते पुस्तकोनां नाम,

तत्वप्रकाश पाठमाळा भाग १	तैयार छे
गहुंली संग्रह आवृत्ती बीजी	,,
जैन धर्म शिक्षण आवृति त्रीजी	,,
बाळमित्र स्तवनावली भा. १	,,
श्री ज्ञानमंडली स्तवनावली	,,
पाचोरा स्तवनावली	,,
बाळमित्र स्तवनावळी भा. २	(छपाय छे.)
जैन गरबावली	,,

उपलां पुस्तको मफत आपवामां आवे छे, अने मफत पुस्तकोना लाभ लेनाराओए टपाल खर्च बे आना मोकलवा.

मळवानुं ठेकाणुं:—श्वेतांबर श्रेयस्कर वर्ग जैन मंदिर—ठाणा.

आ पुस्तक श्री ठाणांना देरासरमां. पं. रवीदत रामनारायण तवारी पासेथी पण मळशे.